REFERAT Magistraten_2018-21 d. 23-09-2019

Mødedato Mandag d. 23. september 2019 kl. 17:00

Mødested Udvalgsværelse 1

Indholdsfortegnelse

Meddelelser fra borgmesteren..... 3
Valg af medlem til bestyrelsen for Sophie Amalie Gården..... 4
Valg af medlem til Hegnsynet..... 5
Udpegning af medlem af den ordinære FGU-bestyrelse..... 6
Ny video- og delingsfunktionalitet på møder i kommunalbestyrelsen..... 10
Magistratens møde med Hovedudvalget..... 11
Bæredygtigt Frederiksberg version 2.0..... 12
Orientering om kommunens gæld og investeringer, ultimo august 2019..... 14
2. finansielle orientering om budget 2020-2023..... 19
Månedsopfølgning august 2019..... 27
Budgetforslag 2020 - Magistraten..... 32
Forslag til beslutning fra kommunalbestyrelsesmedlem Sine Heltberg om permanente boliger til fly 33
Tandplejen og økonomisk ramme..... 37
Forslag til beslutning fra rådmand Balder Mørk Andersen om træning for kommunale medarbejdere 39
Modernisering af Søndervang - Generationerne mødes om energi og bæredygtighed..... 43
Udbud. Plejecenterdriften af Akaciegården og Betty III. Resultat af høringer..... 47
Forslag til beslutning fra 1. viceborgmester Jan E. Jørgensen, rådmand Pernille Høxbro og rådmand 51
Forslag til beslutning fra 2. viceborgmester Michael Vindfeldt, kommunalbestyrelsesmedlem Ruben 63
Høring om justeret styrelsesvedtægt for dagtilbud..... 70
Fondsansøgning til indkøb af ladcykler, Skolen ved Nordens Plads..... 73
Høringssvar, solidarisk barselsfond på skoleområdet..... 75
Status på plan for vedligehold af dagtilbud og skoler..... 77
Årlig status på fritids- og flygtningeguideordning..... 79
Forslag til beslutning fra kommunalbestyrelsesmedlem Gunvor Wibroe, 2. viceborgmester Michael 85
Forslag til beslutning fra rådmand Lone Loklindt og kommunalbestyrelsesmedlemmerne Ruben Kid 87
Forslag til beslutning fra kommunalbestyrelsesmedlem Gunvor Wibroe og Ruben Kidde om nedsæt 89
Godkendelse af ændret finansiering for skybrudsprojekt på Mariendalsvej, etape 3..... 91
Disponering af pulje 2018 til forskønnelse af bunkersanlæg..... 93
Miljømæssige forhold i bred forstand i forbindelse med etablering og drift af kunstgræsbaner..... 97
Fremrykning af midler på pulje til energirenovering og vedligeholdelse..... 106
Redegørelse for tomme boliger..... 108
Lukket..... 111
Lukket..... 112

Punkt 357: Meddelelser fra borgmesteren

00.22.00-P35-1-19

Sagsfremstilling

Meddelelser fra borgmesteren på Magistratens møde den 23. september 2019

a) Om dobbeltbehandling af to sager den 23. september 2019 i fagudvalg og Magistrat
En anmodning om dobbeltbehandling af to sager i fagudvalg og Magistraten den 23. september 2019 blev taget til efterretning.

b) Om afvisning og udsættelse af spørgsmål til Kommunalbestyrelsens spørgetid
En orientering om afviste og udsatte spørgsmål til Kommunalbestyrelsens spørgetid den 30. september 2019 blev taget til efterretning.

c) Om en personalesag
En orientering om en personalesag blev taget til efterretning

d) Om udbud af en tjenesteydelse
En redegørelse for forhold om kommunens udbud af en tjenesteydelse blev taget til efterretning, idet forvaltningen blev anmodet om i fremtidige forelæggelser for Magistraten at kunne begrunde valget af leverandør.

e) Om Frederiksberg Erhverv
En redegørelse for Frederiksberg Erhvervs henvendelse til Magistraten blev taget til efterretning.

f) Om opfølgning på KMD Institution (Pladsanvisningssystem)
En opfølgning på en sag om KMD Institution blev taget til efterretning, idet sagen afsluttes med et brev fra borgmesteren.

g) Om status vedr. brandtilsyn på Frederiksberg Kommunes ejendomme
En status for brandtilsyn på Frederiksberg Kommunes ejendomme blev taget til efterretning.

Punkt 358: Valg af medlem til bestyrelsen for Sophie Amalie Gården

00.22.04-A30-15-18

Resume

Medlem af bestyrelsen for Sophie Amalie Gården, Karin Dubin, har meddelt, at hun er udtrådt af bestyrelsen for Sophie Amalie Gården, og der skal derfor vælges et nyt medlem.

Beslutning

Magistraten indstiller, at Kommunalbestyrelsen vælger et nyt medlem af bestyrelsen for Sophie Amalie Gården for resten af funktionsperioden indtil 31. december 2021, idet valget meddeles protokollen.

Indstilling

Kommunaldirektørområdet indstiller, at Kommunalbestyrelsen vælger et nyt medlem af bestyrelsen for Sophie Amalie Gården for resten af funktionsperioden indtil 31. december 2021.

Sagsfremstilling

Kommunalbestyrelsen valgte på det konstituerende møde Lars Berg Andersen, Eva Bechmann og Karin Dubin som medlemmer af bestyrelsen for Sophie Amalie Gården.

Henrik Murmann blev valgt som stedfortræder for Lars Berg Andersen og Eva Kofoed-Jensen som stedfortræder for Karin Dubin.

Karin Dubin har i mail af 5. september 2019 til borgmester Simon Aggesen meddelt, at hun - i protest med bestyrelsens formand - på et bestyrelsesmøde den 25. april 2019 meddelte, at hun er udtrådt af bestyrelsen.

Et ikke-kommunalbestyrelsesmedlem har i almindelighed ikke pligt til at lade sig vælge til bestemte hverv, medmindre det af lovgivningen fremgår, at der er tale om et borgerligt ombud. De kan derfor i deres funktionsperiode meddele Kommunalbestyrelsen, at de vil udtræde.

Det indstilles derfor, at Kommunalbestyrelsen vælger et nyt medlem til bestyrelsen for resten af funktionsperioden indtil 31. december 2021.

Det tilkommer AØBFÅ-gruppen at vælge medlemmet. Såfremt stedfortræder Eva Kofoed-Jensen vælges som nyt medlem, skal Kommunalbestyrelsen vælge en ny stedfortræder.

Økonomi

Ingen.

Behandling

Magistraten og Kommunalbestyrelsen.

Punkt 359: Valg af medlem til Hegnsynet

00.22.04-A30-71-18

Resume

Medlem af Hegnsynet Kasper Carstensen har meddelt, at han flytter fra Frederiksberg Kommune og udtræder af Hegnsynet. Der skal derfor vælges et nyt medlem.

Beslutning

Magistraten indstiller, at Kommunalbestyrelsen vælger et nyt bygningskyndigt medlem af Hegnsynet for resten af funktionsperioden indtil 31. december 2021, idet valget meddeles protokollen.

Indstilling

Kommunaldirektørområdet indstiller, at Kommunalbestyrelsen vælger et nyt bygningskyndigt medlem af Hegnsynet for resten af funktionsperioden indtil 31. december 2021.

Sagsfremstilling

Kommunalbestyrelsen valgte på det konstituerende møde Peter Kastoft-Christensen (formand), Kasper Carstensen (bygningskyndig) og René Hülz (plantningskyndig) som medlemmer af Hegnsynet.

Jesper Troels Jensen blev valgt som suppleant for Peter Kastoft-Christensen og Michael Engelbrecht som suppleant for Kasper Carstensen.

Kasper Carstensen har i mail af 3. september 2019 meddelt, at han den 12. oktober 2019 flytter fra Frederiksberg og derfor udtræder af Hegnsynet.

Det fremgår ikke direkte af hegnsloven, at medlemmer skal bo i kommunen, men af den kommenterede udgave af loven er anført, at "det må antages, at hegnsynets medlemmer alene kan vælges blandt kommunens egne borgere".

Det indstilles, at Kommunalbestyrelsen vælger et nyt bygningskyndigt medlem af Hegnsynet for resten af funktionsperioden indtil 31. december 2021.

Det tilkommer CVI-gruppen at vælge medlemmet. Såfremt suppleant Michael Engelbrecht vælges som nyt medlem, skal Kommunalbestyrelsen vælge en ny stedfortræder.

Det bemærkes, at Hegnsynet kun er beslutningsdygtigt, når alle tre medlemmer/suppleanter er til stede.

Økonomi

Ingen.

Behandling

Magistraten og Kommunalbestyrelsen.

Punkt 360: Udpegning af medlem af den ordinære FGU-bestyrelse

00.22.00-P35-150-19

Resume

Sagen omhandler udpegning af Frederiksberg Kommunes repræsentant til den ordinære bestyrelse for FGU Hovedstaden samt indstilling af repræsentanten udpeget i fællesskab af de kommuner, der udgør FGU Hovedstadens dækningsområde

Beslutning

Sagen blev udsat til Magistratsmødet den 30. september 2019. Det undersøges, om der er kommet en formel henvendelse fra FGU-Hovedstaden om udpegning, og hvordan der er gjort status for arbejdet i den midlertidige bestyrelse.

Indstilling

Social-, Sundheds- og Arbejdsmarkedsområdet indstiller,

1. at Kommunalbestyrelsen udpeger en repræsentant til den ordinære bestyrelse i FGU-Hovedstaden. Indstillingen tilfalder CVI-valggruppen
2. at Kommunalbestyrelsen tiltræder, at repræsentanten, som er valgt af dækningsområdets kommuner i fællesskab til den midlertidige bestyrelse, underdirektør Louise Pihl fra Dansk Byggeri, fortsætter i den ordinære bestyrelse som kommunernes i fællesskab udpegede repræsentant

Sagsfremstilling

En bred kreds af Folketingets partier indgik den 13. oktober 2017 aftale om Bedre veje til job og uddannelse. Aftalens ene hovedspor angik etableringen af en Forberedende Grunduddannelse (FGU), der erstattede eller omlagde en række eksisterende forberedende tilbud og grunduddannelser. Relevant lovgivning vedrørende FGU blev vedtaget af Folketinget den 29. maj 2018.

Magistraten godkendte i sag den 28. maj 2018, at Frederiksberg sammen med København, Tårnby og Dragør indstillede til Undervisningsministeren, at der blev etableret én samlet FGU institution med fire FGU skoler og et dækningsområde omfattende alle fire kommuner. Institutionen blev efter Undervisningsministerens godkendelse navngivet FGU Hovedstaden. Magistraten godkendte efterfølgende i sag den 23. august 2018, at Frederiksberg fik tildelt et bestyrelsesmedlem i lighed med de tre andre kommunerne samt mulighed for at vælge et bestyrelsesmedlem i fællesskab med de andre kommuner.

De første midlertidige FGU-bestyrelser konstituerede sig den 19. september 2018 efter en midlertidig vedtægt fastsat af Undervisningsministeren. Vedtægten fastslog, at den midlertidige bestyrelsers primære opgave var forberedelsen af den enkelte FGU-institution til uddannelsesstart i august 2019, og dernæst fastsættelsen af en ordinær vedtægt for FGU-institutionen. Herefter skulle de midlertidige bestyrelser afløses af ordinære bestyrelser.

Lovgivningen om FGU-bestyrelser
FGU lovgivningen fastsætter rammerne for de ordinære FGU bestyrelsesmedlemmers antal og sammensætning. Således beskrives det, at bestyrelsen som udgangspunkt skal bestå af 7-11 stemmeberettigede medlemmer i ulige antal. Bestyrelsen sammensættes således, at følgende parter fra FGU-institutionens dækningsområde er udpegningsberettigede:

- Kommunalbestyrelserne (et eller flere medlemmer)
- Arbejdsmarkedets organisationer i ligelig repræsentation.
- Bestyrelser for erhvervsrettede uddannelsesinstitutioner
- To medarbejdere samt en elev fra FGU-institutionen udpeges til bestyrelsen, hvoraf kun den ene medarbejder har stemmeret.

I forhold til ovenstående skal det kort bemærkes, at den midlertidige bestyrelse selv bestemte, hvilke af arbejdsmarkedets organisationer, der skal være berettigede til at udpege medlemmer til den ordinære bestyrelse.

Endelig fastsætter loven, at bestyrelsen skal have kompetencer, der til sammen bidrager til at fremme institutionens aktuelle og fremadrettede virke. Hermed menes kompetencer og erfaringer inden for eksempelvis relevante ungdomsuddannelser, det ufaglærte arbejdsmarked, uddannelsesudvikling, kvalitetssikring, ledelse, organisation og økonomi. Bestyrelsernes funktionsperiode er på fire år og følger som udgangspunkt kommunernes valgperiode. Funktionsperioden for den FGU-bestyrelse, der tiltræder i 2019, varer frem til den 30. april 2022.

De kommunalt udpegede medlemmer til FGU-bestyrelsen kan enten udpeges blandt medlemmer af kommunalbestyrelserne eller blandt udefrakommende videns-personer m.fl.

Modsat tidligere udmeldinger besluttede undervisningsministeren i efteråret 2018, at ingen udpegningsberettiget part alene kunne have flertal i FGU-bestyrelserne. Dette har betydning for det mulige antal af kommunalt udpegede bestyrelsesmedlemmer.

FGU Hovedstadens første midlertidige bestyrelse
I forlængelse af sag til Magistraten den 23. august 2018 blev rådmand og formand for Arbejdsmarkeds- og Uddannelsesudvalget Lone Loklindt udpeget som Frederiksbergs Kommunes repræsentant til den midlertidige bestyrelse for FGU Hovedstaden, der herefter bestod af følgende antal medlemmer:

Tabel 1: Den midlertidige FGU-bestyrelses sammensætning

Udpegningsberettigede	**Antal**	**Antal stemme-berettigede**
København	1	1
Frederiksberg	1	1
Dragør	1	1
Tårnby	1	1
Udpeget af kommunerne i fællesskab	1	1
LO Hovedstaden	2	2
Dansk Industri og Dansk Erhverv	2	2
Bestyrelser fra uddannelsesinstitutioner i hovedstadsområdet	1	1
FGU Hovedstadens medarbejdergruppe	2	1

I forbindelse med den midlertidige bestyrelses konstituering blev Jesper Christensen, borgmester i Københavns Kommune, valgt som bestyrelsesformand, mens Lone Loklindt blev valgt som næstformand. Lone Loklindt blev samtidig valgt til den midlertidige bestyrelses forretningsudvalg.

Pr. 1. august 2019 var FGU Hovedstaden etableret, og undervisningen startede for de første elever den 12. august 2019. Dermed har den midlertidige bestyrelse fuldført sin centrale opgave og skal dermed afløses af den ordinære bestyrelse.

FGU Hovedstadens kommende ordinære bestyrelse
Den midlertidige bestyrelse afholdt den 23. august 2019 ekstraordinært bestyrelsesmøde. Den midlertidige bestyrelse besluttede at fastholde den nuværende bestyrelsessammensætning til den ordinære bestyrelse, hvilket fremgår af tabel 2. Ligeledes besluttede man at ophæve den midlertidige bestyrelses forretningsudvalg mod til gengæld at hæve det årlige antal møder i den ordinære bestyrelse fra 4 til 6.

Beslutningerne indebærer, at bestyrelsessammensætningen i den ordinære bestyrelse kun adskiller sig ved en elevrepræsentation i bestyrelsen. Dette er et lovgivningsmæssigt krav, der nu kan imødekommes i forlængelse af FGU Hovedstadens åbning for elever. Ligeledes skal dækningsområdets kommuner igen i fællesskab udpege en repræsentant til den ordinære FGU bestyrelse.

Den i fællesskab kommunalt udpegede repræsentant var i den midlertidige bestyrelse underdirektør Louise Pihl fra Dansk Byggeri. Louise Pihl har varetaget posten kompetent og til kommunernes fulde tilfredshed. På forvaltningsniveau er kommunerne derfor enige om, at Louise Pihl også foreslås indstillet som repræsentant til den ordinære FGU bestyrelse.

Tabel 2: Den ordinære FGU-bestyrelses sammensætning

Udpegningsberettigede	**Antal**	**Antal stemme-berettigede**

København	1	1
Frederiksberg	1	1
Dragør	1	1
Tårnby	1	1
Udpeget af kommunerne i fællesskab	1	1
LO Hovedstaden	2	2
Dansk Industri og Dansk Erhverv	2	2
Bestyrelser fra uddannelsesinstitutioner i hovedstadsområdet	1	1
FGU Hovedstadens medarbejdergruppe	2	1
FGU Hovedstadens elevgruppe	1	

Med den uændrede bestyrelsessammensætning til den ordinære FGU-bestyrelse bevarer Frederiksbergs nuværende indflydelse og mulighedsrum i bestyrelsen.

Den ordinære vedtægt
Den første FGU-bestyrelse har arbejdet inden for rammerne af en midlertidig vedtægt, der er fastsat af Undervisningsministeriet. Den midlertidige vedtægt skal erstattes af en ordinær vedtægt, der ligeledes er udarbejdet af Undervisningsministeriet, og hvor den enkelte FGU-bestyrelse kun skal tage stilling til enkelte markerede pasager i vedtægten. Den første bestyrelse beslutter datoen for den ordinære vedtægts ikrafttræden, hvilket samtidig markerer konstitueringen af den ordinære bestyrelse.

Forskellene mellem den midlertidige og ordinære vedtægt indebærer på det foreliggende grundlag ikke betydelige ændringer i FGU-bestyrelsens ansvar eller beføjelser. Det skal ligeledes bemærkes, at den ordinære bestyrelse ikke efterfølgende må ændre i den ordinære vedtægts bestemmelser uden Undervisningsministerens godkendelse.

Vederlag i den ordinære FGU-bestyrelse
Undervisningsministeriet har fastsat, at FGU-institutionerne kan yde vederlag for bestyrelsesarbejdet i den ordinære bestyrelse i henhold til Bekendtgørelse om særskilt vederlæggelse af bestyrelsesmedlemmer ved visse uddannelsesinstitutioner under Undervisningsministeriet. Vederlagene af afhængig af hvor mange elever der går på institutionen. FGU Hovedstaden forventer at der vil være ca. 1100 elevårsværk. Bestyrelsesvederlag for institutioner med mellem 1.000-1.999 årsværk er i henhold til Bekendtgørelsen op til:

Funktion	Beløb / kalenderår (for FGU Hovedstaden)
Bestyrelsesformand	40.000 kr.
Næstformand	20.000 kr.
Medlem af forretningsudvalg	10.000 kr.
Ordinært medlem	3.000 kr.

Hvis FGU Hovedstaden mod forventning ikke opnår 1.000 elevårsværk, vil vederlagene i henhold til bekendtgørelsen falde for formanden og næstformanden til henholdsvis 30.000 kr. og 15.000 kr. Bekendtgørelsens vederlag er i øvrigt angivet i 1997-niveau.

Der ydes ikke vederlag til ordinære medlemmer, hvis disse er udpeget af en kommunalbestyrelse og desuden er medlem af denne.

Proces- og tidsplan
Der ses på nuværende tidspunkt følgende proces- og tidsplan for den kommunale indstilling af bestyrelsesmedlemmer:

Handling	Deadline
Kommunalbestyrelsen udpeger repræsentant til den ordinære bestyrelse	30. september 2019
Kommunalbestyrelsen godkender den af kommunerne i fællesskab indstillede repræsentant	30. september 2019

Vedrørende den ordinære vedtægt, der fremgår af sagens bilag, skal det kort bemærkes, at vedtægten ikke træder i kraft den 1. oktober, men forventeligt først den 24. oktober. Det er ligeledes blevet påpeget, at medlemmer af den ordinære FGU-bestyrelse først kan angives efter foretaget udpegning.

Økonomi

Sagen har ingen bevillingsmæssige konsekvenser.

Borgmesterpåtegning

Nej

Behandling

Magistraten den 23. september, Kommunalbestyrelsen den 30. september 2019.

Bilag

Ordinære vedtægter for FGU Hovedstaden

Punkt 361: Ny video- og delingsfunktionalitet på møder i kommunalbestyrelsen

00.13.00-A50-11-15

Resume

Efter magistratens ønske er det blevet undersøgt af forvaltningen, hvorvidt det er muligt at tilkøbe udvidet funktionalitet til kommunens egne transmissioner af møderne i kommunalbestyrelsen. Undersøgelsen viser, at det er teknisk muligt. .

Beslutning

Magistraten tog sagen til en førstebehandling, idet Magistraten anmodede forvaltningen om en nærmere redegørelse for funktionaliteten og for transmission på facebook.

Indstilling

Forvaltningen indstiller

- At Magistraten tager resultatet af undersøgelsen til efterretning og godkender, at forvaltningen tilkøber muligheden for at dele videoklip fra Kommunalbestyrelsens møder.

Sagsfremstilling

Magistraten bad på mødet den 29.april 2019 om, at forvaltningen undersøgte muligheden for at tilkøbe en funktionalitet til Frederiksberg Kommunes transmissioner af møderne i Kommunalbestyrelsen, så det bliver nemmere at dele videoklip på de sociale medier.

Forvaltningen har været i dialog med leverandøren, som oplyser, at det teknisk vil være muligt. Funktionaliteten vil ikke gøre det muligt at dele video af kommunalbestyrelsesmedlemmernes individuelle taletid på de forskellige punkter, men den vil i stedet være i stand til at dele video fra hele møder eller det enkelte dagsordenspunkt via et link.

Prisen er 20.000 kroner i engangsudgift til leverandøren og en engangsudgift på cirka 5.000 kroner til interne mandetimer, opsætning, teknik mm. Der er ingen driftudgifter efterfølgende.

Efter eventuelt vedtagelse kan videodelingsfunktionaliteten være i luften to til tre måneder efter bestilling.

Økonomi

25.000 kroner i engangsudgift, som kan afholdes indenfor den nuværende økonomiske ramme.

Borgmesterpåtegning

Ingen

Behandling

Magistraten

Punkt 362: Magistratens møde med Hovedudvalget

81.38.00-P35-3-18

Resume

Forberedelse af det årlige møde med Hovedudvalget

Beslutning

Magistraten godkendte dagsordenen for mødet med Hovedudvalget den 30. september 2019.

Indstilling

Forvaltningen indstiller, at Magistraten godkender dagsordenen for mødet med Hovedudvalget den 30. september 2019.

Sagsfremstilling

Magistraten har i forbindelse med processen for budget 2020 inviteret Hovedudvalget til møde den 30. september kl. 15.00-16.30 i Udvalgsværelse 1.
Til brug for udarbejdelse af dagsorden for mødet har medarbejdersiden fremsendt vedlagte oplæg med 6 punkter til drøftelse. På denne baggrund foreslås det, at dagsordenen for mødet bliver følgende:
1. Borgmester Simon Aggesen byder velkommen
2. Drøftelse af temaer foreslået af Hovedudvalgets medarbejderside (se bilag)
1. Lønpolitik og forskelsbehandling
2. Rekruttering og fastholdelse
3. Fase 2/administrationen
4. IKU
5. Minimumsnormeringer
6. Åben drøftelse af andre temaer i oplægget til budget 2020
3. Afrunding ved borgmester Simon Aggesen
Forud for mødet lægges dagsorden med bilag på mødeindkaldelsen i outlook-kalenderen.
I øvrigt vedlægges som bilag en oversigt over Hovedudvalgets medlemmer.

Økonomi

Ingen

Borgmesterpåtegning

Nej

Behandling

Magistraten.

Bilag

Brev til Magistraten fra HU's medarbejderside

Hovedudvalgets medlemsliste

Punkt 363: Bæredygtigt Frederiksberg version 2.0

00.01.10-P00-1-19

Resume

Som opfølgning på den indledende drøftelse i Magistraten den 19. august 2019 samt temadrøftelsen i Kommunalbestyrelsen den 16. september 2019 forelægges en justeret udgave af Bæredygtigt Frederiksberg version 2.0.

Beslutning

Magistraten godkendte, at Bæredygtigt Frederiksberg version 2.0

1. udgør rammen for arbejdet med Budget 2020
2. er Frederiksberg Kommunes overordnede strategiske retning for budgetarbejdet i et langsigtet perspektiv
3. der indarbejdes et afsnit om de nye kommunale opgaver på sundhedsområdet i afsnittet om Byen for Alle.

Indstilling

Direktionen indstiller, at Magistraten godkender, at Bæredygtigt Frederiksberg version 2.0

1. udgør rammen for arbejdet med Budget 2020
2. er Frederiksberg Kommunes overordnede strategiske retning for budgetarbejdet i et langsigtet perspektiv

Sagsfremstilling

Den 19. august 2019 drøftede Magistraten "Bæredygtigt Frederiksberg version 2.0". Magistraten udsatte sagen efter en drøftelse. Som opfølgning på denne indledende drøftelse blev der den 16. september 2019 afholdt en temadrøftelse for Kommunalbestyrelsen, hvor Bæredygtigt Frederiksberg, den nye Frederiksbergstrategien og handlingsplan for FN's Verdensmål blev drøftet i sammenhæng.
På baggrund af såvel den indledende drøftelse samt den opfølgende temadrøftelse forelægges Bæredygtigt Frederiksberg version 2.0 i en justeret udgave i bilag 1. På temadrøftelsen var der generelt opbakning til Bæredygtigt Frederiksberg samt de forslag til håndtering af Magistratens input fra den indledende drøftelse den 19. august. Disse input og ændringsønkser samt håndteringen heraf er beskrevet i I bilag 2 samtidig med, at der er gennemført rent redaktionelle tilpasninger.
Bemærkningerne fra temadrøftelsen som relaterede sig til Frederiksbergstrategien og handlingsplan for FN's Verdensmål indgår i det videre arbejde med disse temaer.
xt-decoration: underline;">Oprindelig sagsfremstilling fra mødet i Magistraten den 19. august. 2019
I budget 2019 var der politisk enighed om at arbejde med programmet ”Bæredygtigt Frederiksberg”. Dette program havde primært et økonomisk bæredygtighedsperspektiv koblet til arbejdet med budget 2019.
Med ”Bæredygtigt Frederiksberg version 2.0’ tages et bredere udgangspunkt, og der sættes fokus på den strategiske retning på kernevelfærdsområderne som ramme for det administrative arbejde med forvaltningens oplæg til budgetarbejdet for 2020.
Samtidig skal Bæredygtigt Frederiksberg version 2.0 også afspejle bl.a. FN’s 17 verdensmål. Dette udfoldes ved, at Bæredygtigt Frederiksberg version 2.0 i endnu højere grad sætter retning på tværs i kommunen, samskaber med alle partnere i byen samt bruger de tre aspekter af bæredygtighed (økonomisk, socialt og miljømæssigt) balanceret i alle løsninger og værktøjer.
Temaerne i version 2.0 afspejler væsentlige temaer i den politiske debat i løbet af året samt direktionens faglige arbejde med de temaer, der satte retningen i det første program.
Bæredygtigt Frederiksberg version 2.0 sætter retningen for den overordnede ambition for Frederiksberg Kommune om bl.a. velfærd, byrum og miljø, som understøtter et godt og udviklende liv for de borgere, der bor på Frederiksberg.
Bæredygtigt Frederiksberg tager udgangspunkt i Frederiksbergstrategien 2016 men sætter også retning for dele af den nye Frederiksbergstrategi, der skal vedtages inden udgangen af 2019.
Derfor er det direktionens forslag til version 2.0 af Bæredygtigt Frederiksberg, at der i 2020 samt i et langsigtet perspektiv sættes fokus en strategisk retning med fire temaer:

- Den grønne og klimaneutrale by
- Børnene er fremtiden
- Byen for alle
- Investeringer i fremtiden

Den strategiske retning bygger videre på den retning, der allerede er sat politisk, og som direktionen derfor allerede arbejder på at implementere.

Med Bæredygtigt Frederiksberg version 2.0 beskrives byggesten og rammer for, at vi som kommune sammen med borgere og virksomheder kan skabe grundlaget for velfærd og økonomi i balance både nu og i fremtiden. Dette forudsætter brug af fire særligt prioriterede strategiske værktøjer, som direktionen vil anvende i virkeliggørelsen af ambitionerne med Bæredygtigt Frederiksberg:

- En kommunal service med effekt for borgerne
- Ansvarlig budgetlægning
- Styrket fokus på kommunens aktiver - ejendomsstrategi
- En ledelse og organisation, der sikrer den strategiske retning

Tidsplan
Det foreslås at Bæredygtigt Frederiksberg version 2.0 indgår i de politiske budgetdrøfftelser og så vidt muligt bruges som en administrativ ramme for arbejdet med og input til budgetdrøftelserne.
Notatet vil indgå i materialet til budgetkonferencen.

Økonomi

Ingen som følge af denne indstilling.

Borgmesterpåtegning

Nej

Behandling

Magistraten den 19. august 2019, Temadrøftelse den 16. september 2019, Magistraten den 23. september 2019

Historik

Magistraten den 19. august 2019, pkt. 315:

Direktionen indstiller, at Magistraten godkender, at Bæredygtigt Frederiksberg version 2.0

1. udgør rammen for arbejdet med Budget 2020
2. er Frederiksberg Kommunes overordnede strategiske retning i et langsigtet perspektiv

Bilag

Bilag 1. Bæredygtigt Frederiksberg version 2.0 180919

Oversigt - justeringer af Bæredygtigt Frederiksberg

Punkt 364: Orientering om kommunens gæld og investeringer, ultimo august 2019

00.34.00-A00-11-12

Resume

Økonomi og Udbud giver hvert kvartal Magistraten en orientering om status på den langfristede gæld (passivsiden) og kommunens investeringsporteføljer (aktivsiden). Denne orientering giver status på ovenstående ultimo august 2019.

Nedenfor konkluderes det, at kommunens gæld og investeringsportefølje fortsat lever op til kravene i kommunens økonomiske politik og dens bilag "Finansiel strategi og risikopolitik for Frederiksberg Kommune".

Beslutning

Magistraten tog orienteringen til efterretning.

Indstilling

Økonomi og Udbud indstiller, at orienteringen tages til efterretning.

Sagsfremstilling

Kommunens økonomiske politik indeholder en målsætning om at nedbringe kommunens gældsniveau. Dette opnås blandt andet ved ikke at optage ny langfristet gæld, undtagen gæld vedrørerende klimatilpasningsprojekter, alment boligbyggeri, selvejende institutioners gæld, finansiel leasing samt metro.

Planlagt lånoptagelse i 2019

Lånoptagelse til klimainvesteringer i 2019
Til finansiering af klimainvesteringer er der i 2019 budgetteret med en samlet lånoptagelse på 99,2 mio. kr.. I anlægsperioden finansieres udgifterne via byggekreditter (kortfristet gæld), der konverteres til klimatilpasningslån (langfristet gæld), når anlæggene er færdige. Ydelserne på klimatilpasningslånene finansieres af Frederiksberg Kloak A/S via taksterne.

Tabel 1: Lånoptagelse til klimainvesteringer i 2019

Klimainvesteringer	**Budgetteret lånoptagelse i 2019 (i mio.kr.)***
Forundersøgelser 2019	5,0
Frederiksberg Idrætsanlæg	39,4
Grønne veje vest 2017	2,0
Grønne veje vest 2018	2,2
Grønne veje vest 2019	1,7
Grønne veje øst 2017	4,0
Grønne veje øst 2018	7,0
Grønne veje øst 2019	11,6
Kommunale skolegårde øst 2019	1,4
Kommunale skolegårde vest	2,6
Kommunale skolegårde øst	2,2
Mariendalsvej etape III	7,6

Peter Bangs Vej 1. del	3,9
Peter Bangs Vej etape II	8,7
Skolen ved Duevej	-0,1
Budgetteret lånoptagelse i 2019 i alt	**99,2**

* Beløbene afspejler forventningerne til anlægsforbrug på de enkelte projekter.

Lånoptagelse til plejeboliger
Der er budgetteret med en samlet lånoptagelse på 84,5 mio. kr. i 2019 (efter 2. FR 2019) vedrørende plejeboligbyggeriet Ingeborggården.

Leasing
Kommunens langfristede gæld forventes øget med 264,7 mio. kr. i 2019 som følge af ikrafttrædelse af kommunens leasingaftaler vedrørende etablering af Flintholm Svømmehal (158,2 mio. kr.), ombygning af Aveny-T (16,5 mio. kr.) samt Parkeringskælder Langelands Plads (90,0 mio. kr.)

Skønnet deponering i 2019
I 2019 er der budgetteret med deponeringspligtige udgifter for i alt 64,0 mio. kr. og låneadgangsgivende udgifter for i alt 31,6 mio. kr. Foreløbigt skønnes det derfor, at der skal deponeres ca. 31,4 mio. kr. yderligere i 2019 (efter frigivelse af ca. 0,9 mio. kr. vedrørende deponeringer foretaget i tidligere år), således at der ultimo 2019 er deponeret midler for i alt ca. 47,9 mio. kr. Ovenstående skøn er foretaget med baggrund i de p.t. kendte deponeringspligtige projekter, som kommunen har budgetteret med i 2019. Disse projekter vedrører etablering af Flintholm Svømmehal, Aveny-T, etablering af Parkeringskælder Langelands Plads, botilbud vedrørende Betty Nansen, plejecenter Betty Nansen samt opsagte og indgåede lejeaftaler.

Låneporteføljens sammensætning pr. 28. august 2019
Økonomi og Udbud følger, i samarbejde med KommuneKredit - som er kommunens finansielle rådgiver - løbende kommunens langfristede gæld. Formålet er dels en sikring af, at målsætningerne i den økonomiske politik og retningslinjerne i den finansielle strategi og risikopolitik (FSR) overholdes, dels en optimering af gældssammensætningen i forhold til forventningerne på rente- og valutamarkederne.

Der fokuseres alene på den del af den langfristede gæld, som umiddelbart kan omlægges. Det vil sige den ordinære gæld til Kommunekredit (i alt 940,5 mio. kr.). Denne gæld forventes, jf. korrigeret budget, nedbragt med 172,5 mio. kr. i 2019.

Den resterende del af den langfristede gæld (i alt 429,2 mio. kr.) er underlagt særskilt lovgivning eller aftaler og kan derfor ikke umiddelbart omlægges (det er gæld optaget til finansiering af almene boliger, realkreditlån med statsstøtte, selvejende institutioners lån, finansielt leasede aktiver samt klimainvesteringer). Øvrig gæld forventes efter årets afdrag øget med ca. 428,2 mio. kr. i 2019, væsentligst som følge af færdiggørelse af Flintholm Svømmehal (158,2 mio. kr.), renovering af Aveny-T (16,5 mio. kr.), færdiggørelse af parkeringskælder Langelands Plads (90,0 mio. kr.), budgetteret lånoptagelse til klimainvesteringer (99,2 mio. kr.) samt budgetteret lånoptagelse til ældreboliger (84,5 mio. kr.). Lånoptagelse til klimainvesteringer samt ældreboliger finansieres via byggekreditter. Såfremt anlægsregnskaber vedrørende igangværende klimatilpasningsprojekter afsluttes i år, lånoptages yderligere i 2019.

Figur 1 nedenfor illustrerer den forventede resterende samlede afdragsprofil og restgældsudvikling for den ordinære gæld til KommuneKredit.

xt-decoration: underline;">Figur 1: Resterende samlede afdragsprofil for ordinær gæld

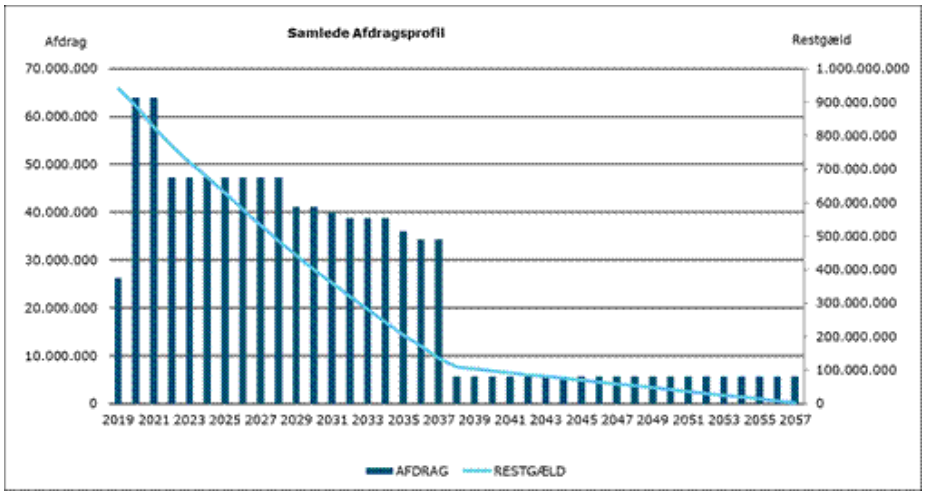

Af figur 1 fremgår alene de afdrag, som kommunen skal afholde for resten af regnskabsåret 2019. Det betyder, at allerede afholdte afdrag i 2019 er modregnet i grafen, hvilket forklarer afvigelsen imellem regnskabsår 2019 og 2020. Det skal samtidig bemærkes, at kommunen i 1.halvår 2019 ekstraordinært har indfriet fire lån hos Kommunekredit på i alt 96,2 mio. kr.

Yderligere ændringer i den langfristede gæld skyldes de ordinære løbende afdrag samt udløb af to lån i 2021.

Fordelingen af gælden på lån og tilknyttede renteswaps, restløbetid, rente og valuta fremgår af efterfølgende tabel 2.

Renteswaps er indgået for at opnå budgetsikkerhed sådan, at renteudgifterne ikke stiger, hvis renten stiger. Som følge af de seneste års rentefald er markedsværdien på renteswaps i kommunens disfavør (210 mio. kr.). Markedsværdien realiseres kun, hvis renteswaps indfries før udløb (hvis de lange renter stiger med 3,20 pct. point vil markedsværdien gå i nul).

xt-decoration: underline;">Tabel 2: Status på aktuel låneportefølje pr. 28. august 2019

Lån nr.	Finansiering af / modpart for swap	Restgæld (i mio. DKK)	Udløb	Restløbetid	Rente
Lån 1a	Investeringslån/Anlæg	10,2	18-10-2021	2,1 år	Variabel EUR rente
Swap 1a	Nordea	10,2	18-10-2021	2,1 år	Fast EUR rente
Lån 1b	Investeringslån/Anlæg	31,6	18-10-2021	2,1 år	Variabel DKK rente
Swap 1b	Nordea	31,6	18-10-2021	2,1 år	Fast DKK rente
Lån 2	Investeringslån/Anlæg	0,0	22-02-2028	8,5 år	Variabel DKK rente
Swap 2	Nordea	0,0	21-02-2019	0,0 år	Fast DKK rente
Lån 3	Investeringslån/Anlæg	59,0	18-12-2028	9,3 år	Variabel DKK rente
Swap 3(1)	Danske Bank	0,0	18-06-2019	0,0 år	Fast DKK rente
Swap 3(2)	Nordea	25,3	18-12-2028	9,3 år	Fast DKK rente
Lån 4	Investeringslån/Anlæg	0,0	18-02-2030	10,5 år	Variabel DKK rente
Swap 4	Nordea	0,0	18-02-2019	0,0 år	Fast DKK rente
Lån 5	Investeringslån/Anlæg	28,3	26-03-2031	11,6 år	Variabel DKK rente
Swap 5	Kommunekredit	28,3	26-03-2031	11,6 år	Fast DKK rente
Lån 6	Investeringslån/Anlæg	0,0	30-10-2023	4,2 år	Variabel DKK rente
Swap 6	Nordea	0,0	30-04-2019	0,0 år	Fast DKK rente
Lån 7	Metro (indskud Cityring)	215,6	30-10-2057	38,2 år	Variabel EUR rente
Swap 7	Danske Bank	215,6	30-10-2039	20,2 år	Fast EUR rente
Lån 8	Stort Metrolån (Kommunekredit) (kapitalisering af gæld)	382,8	01-10-2037	18,1 år	Variabel DKK rente
Swap 8	Danske Bank	58,9	01-07-2020	0,8 år	Fast DKK rente
Lån 9	Lille Metrolån (Kommunekredit) (overdækning station)	142,4	30-12-2037	18,4 år	Variabel DKK rente
Swap 9	Danske Bank	136,0	30-06-2026	6,8 år	Fast DKK rente
Lån 11	Investeringslån/Anlæg	27,7	23-02-2035	15,5 år	Variabel DKK rente
Swap 11	Danske Bank	27,7	23-02-2035	15,5 år	Fast DKK rente
Lån 12	Investeringslån	22,4	14-06-2035	15,8 år	Variabel DKK rente
Swap 12	Nordea	22,4	14-06-2035	15,8 år	Fast DKK rente
Lån 13	Investeringslån	20,4	28-06-2035	15,8 år	Variabel DKK rente
Swap 13	Danske Bank	20,4	28-06-2035	15,8 år	Fast DKK rente
Lån i alt	Indenfor FSR-politikken	940,5			
Swaps ialt		576,5			
Herudover	Øvrige lån (gæld vedr. ældrebolig, klimatilpasning, realkredit, finansiel leasing og selvejende institutioner)	429,2			
Langfristet gæld i alt		1.369,7			

Rente- og valutafordelingen ligger fortsat indenfor rammerne i FSR-politikken (fordelingen ses af figurerne nedenfor).

xt-decoration: underline;">Figur 2: Rente- og valutafordeling ultimo august 2019

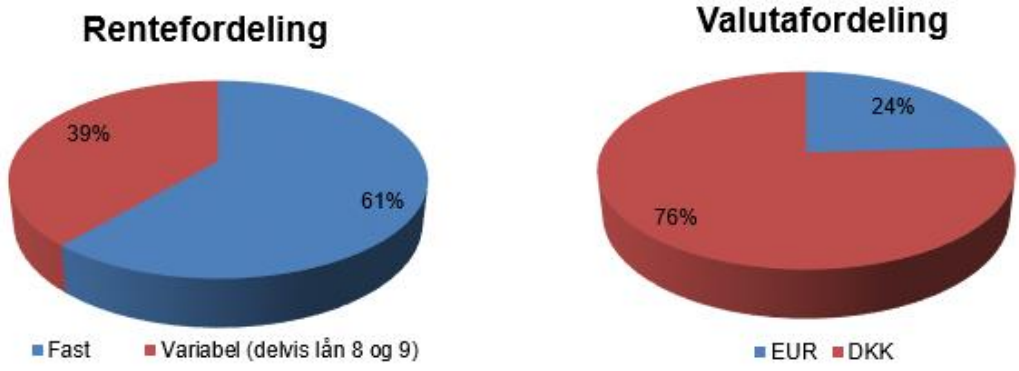

Frederiksberg Kommunes økonomiske politik kræver, at andelen af fastforrentede lån skal udgøre minimum 50%. Kommunens ekstraordinære indfrielse af variabelt forrentede lån i 2019 (lån 2, 4, 6 og 10) har gjort, at fastrenteandelen af kommunens lån ikke falder til under 50%, som ellers ville være tilfældet i 2020 og 2021 på grund af udløb af renteswaps.

Modpartsrisiko

Alle finansielle samarbejdspartnere opfylder kravene i FSR-politikken. Økonomi og Udbud følger løbende udmeldinger fra bl.a. kreditvurderingsinstitutterne og Finanstilsynet for at sikre overholdelsen.

Kommunens hovedbank er Nordea Bank. Herudover har kommunen en række bankforretninger med Danske Bank. Låneaftaler og en enkelt renteswap er indgået med Kommunekredit. Aftaler om kapitalpleje er indgået med Nordea Bank, Nykredit og Danske Bank (alle SIFI institutter).

Formuepleje
Ultimo august 2019 er der placeret 1.423,6 mio. kr. i kapitalpleje hos Nordea, Nykredit og Danske Bank. Fordelingen på aktivtyper ses af figurerne nedenfor.

Figur 3: Aktiv- og afkastfordeling pr. 31. august 2019

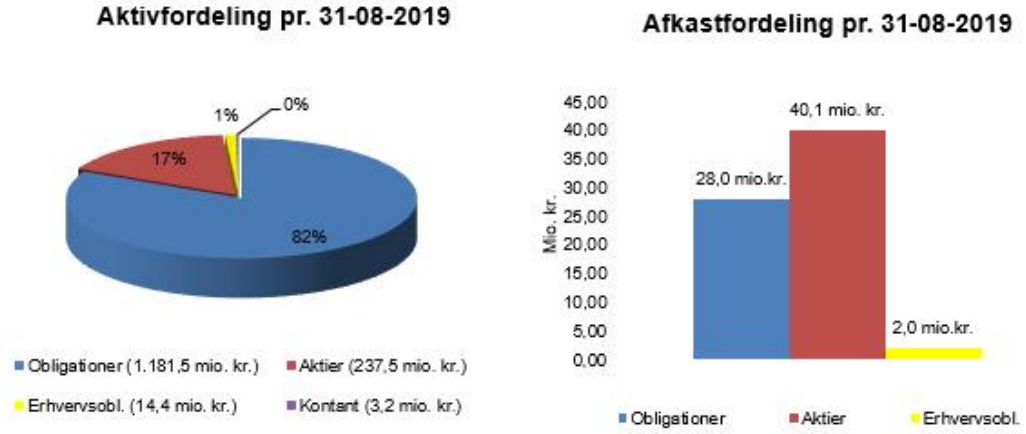

Pr. 31. august 2019 er afkastet (inkl. ikke realiserede kurstab) opgjort til 70,1 mio. kr. svarende til et samlet afkast på ca. 4,9 procent. Kapitalforvalterne forventer pt. et afkast i 2019 på mellem 3,8 og 6,0 procent.

Yderligere informationer vedr. porteføljerne og kommunens Finansielle Strategi og Risikopolitik fremgår af kommunens hjemmeside.

Økonomi

Ingen.

Borgmesterpåtegning

Ingen.

Behandling

Magistraten 23. september 2019

Bilag

Engagementoversigt 29.8.2019 - Frederiksberg Kommune

Frederiksberg Kommune rapportering ultimo august 2019

Punkt 365: 2. finansielle orientering om budget 2020-2023

00.30.10-S00-3-19

Resume

2. finansielle orientering viser et opdateret skøn for Frederiksbergs økonomi til budget 2020 efter økonomiaftalen er indgået. De præsenterede økonomiske rammer danner grundlaget for budgetoplægget. Den forsinkede budgetproces betyder, at forvaltningen ikke har modtaget det sædvanlige materiale til at kunne regne præcist på kommunens indtægtsside eller DUT-reguleringer som følge af ændret lovgivning. Korrektioner som følge heraf sker efter offentliggørelse af budgetmaterialet.

Beslutning

Magistraten tiltrådte, at Budgetforslag 2020-23 udarbejdes ud fra de økonomiske rammer i 2. finansielle orientering, herunder at:

- Det samlede budgetoverslag, inkl. direktionens oplæg til anlægsplan, godkendes som grundlag for det videre arbejde med budget 2020, jf. bilag 1.
- Finansændringer inkl. bloktilskud og renter indarbejdes jf. bilag 2.
- Revideret økonomisk politik indstilles drøftet i det videre arbejde med budget 2020 og vedtaget af Kommunalbestyrelsen sammen med budgetvedtagelsen, jf. bilag 3. Der indarbejdes i en revideret udgave, at det ved salg af fast ejendom konkret vurderes, om provenuet skal anvendes til nedbringelse af kommunens gæld.
- Driftsændringer indarbejdes jf. bilag 4.

Magistraten anmodede om en oversigt over puljer, der indgår i budgetforslaget.

Indstilling

Direktionen indstiller, at Budgetforslag 2020-23 udarbejdes ud fra de økonomiske rammer i 2. finansielle orientering, herunder at:

- Det samlede budgetoverslag, inkl. direktionens oplæg til anlægsplan, godkendes som grundlag for det videre arbejde med budget 2020, jf. bilag 1.
- Finansændringer inkl. bloktilskud og renter indarbejdes jf. bilag 2.
- Revideret økonomisk politik indstilles drøftet i det videre arbejde med budget 2020 og vedtaget af Kommunalbestyrelsen sammen med budgetvedtagelsen, jf. bilag 3.
- Driftsændringer indarbejdes jf. bilag 4.

Sagsfremstilling

2. finansielle orientering (2. FO) viser et opdateret skøn for kommunens samlede økonomi på drift, anlæg og finansiering. Forvaltningens budgetoplæg baseres på de økonomiske rammer opgjort i denne sag.

Magistraten er tidligere orienteret om rammerne for budgetforslaget i forbindelse med 1. finansielle orientering (6. maj 2019, sag nr. 170) og Status på budgetforslag 2020-2023 (19. august 2019, sag nr. 319). Her var de økonomiske rammer især udfordret af befolkningsprognose 2019, som medførte en nedjustering af folketallet på kort sigt.

Indtægtstabet fra nedjusteret folketal i skat, tilskud og udligning blev ved 1. FO (6. maj) opgjort til 129 mio. kr. over de første tre år af budgetperioden 2020-2022. Dette tab satte økonomien under pres og nødvendiggjorde et fokus på udgiftstilpasning i forvaltningens arbejde med budgetoplægget. Derfor gav Magistraten mandat til at udarbejde tiltag til at opnå balance i budgettet, som omfattede et ambitiøst effektiviseringskatalog samt muligheden for at foretage tilpasninger (i form af justeringer, forskydninger eller bortfald) i den politiske vedtagne anlægsplan af hensyn til det finansierede niveau. Ved Status på budgetforslag (19. august) gav Magistrat endvidere mandat til at genbelåne et tidligere indfriet lån i 2019 for at tilvejebringe supplerende likviditet til anlægsplanen.

Siden har regeringen og KL indgået aftale om kommunernes økonomi for 2020. Resultatet udgør en forbedring af kommunens økonomi med løft af både service- og anlægsudgifterne. Likviditeten forbedres endvidere via en fortsættelse af finansieringstilskuddet og den endelige opgørelse af tilskud til ”nedgang i folketal”.

Efter økonomiaftalen og direktionens arbejde med effektiviseringer og anlægsplanen er skønnet for kassebeholdningen med udgangen af budgetperioden ændret fra godt 150 mio. kr. til godt 500 mio. kr. som vist i tabel 1, hvilket skal ses i

lyset af målsætningen om en gennemsnitlig kassebeholdning på 400 mio. kr. i den nuværende Økonomiske Politik. Forvaltningen forelægger med denne sag en revideret Økonomisk Politik, som findes i bilag 3.

Ændringen i det økonomiske budgetoverslag fra statussagen 19. aug. til denne sag dækker både over engangsforbedringer i økonomiaftalen i 2020, direktionens oplæg til effektiviseringsprogram og direktionens oplæg til anlægsplan. Se bilag 5 for en opgørelse af ændringerne.

I overensstemmelse med mandaterne i 1. finansielle orientering om et budget i balance har direktionen udarbejdet en anlægsplan med synlige justeringer, forskydninger og bortfald af tidligere vedtagne anlægsprojekter for at sikre en balancen i økonomien i 2023. Samtidig er der i direktionens oplæg et væsentligt prioriteringsrum, der bl.a. giver mulighed for at korrigere direktionens tilpasninger, hvis dette ønskes.

Tabel 1 – Ændring i skøn for kassebeholdningen

Mio. kr.	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
Status på budgetforslag	452	222	173	155
2. FO	732	517	512	514
Ændring (+ = forbedring)	**280**	**295**	**339**	**358**

Den forsinkede budgetproces har betydning for indholdet i denne sag. Almindeligvis ville budgetforslaget være baseret på et statsgaranteret indtægtsgrundlag og opdaterede forudsætninger for udligning mellem kommunerne. De involverede ressortministerier har imidlertid ikke leveret det nødvendige materiale til at kunne regne præcist på kommunens indtægtsside eller DUT-reguleringer som følge af ændret lovgivning. Derfor indeholder denne 2. FO heller ikke de sædvanlige bilag om skat, tilskud- og udligning samt DUT. Skøn for konsekvenserne heraf vil blive udarbejdet hurtigst muligt. Korrektioner som følge heraf sker efter offentliggørelse af budgetmaterialet.

I denne sag gennemgås forvaltningens budgetoplæg ved at fokusere på ændringer siden den senest forelagte sag om Status på budgetforslag emnevis i følgende rækkefølge:

1. Økonomiaftalen
2. Driftsændringer
3. Anlægsplanen
4. Finansiering
5. Budgetoverslaget 2020-2023
6. Videre proces for budgetvedtagelsen

Økonomiaftalen

For serviceudgifterne er der tale om et samlet løft i forhold til 2019 på 1,7 mia. kr. for kommunerne under ét. Her angiver KL, at ca. 1 mia. kr. går til finansiering af det demografiske træk som følge af flere borgere. Det samlede løft svarer til 30 mio. kr. årligt for Frederiksberg.

Aflysningen af MEP betyder en forbedring på 0,5 mia. kr. for kommunerne under ét, som forøger råderummet i kommunerne i 2020, men ikke øger serviceniveauet i forhold til 2019. Det frigjorte beløb fra aflyst MEP svarer til 9 mio. kr. årligt for Frederiksberg.

På de enkelte serviceområder indeholder økonomiaftalen en række opmærksomhedspunkter, som analyseres i samarbejde mellem regeringen og KL frem mod de kommende økonomiaftaler. Af væsentlige emner kan nævnes:

- Børneområdet, hvor regeringen vil fremlægge en børneplan, der samtænker normeringer, uddannelse, kvalitet og ledelse. Det betyder imidlertid også, at der ikke er afsat midler til øgede normeringer i økonomiaftalen, men at emnet i stedet tages op til forhandlinger om årets finanslov.
- Ældreområdet, som tilføres 0,1 mia. kr. til bekæmpelse af ensomhed, og hvor fokus skærpes på kommunernes rolle i det nære sundhedsvæsen (herunder den kommunale medfinansiering).
- Socialområdet, hvor presset fra udgiftsvækst på de specialiserede områder analyseres nærmere med særligt fokus på forebyggelse og tendens til stigende antal diagnoser inden for psykiatrien.

- Beskæftigelsesområdet, hvor en ny hovedlov skal give mulighed for en helhedsorienteret indsats for borgere med komplekse problemer med snitflade til socialområdet.
- Klimaområdet, hvor konkrete tiltag afventer en kommende Klimalov, men hvor FN's verdensmål forventes at udgøre en bærende søjle.

Rammen for anlæg er i aftalen for 2020 blevet hævet fra 17,8 mia. kr. i 2019 til 19,1 mia. kr. Løftet svarer til en fastholdelse af det investeringsniveau, som kommunerne typisk har afholdt i de senere år uagtet niveauet i økonomiaftalen. Det samlede løft er fuldt finansieret af bloktilskuddet og svarer til 23 mio. kr. for Frederiksberg etårigt i 2020. Løftet afsættes til forøget politisk prioritering i direktionens oplæg til anlægsplan.

På finansieringssiden indeholder økonomiaftalen for 2020 et ekstraordinært finansieringstilskud på 3,5 mia. kr., som det har været tilfældet flere år i træk. Finansieringstilskuddet er etårigt og forventes at bortfalde samtidig med en udligningsreform er gennemført.

Af de samlede 3,5 mia. kr. i finansieringstilskud fordeles 2 mia. kr. til trængte kommuner efter en række forskellige kriterier. De resterende 1,5 mia. kr. fordeles til alle kommuner, hvoraf Frederiksbergs andel udgør 27 mio. kr. i 2020 og er uændret i forhold til 2019 for Frederiksberg.

Ligesom for 2019 er der i økonomiaftalen budgetsanktioner på service med 3 mia. kr. og anlæg med 1 mia. kr. Hvis kommunernes budgetter overskrider de vedtagne udgiftslofter for service og anlæg reduceres bloktilskuddet med disse beløb. Der afsættes desuden en ramme for skatteforhøjelser på 200 mio. kr. samt en præmieringsordning for kommuner, der sænker skatten, op til samme beløb.

Driftsændringer

Forvaltningens oplæg til driftsændringerne i 2. FO fordeler sig i tre kategorier 1) effektiviseringskatalog 2) politisk prioriteringsrum og 3) tekniske ændringer. Herudover gøres status på temaet omkring de specialiserede områder, hvor kommunens styringsaftale for områderne omfatter en målsætning for udgiftsandelen. Driftsændringerne beskrevet nedenfor fremgår i sagens bilag 4.

Effektiviseringskatalog

Samtidig med 1. FO behandlede Magistraten sagen om Sigtepunkter i effektiviseringsarbejdet (6. maj, sag nr. 172). Af denne fremgik det økonomiske måltal for effektiviseringsarbejdet, de overordnede temaer i effektiviseringsstrategien samt specifikke temaer på hvert udvalgsområde. Forvaltningen har siden arbejdet med effektiviseringsforslag inden for disse beløbs- og indholdsmæssige rammer.

Med 2. FO indarbejdes det fulde effektiviseringskatalog som en forudsætning for budgetforslagets økonomiske rammer. Den langsigtede balance i kommunens økonomi opnås ikke fuldt ud med forbedringerne i økonomiaftalen, der især er præget af midlertidige forbedringer. Dermed er effektiviseringskataloget fortsat en forudsætning for at opnå balance mellem kommunens udgifter og indtægter.

Effektiviseringskataloget behandles i Magistraten på samme dagsorden som denne sag, og omfatter forslag på 51 mio. kr. i 2020 stigende til 81 mio. kr. i 2023 – i alt 284 mio. kr. i budgetperioden. Hvis Magistraten vedtager ændringer i effektiviseringskataloget, vil dette skulle konsekvensrettes i forvaltningens budgetoplæg finansieret af det politiske prioriteringsrum (se nedenfor). Effektiviseringskataloget offentliggøres sammen med budgetforslaget dagen efter dette møde afholdes – dvs. den 24. september.

Prioriteringsrum

Økonomiaftalen giver som beskrevet oven for et finansieret løft på 1,7 mia. kr. i forhold til 2019, hvoraf Frederiksbergs andel udgør 30 mio. kr. årligt. Dette udgør hovedparten af det politiske prioriteringsrum på drift i forvaltningens budgetoplæg.

Hertil kommer kommunens andel af de 0,5 mia. kr. i aflyste effektiviseringer fra MEP for 2020, mens aflysningen af MEP fra 2021 og frem konverteres til det nye Velfærdsprioritering. Kommunens andel af denne aflyste MEP udgør 9 mio. kr. årligt. Det samlede prioriteringsrum på driften udgør altså 39 mio. kr. årligt over hele budgetperioden – i alt 156 mio. kr. Forvaltningen vurderer derudover, at et årligt prioriteringsrum på 39 mio. kr. kan holdes inden for rammerne af målsætningerne i den økonomiske politik, hvor specielt balancen i 2023 er udfordret og udgør begrænsningen.

Prioriteringsrummet skal dække imødekommelse af udgiftspres i udsatte sager, eventuelle fravalg af effektiviseringsforslag og finansiering af nye tiltag på driften.

Tekniske ændringer

Med 2. FO foreslås et antal tekniske ændringer, hvoraf de væsentligste beskrives nedenfor.

Forvaltningen har igen i år sideløbende med effektiviseringsarbejdet haft fokus på at identificere varige mindreudgifter, som kan bidrage til forbedringer i økonomien. Dette har samlet bidraget med forbedringer på 80 mio. kr. over budgetperiodens fire år på driften, hvoraf 36 mio. kr. dog modregnes i bloktilskuddet fra staten som følge af lovgivningen på parkeringsområdet (driftsdelen indgår i bilag 4, mens finansieringsdelen indgår i bilag 2). De varige mindreudgifter bidrager således med 44 mio. kr. til at opnå balance i budgettet.

Med budget 2019 blev der vedtaget langsigtede effektiviseringspuljer på i alt 140 mio. kr. fordelt på årene 2020-2022. De negative puljer udtrykte forventningen om fortsatte mindreforbrug i forhold til budgettet og var tænkt udmøntet med gode regnskabsresultater på drift. Den negative pulje i 2020 blev nulstillet i forbindelse med 1. FO, og der resterer derfor 50 mio. kr. årligt fra 2021 og frem. Forvaltningen anbefaler niveauet for disse puljer nedjusteret fra 50 mio. kr. til 20 mio. kr. årligt. Dette sker især med baggrund forbrugsudviklingen i 2019 som forelagt i forbindelse med 2. forventede regnskab (Kommunalbestyrelsen 17. juni, sag nr. 199) og i sideløbende sag til Magistraten om "Månedsopfølgning august 2019" 23. september. Tendensen til budgetoverskridelse på servicerammen er gennemgående for alle landets kommuner, hvilket samtidig giver øget risiko for regnskabssanktion.

For den kommunale medfinansiering af sundhedsvæsnet indeholdt økonomiaftalen den nyhed, at udgifterne fastfryses i 2020, som de blev det i 2019. Det betyder et tab for Frederiksberg på ca. 20 mio. kr., hvoraf 15 mio. kr. kan finansieres af puljen afsat til uforudsete udgifter hertil i sidste års budget. Årsagen til fastfrysningen kommer fra en usikkerhed omkring data i sundhedsvæsnet, som forventes at være omfattende at afklare. Forvaltningen anbefaler derfor at afsætte 20 mio. kr. i alle år som reserve, indtil problemstillingerne er endeligt afdækket. Da der allerede er afsat 15 mio. kr. i 2020 og 10 mio. kr. i 2021, er der tale om en samlet forøgelse med 45 mio. kr. over de fire år, som er indarbejdet i 2. FO.

Den sene økonomiaftale har også haft som konsekvens, at pris- og lønfremskrivning af budgettet er gennemført meget sent. En række budgetposter er særligt følsomme over for skæv prisfremskrivning, herunder områder med omkostningsbestemte takster. På grund af den komprimerede proces har det ikke været muligt at udføre den samme kvalitetskontrol af eksempelvis effektiviseringsforslag på disse områder som vanligt. Forvaltningen anbefaler, at der i budgetoplægget indarbejdes en pulje på 5 mio. kr. årligt til at håndtere konsekvenser ved efterfølgende kvalitetskontrol af prisfremskrivningen.

Specialiserede områder

Frederiksberg Kommune har med Styringsaftalen fra 2012 vedtaget en målsætning for de specialiserede områders andel af de samlede serviceudgifter på 17,8 pct. Målsætningen blev ikke overholdt i regnskab 2018 med en andel på 18,1 pct., og 2. forventede regnskab viser ligeledes en udfordring i 2019. Jævnfør mandatet fra 1. FO har forvaltningen udarbejdet effektiviseringsforslag på områder med udgiftspres, således at målsætningen i budgetoplægget overholdes med en forventet andel på 17,6 pct.

Herudover bemærkes det, at Frederiksberg har realiseret de vedtagne takstreduktioner i KKR Hovedstaden på 0,5 årligt over perioden 2014-2020. Fra 2014 til 2018 er taksterne på Frederiksberg reduceret med 11,3 pct.

Anlægsplan

Ved seneste forelæggelse af Status på budgetforslag (19. august, sag nr. 319) indgik den politisk vedtagne anlægsplan fra budget 2019 korrigeret for ændringer i det nye budgetoverslagsår 2023. 2. FO indeholder en fuld opdatering af anlægsplanen med både tidsmæssige omperiodiseringer, justeringer og bortfald i anlægsplanen foretaget med baggrund i Magistratens mandat i 1. finansielle orientering med sigte at kunne præsentere et samlet bæredygtigt budgetoplæg, der sikrer overholdelse af den økonomiske politik. Tilpasningerne er foretaget ud fra principperne om at fastholde kommunens aktivmasse, og det vil med det etablerede prioriteringsrum i budgetoplægget være muligt at korrigere disse tilpasninger eller prioritere nye projekter. Det politiske prioriteringsrum udgør 51 mio. kr. og er efter økonomiaftalen forøget med anlægsløftet på 23 mio. kr. Det samlede prioriteringsrum på anlæg udgør altså 74 mio. kr.

For en nærmere gennemgang af tilpasningerne, henvises til anlægsnotat Direktionens budgetoplæg til anlægsplan 2020-2023 i budgetmaterialet. Her fremgår det blandt andet, at direktionen har valgt at indarbejde den alternative placering af Kultur- & Musikskolen efter Kultur- & Fritidsudvalgets behandling af statussagen den 19. august 2019 for at kunne præsentere et samlet budgetoplæg i overensstemmelse med rammerne og den økonomiske politik.

Direktionens oplæg til anlægsplan omfatter samlede investeringer på 928 mio. kr. eksklusiv deponering og takstfinansieret klimatilpasning. Udgifterne inden for anlægsrammen udgør 308 mio. kr. i 2020 og i alt 835 mio. kr. over budgetperioden. Se tabel 2 for den samlede oversigt.

Tabel 2 – Anlægsplan ekskl. deponering

Mio. kr.	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
Anlægsramme	308	205	152	170
Anlægsindtægter	-37	-1	-1	-1
Indskud mv.	42	10	33	5
Ældreboliger	92	96	89	69
Klima	61	63	63	63
Lånoptagelse, ældreboliger	-81	-84	-78	-61
Lånoptagelse, klima	-61	-63	-63	-63
Anlægsplan i alt	**324**	**225**	**195**	**183**

Ved Status på budgetforslag gav Magistraten mandat til, at forvaltningen kunne genoptage et lån tidligere indfriet i 2019 som besluttet ved 3. forventede regnskab 2018. Genbelåning skulle bidrage til udvidelse af anlægsplanen for at undgå omfattende nedjusteringer eller annullering af projekter. Denne genbelåning er dyr på driftssiden med skønnede afdrag på ca. 9 mio. kr. årligt i budgetperioden. Med engangsforbedringerne i økonomiaftalen er det ikke længere nødvendigt at foretage genbelåning for at finansiere en udvidelse af anlægsniveauet. Derfor anbefaler forvaltningen, at genbelåning ikke foretages med det formål at reducere kommunens gæld, spare de årlige afdrag og bidrage til en balance i budgettet i 2023.

Finansiering

Hovedparten af ændringerne i finansiering følger af de ovenfor beskrevne udvidelser i økonomiaftalen:

- Løft af serviceniveauet: 30 mio. kr. årligt – 120 mio. kr. i alt
- Aflysning af MEP i 2020: 9 mio. kr. årligt – 36 mio. kr. i alt
- Løft af anlægsniveauet: 23 mio. kr. i 2020
- Finansieringstilskud: 27 mio. kr. i 2020

Hertil kommer engangsgevinster fra tilskuddet til nedgang i folketal (ca. 120 mio. kr., hvoraf 30 mio. kr. allerede er budgetlagt), endelig efterregulering af selvbudgettering i 2017 (forbedring på ca. 37 mio. kr.) samt efterregulering af parkeringsindtægter fra 2019 (ca. 6 mio. kr.).

Herudover er det værd at bemærke, at den øgede likviditet givet et øget afkast fra renteindtægter af investeringsporteføljen på 19 mio. kr. set over den fireårige budgetperiode.

Endelig foretages der mindre ændringer i skønnet ultimokasse for 2019 svarende til politisk vedtagne sager, afdrag på allerede optagne lån i budgetperioden og deponering med sammenhæng til anlægsplanen, ligesom bloktilskuddet korrigeres for nedjusteret P/L på driftsudgifterne. Se bilag 2 og 3 for yderligere detaljer.

Budgetoverslaget 2020-2023

Tabel 3 viser det samlede budgetoverslag for perioden 2020-2023. Det fremgår, at likviditeten er hævet, så den udgør 514 mio. kr. med udgangen af budgetperioden, og at der i 2023 er overskud på balancen med 2 mio. kr. Budgetoverslaget fremgår ligeledes af bilag 1.

Dette er i overensstemmelse med kommunens Økonomiske Politik. I bilag 3 fremlægges udkast til Økonomisk Politik, der er revideret ud fra det vedtagne budget 2019 og det forelagte program for Bæredygtigt Frederiksberg 2.0, som drøftes igen i Magistraten den 23. september. Der henvises desuden til notatet om kassebeholdningen i budgetmaterialet. I udkast til

Økonomisk Politik anbefales det, at kassebeholdningen ultimo 2023, som det sidste år i budgetperioden, bør udgøre minimum 300 mio. kr., og at der skal være overskud på balancen senest i sidste budgetoverslagsår. Begge målsætninger er overholdt i budgetoplægget.

Den langsigtede bæredygtighed i administrationens oplæg til budget 2020 er således sikret. Det skal dog bemærkes, at kommunens økonomi trods en god kassebeholdning ikke tillader forværringer i den strukturelle balance (forholdet mellem skat, drift og renter). Dette vil skabe varige ubalancer i økonomien og specifikt udfordre den nuværende balance i 2023. Samtidig kigger kommunen fortsat ind i en usikkerhed omkring konsekvenserne af en evt. udligningsreform eller nye forværringer i befolkningsudviklingen. På længere sigt, dvs. ud over budgetperioden, udfordres kommunens økonomi af ganske store planlagte anlægsudgifter. Det dækker f.eks. over vedligehold af skoler, daginstitutioner og andre kommunale bygninger, det fortsatte arbejde med plejeboligmasterplanen i forhold til den stigende ældrebefolkning, idrætsfaciliteter på eksempelvis Rolighedsvej og Nordens Plads (jf. budgetforlig 2019) og muligt køb og udvikling af Frederiksberg Hospitalsområde.

Selv om det også modsat er forventningen, at der løbende kan realiseres salgsindtægter, der tilgår kassebeholdningen, er det dog forvaltningens anbefaling, at der på denne baggrund bør reserveres 150-200 mio. kr. i kassen ved udgangen af budgetperioden til førnævnte formål for at sikre budgettets langsigtede bæredygtighed.

Tabel 3 – 2. FO budgetoverslag 2019-2023

Mio. kr.	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
Drift	5.605	5.652	5.726	5.818	5.956
Skatteskøn	-6.058	-6.064	-6.299	-6.528	-6.710
Skøn for tilskud og udligning	191	-85	384	439	492
Renter	16	8	7	5	1
Strukturel balance	**-247**	**-489**	**-182**	**-266**	**-262**
Nettoanlæg efter lånoptagelse	300	324	230	203	194
Afdrag og finansforskydninger	106	126	169	69	67
Brugerfinansieret område i alt	0	0	0	0	0
Kasseforbrug	**-160**	**40**	**-216**	**-5**	**2**
Kassebeholdning ultimo	**692**	**732**	**517**	**512**	514

Videre proces for budgetvedtagelsen

Tabel 4 nedenfor viser tidsplanen for den efterfølgende budgetproces. Budgetmaterialet frigives henholdsvis den 23. og 24. september, og det er således også nu muligt at stille budgetspørgsmål til selve budgetmaterialet. Forvaltningen opfordrer til, at spørgsmål til budgettet og budgetmaterialet stilles løbende og i god tid af hensyn til forvaltningens mulighed for at besvare spørgsmålene før budgetkonferencen.

Ved 1. FO bestilte Magistraten et antal budgetnotater om nedenstående emner, som publiceres med budgetmaterialet:

- Konsekvenser af skatteforhøjelse i 2021 og 2022
- Størrelsen af det politisk råderum (kort beskrevet i denne sags drifts- og anlægsafsnit)
- Demografiregulering
- Krav til kassebeholdningen (kort beskrevet i bilag for revideret Økonomisk Politik)
- Renter af lån
- Investeringspotentiale for serviceudgifterne
- Lovbundne / vanskeligt styrbare områder

Tabel 4 – Tidsplan for den videre budgetproces

Tidspunkt	Aktivitet	Ansvarlig
23. september	2. finansielle orientering	Magistraten
23. september	Behandling af effektiviseringskatalog	Magistraten
23. september	Budgetforslag i høring i fagudvalg	Magistraten
24. september	Budgetforslag og effektiviseringsforslag offentliggøres på kommunens hjemmeside	Økonomi og Udbud
25. september	Budgetgennemgang for Hovedudvalget	Hovedudvalget
27. september	Teknisk budgetgennemgang for KB	Kommunalbestyrelsen
30. september	Behandling af høringssvar fra fagudvalg	Magistraten
30. september	Budgetmøde mellem Magistraten og Hovedudvalget	Magistraten/Hovedudvalget
1. oktober	Borgermøde om budgetforslaget	Kommunalbestyrelsen
1. oktober (kl. 12)	Frist for spørgsmål til skriftlig besvarelse	Partierne
3.-10. oktober	Møder mellem rådene, borgmesteren og direktionen	Borgmesteren
7. oktober	Spørgetime med Økonomi og Udbud	Kommunalbestyrelsen
7. oktober	1. behandling af budgetforslag 2020-2023	Kommunalbestyrelsen
7. oktober	Hovedudvalgets møde med borgmesteren	Borgmesteren/ Hovedudvalget
9.-10. oktober	Budgetkonference	Kommunalbestyrelsen
22. oktober (kl. 12)	Frist for ændringsforslag til budgetforslag 2020-2023	Partierne
28. oktober	Behandling af indstilling om provstiets budget	Magistraten
28. oktober	Magistraten behandler tekniske ændringer, herunder valg mellem statsgaranti og selvbudgettering på indtægtssiden	Magistraten
28. oktober	Magistraten oversender budgetforslag til 2. behandling i Kommunalbestyrelsen	Magistraten
4. november	2. behandling af budget 2020-2023	Kommunalbestyrelsen

Økonomi

Fremgår af sagen.

Borgmesterpåtegning

Ingen.

Behandling

Magistraten 23. september

Bilag

Bilag 1 - Budgetoverslag 2020-2023

Bilag 2 - Finansielle poster

Bilag 3 - Økonomisk politik 2019 - udkast

Bilag 4 - Opgaveændringer

Bilag 5 - Resume af bevillingsændringer

Punkt 366: Månedsopfølgning august 2019

00.30.14-S00-10-19

Resume

Månedsopfølgningerne er status på, hvordan forbruget udvikler sig i løbet af året. Denne månedsopfølgning har forbrugsdata til og med august 2019.

Beslutning

Magistraten

1. tog månedsopfølgningen for august til efterretning,
2. godkendte, at den planlagte månedsopfølgning for september udgår som følge af den ændrede budgetproces.

Magistraten betonede vigtigheden af, at kommunens budget overholdes.

Indstilling

Direktionen indstiller,

1. at månedsopfølgningen for august tages til efterretning,
2. at den planlagte månedsopfølgningen for september udgår, som følge af den ændrede budgetproces.

Sagsfremstilling

Månedsopfølgningen for august er en opdateret status på forbruget på service, overførsler og anlæg inden for anlægsrammen. Månedsopfølgningen er lavet ud fra en risikobaseret tilgang, hvor der er fokus på de områder, der har stor volumen, samt områder der havde væsentlige afvigelser ved seneste forventede regnskab. Opfølgningen giver en status på kommunens økonomi i 2019 og skal ses i sammenhæng med 2. forventede regnskab, der blev behandlet i Magistraten 3.juni.
I 2. forventede regnskab forventede Frederiksberg merudgifter under service på 28,0 mio. kr. Denne månedsopfølgning bekræfter billedet af et højt forbrug i 2019 fra 2. forventede regnskab. Vurderingen er, at Frederiksberg går ud af 2019 med merforbrug, såfremt der ikke arbejdes målrettet med budgetoverholdelse. Dette er blevet forstærket af, at Frederiksbergs serviceramme er blevet nedjusteret med 7,9 mio.kr i 2019 i forlængelse af aftalen om kommunernes økonomi 2020. Nedjusteringen er sket som følge af lavere pris- og lønudvikling i 2019 end forventet.
For at imødegå det forventede merforbrug er områderne ved at evaluere, opdatere og følge op på de aktiviteter, der blev sat i værk efter 1. og 2. forventede regnskab, hvor der også blev indmeldt merforbrug. Aktiviteterne er beskrevet i de handlerplaner, der blev udarbejdet for sikre budgetoverholdelse på de enkelte udvalg ved 2. forventerede regnskab.
For overførselsudgifter viser opfølgningen i lighed med 2. forventede regnskab, at der forventes balance. For anlæg peger forbruget til og med august på, at Frederiksberg kan overholde anlægsrammen i 2019 og udmønte den negative anlægspulje. Vurderingen er et mindreforbrug i størrelsesordenen 0- 15 mio. kr. Udgifterne til anlæg falder dog ofte i årets sidste måneder, og derfor er vurderingen på anlæg forbundet med en hvis usikkerhed.
Nedenfor er en kort gennemgang af udviklingen i kommunens likviditet samt konklusionerne på henholdsvis service, anlæg og overførselsudgifter.
I bilag 3 fremgår en mere grundig gennemgang af de enkelte udvalg.

Likviditet
Udviklingen i kommunernes likviditet, også kaldet kassebeholdningen, er en indikator på, hvor mange penge kommunen bruger. Når man ser på likviditeten pr. ultimo august sammenholdt med samme tidspunkt de seneste tre år, kan det konstateres, at der er i 2019 har været et større kassetræk end i samme periode i 2016,-17 og -18. Kassetrækket er pr. ultimo august 2019 92 mio. kr. højere end på samme tidspunkt sidste år, mens det er henholdsvis 18 mio.kr. større end i 2017 og 53 mio.kr. større end i 2016.
Ovenstående indikerer i lighed med opfølgningen på service og anlæg et potentielt forventet merforbrug for 2019.

Serviceudgifter
Tabel 1 viser Frederiksberg Kommunes serviceudgifter fordelt på udgifter og indtægter sammenholdt med forbrugsprofilen for 2018. Forbrugsprofilen er udtryk for, hvor stor en andel af sidste års forbrug, der var brugt på samme tid sidste år. Hvis forbruget bruges i samme måneder som sidste år, er forbrugsprofilen en indikator på, om budgettet overholdes. Er forbruget højere end forbrugsprofilen sidste år, kan det være udtryk for merforbrug, er forbruget lavere, kan det være udtryk for mindreforbrug.

Tabel 1. Serviceudgifter i forhold til korrigeret budget, ultimo august 2019

Serviceudgifter (mio. kr.)	**U/I**	**Korr. budget 2019***	**Forbrug 2019**	**Forbrug (%) 2019**	**Forbrugsprofil 2018**
Serviceudgifter i alt	U	4.922,4	3.246,2	65,9%	65,5%
	I	-880,6	-524,0	59,5%	56,7%
Serviceudgifter i alt	**N**	**4.041,8**	**2.722,2**	**67,4%**	**67,5%**

*I opgørelsen af korrigeret budget, er der i tabellen taget højde for, at pris- og lønreguleringen i 2019 er nedjusteret med 7,9 mio. kr.

Nettoforbruget til og med august måned er 67,4 pct. af budgettet, hvilket er er på niveau med samme periode sidste år, hvor nettoforbruget var på 67,5 pct. Skelnes der mellem udgifter og indtægter, kan man se, at udgifterne overstiger forbruget i 2018, med 0,4 pct. point. Dette indikerer, at Frederiksberg har et højt forbrug i 2019. Modsat er indtægterne højere end sidste år. Indtægter er karakteriseret ved at falde mere ujævnt end udgifter. Dykker man lidt ned i tallene, skyldes de flere indtægter for en stor dels vedkommende, at andre kommuner har været hurtigere til at betale for skolebørn i Frederiksbergs skoler end tidligere. Indtægterne er derved kommet tidligere, uden vi forventer merindtægter på udenbys børn på Frederiksbergs skoler.
Samlet viser forbruget til og med august, at Frederiksberg forventer merforbrug i 2019, og der er således fortsat er behov i både forvaltningen og i udvalg for at holde fokus på budgetoverholdelse. Merforbrugt skal ydermere ses i sammenhæng med de langsigtede effektiviseringspuljer, der med budget 2019 blev lagt ind i budget 2020 og overslagsårene. Puljerne betyder, at der til budget 2021 skal findes 50 mio. kr., som i udgangssituationen skal udmøntes igennem mindreforbrug på driften i 2019. Der forelægges i 2. finansielle orientering om budget 2020, der også behandles på dette møde i Magistraten forslag til revision af denne pulje, bl.a. i lyset af forbrugsudviklingen i 2019. Disse midler skal findes som effektiviseringer, såfremt de ikke kan realiseres som mindreforbrug i regnskaberne.

Nedjustering af serviceramme i 2019
Med aftalen om kommunernes økonomi for 2020, er satserne for pris- og lønreguleringen i 2019 opdateret. Opdateringen viser, at priser og lønninger er steget mindre, end det var forudsat, da rammerne for kommunernes økonomi blev fastsat sidste år. Den lavere pris- og lønudvikling medføre, at kommunerne har et lavere udgiftsbehov. I praksis betyder det, at Finansministeriet har nedjusteret kommunernes samlede serviceramme i 2019 med 494 mio. kr. For Frederiksberg betyder det en nedjustering af servicerammen med 7,9 mio. kr. i 2019. I denne månedsopfølgning er der taget højde for den lavere ramme. Den endelige nedskrivning af udvalgenes budgetter med den lavere ramme, indstilles besluttet, sammen med de økonomiske konsekvenser af ny lovgivning (DUT) i 2019 i kommende sag til Magistraten og Kommunalbestyresen.

Serviceudgifter - de enkelte udvalg
Tabel 2 viser serviceudgifterne i forhold til det korrigerede budget fordelt på udvalg samt afvigelser, som det så ud ved 2. forventede regnskab, der blev behandlet på Magistraten 3. juni 2019. For en mere detaljeret forbrugsoversigt over alle aktiviteter og opgaver, henvises der til bevillingsoversigten i bilag 1 samt til udvalgsoversigten i bilag 2 og udvalgsgennemgangen i bilag 3.

Tabel 2 - Forbrug i forhold til korrigeret budget, ultimo august 2019, udvalgsfordelt

Serviceudgifter (mio. kr.)	**Korr. budget 2019***	**Nedjustering af servicerammen (P/L)**	**Forbrug 2019**	**Forbrug (%) 2019**	**Forbrugsprofil 2018**	**Afvigelser 2. FR****
Magistraten	723,5	-1,5	447,5	61,9%	67,6%	***4,1***
Bolig- og Ejendomsudvalget	104,3	-0,9	70,9	67,9%	62,8%	***0,0***
Undervisningsudvalget	791,3	-0,7	564,8	71,4%	70,5%	***4,8***
Ældre- og Omsorgsudvalget	884,0	-1,9	584,4	66,1%	66,7%	***4,5***

Kultur- og Fritidsudvalget	178,6	-0,3	120,0	67,2%	64,3%	***2,0***
Børneudvalget	692,4	-0,9	481,0	69,5%	67,9%	***4,6***
Socialudvalget	462,6	-1,1	311,1	67,3%	65,5%	***7,8***
By- og Miljøudvalget	111,1	-0,6	84,5	76,0%	72,6%	***-0,4***
Arbejdsmarkeds- og Uddannelsesudvalget	12,5	0,0	8,5	67,9%	60,3%	***0,0***
Sundheds- og Forebyggelsesudvalget	81,6	-0,1	49,5	60,7%	60,3%	***0,6***
Serviceudgifter i alt	**4.041,8**	**-7,9**	**2.722,2**	**67,4%**	**67,5%**	**28,0**

**I opgørelsen af korrigeret budget, er der i tabellen taget højde for, at pris- og lønreguleringen i 2019 er nedjusteret med 7,9 mio. kr. Der kan komme ændringer i udvalgsfordelingen når pris- og lønændringen indarbejdes på de enkelte aktiviteter i budgettet.
**Efter tillægsbevillinger.

Magistraten
I 2. forventede regnskab blev der indmeldt et forventet merforbrug på 4,1 mio. kr. Forvaltningen har arbejdet på at finde kompenserende mindreforbrug, og der er blandet andet fundet mindreforbrug under løn som følge af tilbagehold samt mindreforbrug til udgifter i forbindelse med udbud og udfasning af KMD systemer, hvor der tidligere var monopol (monopolbruddet). Det forventes derfor nu et samlet mindreforbrug i omegnen af 0,5 til 2,0 mio. kr. under Magistraten.

Bolig- og Ejendomsudvalget
Ved 2. forventede regnskab var forventningen at Bolig- og Ejendomsudvalgets budget ville balancere i 2019. Denne månedsopfølgning bekræfter denne forventning.

Undervisningsudvalget
I 2. forventede regnskab blev der samlet forventet merudgifter for 4,8 mio. kr., hvilket primært skyldes udfordringer på specialundervisningsområdet samt merforbrug på enkelte skoler. Ved månedsopfølgningen for maj var forventningen, at udfordringen kunne blive mindre. Forbruget til og med august viser fortsatte udfordringer under specialundervisning, og forventningen er derfor nu et merforbrug svarende til de 4,8 mio. kr., der blev indmeldt 2. forventede regnskab.

Ældre- og Omsorgsudvalget
I 2. forventede regnskab blev der efter tillægsbevillinger indmeldt et forventet merforbrug på 4,5 mio. kr., som primært vedrørte meraktivitet til specialiseret rehabilitering, køb og salg af plejeboligpladser og vederlagsfri fysioterapi. Aktivitets- og forbrugsdata for august indikerer, at budgettet for 2019 overholdelse. Forbedringen skyldes primært færre udgifter til hjemmepleje.

Kultur- og Fritidsudvalget
I 2. forventede regnskab blev der indmeldt merforbrug på 2,0 mio. kr. efter tillægsbevilliger. Udfordringen skyldtes forventede mindreindtægter i Frederiksberg Svømmehal, da dele af kurbadet ikke er funktionsdygtigt. Indtægterne ultimo august indikerer i lighed med opfølgningen for maj, at der fortsat vil være udfordringer, svarende til de 2,0 mio. kr., der blev indmeldt til 2. forventede regnskab.

Børneudvalget
I 2. forventede regnskab blev der indmeldt merforbrug på 4,6 mio. kr., hvilket primært dækkede over udfordringer på det specialiserede børneområde. Månedsopfølgningen for august viser, at udforingen på børneudvalget er vokset til et merforbrug i omegnen af 5-7 mio. kr. Det er yderligere udfordringer på de specialiserede områder, der er årsag til forværringen.

Socialudvalget
I 2. forventede regnskab blev der indmeldt merforbrug på 7,8 mio. kr. efter tillægsbevillinger. Udfordringerne omhandler primært køb af pladser i udenbys tilbud herunder særligt tilrettelagt ungdomsuddannelse (STU). Månedsopfølgningen har ikke ført til ændringer i disse forventninger.

By- og Miljøudvalget

I 2. forventede regnskab, blev der indmeldt et forventet mindreforbrug på 0,4 mio. kr. Forbruget til og med august underbygger forventningen fra 2. forventede regnskab.

Arbejdsmarkeds- og Uddannelsesudvalget
Der blev ikke forventet afvigelser i 2. forventede regnskab. Forvaltningen vurderer ikke, at der er risikoområder under udvalget på nuværende tidspunkt.

Sundheds- og Forebyggelsesudvalget
Der blev ved 2. forventede regnskab indmeldt forventet merforbrug på 0,6 mio. kr., hvilket primært skyldes højt lønforbrug på børnetandplejen. Opfølgningen bekræfter denne forventning.

Overførselsudgifter
Der blev med 2. forventede regnskab indmeldt forventet merforbrug under overførsler på 1,2 mio. kr. Der er til denne månedsopfølgning set nærmere på ydelsesområderne under Arbejdsmarkeds- og Uddannelsesudvalget.

Tabel 3.Overførselsudgifter i forhold til korrigeret budget, ultimo august 2019

Overførselsudgifter (mio. kr.)	**U/I**	**Korr. budget 2019**	**Forbrug 2019**	**Forbrug (%) 2019**
Overførselsudgifter i alt	U	1.898,1	1.091,3	57,5%
	I	-348,5	-194,2	55,7%
Overførselsudgifter i alt	**N**	**1.549,5**	**897,1**	**57,9%**

I lighed med opfølgningen for maj, bekræfter denne opfølgning forventningen fra 2. forventede regnskab. Dette betegnes overordnet som balance, når man tager den usikkerhed med, som budgettets størrelse og konjunkturpåvirkninger in mente.

Anlægsudgifter
Der er til denne månedsrapport fulgt særskilt op på anlæg. Det skyldes blandt andet at 2. forventede regnskab nu ligger før sommerferien, hvor det fortsat er tidligt at estimere det forventede regnskab på anlægsprojekter. Fokus i denne månedsrapport har derfor været at få opdateret forventningerne til forbruget i forhold til 2. forventede regnskab samt at tilvejebringe handlemuligheder i fald, der er tegn på mindre- eller merforbrug.

Forbrugsprocenten for august er på 33,3 pct. Det er fortsat et lavt forbrug, hvilket indikerer et mindreforbrug. Områderne har derfor gennemgået alle deres anlægsprojekter i forhold til forventningerne ved 2. forventede regnskab. Der er fortsat meget stor usikkerhed i estimatet, idet en lang række store anlægsprojekter først udføres eller færdiggøres i 2. halvår. Resultatet af opfølgningen er, at der forventes forsinkelser og forskydninger på samlet 70 - 85 mio. kr. Dette vil udmønte den negative anlægspulje, som på nuværende tidspunkt er på 69,9 mio. kr. Der forventes derfor et mindreforbrug på 0 - 15 mio. kr. jævnfør nedenstående tabel 4.

Det er dog vigtigt at bemærke, at forsinkelser og forskydninger i forbindelse med anlægsprojekter udelukkende frigiver anlægsramme i året, men ikke bidrager med finansiering, da udgifterne blot falder senere. Den negative anlægspulje kan dermed ikke anvendes til finansiering af nye anlægsudgifter.

Tabel 4 – Forventninger til anlægsforbrug august

mio. kr.	**Negativ anlægspulje**	Forventede afvigelser	Forventet regnskabsresultat
Månedsopfølgning august	-69,9	-70 til -85	-15 til 0

Ud over forventningerne til fremdrift på de eksisterende projekter, er der også en forventning om mulige merudgifter, særligt som følge af en række voldgiftssager i forbindelse med afsluttede byggesager. Der forelægges konkrete bevillingssager om disse i 4. kvartal 2019.

Forventningerne dækker også over, at der allerede er foretaget en fremrykning af køb af ABA-anlæg (brandalarmeringsanlæg) på 1,2 mio. kr. jf. sag på By- og Miljøudvalget den 16. september 2019 samt at der fremrykkes udbetaling af tilskud til køb af FB Klubhus i 2019 i forbindelse med 3. forventede regnskab.

Endeligt skal det bemærkes, at såfremt fremdriften og derfor anlægsforbruget ikke forsinkes så meget som estimeret, så er der muligheder for at stoppe en række mindre indkøb sidst på året, således at anlægsrammen ikke overskrides.

På bagrund af disse forventninger, anbefales det, at der ikke foretages yderligere handlinger i forhold til overholdelse og udnyttelse af anlægsrammen i 2019.

Ændret tidsplan
På Magistratens møde den 12. august, blev processen for vedtagelse af budget 2020-23 revideret, så Kommunalbestyrelsen 2. behandler budgettet 4. november. På grund af sammenfald af behandlingen samt udarbejdelse af budget 2020-23 og den planlagte månedsopfølgning for september foreslår forvaltningen, at månedsopfølgning for september udgår. Næste opfølgning på budget 2019 vil i givet fald være 3. forventede regnskab, der behandles i Magistraten 25. november.

Økonomi

Sagen har ingen bevillingsmæssige konsekvenser.

Borgmesterpåtegning

Ingen

Behandling

Magistraten 23. september 2019.

Bilag

Bilag 1 - Bevillingsoversigt

Bilag 2 - Udvalgsoversigt

Bilag 3 - Udvalgsgennemgang

Punkt 367: Budgetforslag 2020 - Magistraten

00.30.10-S00-2-19

Resume

Budgetforslaget for 2020 forelægges med henblik på høring i fagudvalgene.

Beslutning

Magistraten oversendte budgetforslag 2020 til budgetdrøftelserne med forbehold for endelig stillingtagen.

Indstilling

Forvaltningen indstiller, at Magistraten drøfter budgetforslag 2020 og oversender eventuelle bemærkninger på udvalgets område.

Sagsfremstilling

Udvalget forelægges hermed budgetforslaget for 2020. Budgetforslaget består af to dele. Den første del, som vedlægges denne sag, indeholder den overordnede økonomi for hele kommunen og de enkelte udvalg. Herudover fremgår for hvert udvalg en beskrivelse af udvalgets aktiviteter samt en række indholdsmål, der er centrale for udvalgets arbejde. For hvert udvalg er ligeledes beskrevet, hvilke strategiske udfordringer, der arbejdes med på det respektive udvalgsområde.

Den anden del er et teknisk budgetforslag, der indeholder en udvalgsgennemgang af mere teknisk karakter. Det tekniske budgetforslag offentliggøres på Frederiksberg Kommunes hjemmeside den 24. september 2019.

Gældende for de to dele af det administrative budgetforslag er, at de er udarbejdet med udgangspunkt i en budgetramme svarende til budgettet for 2019. Herudover er eventuelle ændringer som følge af politiske beslutninger eller opgaveændringer indarbejdet.

Grundet den sene økonomiaftale indeholder budgetforslaget 2020 ikke en fuld opdatering af kommunens indtægtsside eller DUT-reguleringer som følge af ændret lovgivning på de enkelte fagområders drift. Eventuelle ændringer som følge heraf følger efter offentliggørelse af budgetmaterialet.

Økonomi

Det administrative budgetforslag på udvalgets område udgør i alt 818,9 mio. kr. i 2020 faldende til 758,5 mio. kr. i 2023 (2020-priser).

Hertil kommer et anlægsbudget på -14,0 mio. kr. i 2020 (jf. direktionens anlægsplan for 2020) - i alt -12,6 mio. kr. i budgetperioden inkl. overslagsår.

Borgmesterpåtegning

Ingen.

Behandling

Fagudvalg og Magistraten den 23. september 2019, Magistraten den 30. september 2019.

Bilag

Budgetforslag 2020 politiske bemærkninger

Punkt 368: Forslag til beslutning fra kommunalbestyrelsesmedlem Sine Heltberg om permanente boliger til flygtninge

03.25.00-A00-1-19

Resume

Kommunalbestyrelsen oversendte på møde den 28. januar 2019 beslutningsforslag fra Kommunalbestyrelsesmedlem Sine Heltberg om permanente boliger til flygtninge. Sagen med forvaltningens bemærkninger til beslutningsforslaget blev forelagt Socialudvalget den 25. marts 2019, der udsatte sagen efter drøftelse på baggrund af et forslag om at sende sagen i høring i Boligforum. Sagen forelægges nu udvalget i en opdateret version med forvaltningens vurdering af en evt. høring af Boligforum. Sagen forelægges til beslutning.

Beslutning

Sagen blev sendt retur til Socialudvalget og ses i sammenhæng med næstkommende status for midlertidige og varige boliger til flygtninge. Det skal endvidere undersøges, om der har været eksempler på konkrete problemer siden loven blev ændret.

Indstilling

Et flertal i Socialudvalget (Pernille Høxbro, Fasael Rehman, Flemming Brank og Karsten Skawbo-Jensen)

1. indstiller, at beslutningsforslaget forkastes, idet en egentlig garanti til målgruppen af flygtninge vil stride mod den eksisterende praksis i forhold til andre målgrupper for boligsocial anvisning,
2. indstiller, at det fortsat tilstræbes at tilvejebringe tilstrækkeligt med permanente boliger til flygtninge og familiesammenførte til flygtninge via en samlet løbende planlægning af boligforsyning og -anvisning, og
3. indstiller, at sagen ikke sendes i høring i Boligforum.

Et mindretal i Socialudvalget (Mette Bang Larsen, Gunvor Wibroe og David Munis Zepernick) indstiller, at beslutningsforslaget tiltrædes og stemte imod forvaltningens indstilling.

Sagsfremstilling

Sagen blev udsat efter drøftelse på Socialudvalgets møde den 25. marts 2019 på baggrund af et forslag om at sende sagen i høring i Boligforum.

Forvaltningen bemærker, at Boligforum er sammensat af Kommunalbestyrelsen og de almene boligorganisationer. Medlemmerne er fra kommunens side Borgmesteren og seks kommunalbestyrelsesmedlemmer, mens de almene boligorganisationer er repræsenteret af formændene for hver af organisationsbestyrelserne samt formanden for 1. kreds i BL - Danmarks Almene Boliger, som er de almene boligorganisationers interesse- og brancheorganisation.

Samarbejdet i Boligforum er en del af den Rammeaftale om kommunal anvisning og fleksibel udlejning 2016-2019, som blev indgået i 2015. I følge aftalen kan kommunen anvise en andel af de ledige boliger til boligsocial anvisning, i alt ca. 25 pct. af boligerne. Kriterierne for den boligsociale anvisning fastlægges af Kommunalbestyrelsen, og er ikke genstand for drøftelse i Boligforum. Forvaltningen anviser de borgere, der opfylder kriterierne for boligsocial anvisning, til de ledige boliger.

Da en høring af Boligforum ville indebære en høring af Kommunalbestyrelsen selv, og da hverken Boligforum eller de almene boligorganisationer er involveret i hverken udarbejdelsen af kriterier for boligsocial anvisning eller fordelingen af boliger, foreslås det ikke at høre Boligforum eller de almene boligorganisationer i denne sag.

Det bemærkes, at der med den planlagte kapacitet for antal flygtninge i løbet af 2020 forventes at være et tilstrækkeligt antal boliger til både flygtninge, som hidtil har haft retskrav på en bolig, og til familiesammenførte, som i boligsammenhæng betragtes som andre husvilde borgere, jf. også nedenstående reference til kommunens prognose for flygtningeboliger.

Sagsfremstilling fra mødet i Socialudvalget den 25. marts 2019:

Kommunalbestyrelsen oversendte på møde den 28. januar 2019 følgende beslutningsforslag fra Kommunalbestyrelsesmedlem Sine Heltberg:

"*Ordentlige flygtningeboliger*

Socialdemokratiet foreslår, at flygtninge tilbydes ordentlige, permanente boliger, når de bor på Frederiksberg.

Flygtningedebatten er hård i Danmark, og der er strammet meget op. For Socialdemokratiet er det vigtigt, at de flygtninge, som kommunen får tildelt fra staten, får de bedste muligheder for at blive integrerede, selvforsørgende og gode samfundsborgere. At familier, der har levet i frygt på flugt, får tryghed.

En ordentlig bolig er væsentlig for at starte et godt liv op på ny. Det giver tryghed for en familie, der har været på flugt, at vide, at her kan I bo fremover. Nu skal I ikke længere flytte fra sted til sted i uvished.

Konservative, Venstre og Dansk Folkeparti har med finansloven for 2019 afskaffet retskravet om, at kommuner skal tilbyde permanente boliger til flygtninge.

Socialdemokratiet foreslår, at Frederiksberg Kommune ikke benytter sig af den mulighed i den nuværende Situation. Såfremt antallet af flygtninge måtte stige markant, kan spørgsmålet tages op til fornyet overvejelse."

Forvaltningens bemærkninger

Frederiksberg Kommune er som landets andre kommuner i dag forpligtet til at modtage flygtninge i henhold til de af regeringen udmeldte kommunale flygtningekvoter.

I kommunens modtagelse af flygtninge indgår en lang række opgaver i form af sprogundervisning, skolegang, tilknytning til arbejdsmarkedet osv. På Frederiksberg udgør boligplacering en helt særlig opgave pga. et boligmarked, hvor det kan være svært at finde fodfæste. Boligplaceringsopgaven har siden maj 2016 haft sit udgangspunkt i den plan, som Magistraten besluttede i maj 2016: "Et markant og styrket fokus på varige boligløsninger til flygtninge" (Magistraten den 2. maj 2016, pkt. 174).

Boligplaceringsopgaven har den baggrund taget sit udgangspunkt i fire særskilte spor i forhold til at fremskaffe de fornødne boliger:

1. Udnyttelse af eksisterende anvisningsmuligheder (kommunale ejendomme, den almindelige boligsociale anvisning i alment regi og Frederiksberg Boligfond (FBF)).
2. Aftale om ekstra anvisning via Rammeaftalen med almene boligorganisationer samt aftale med FBF og med private udlejere.
3. Ombygning af kommunal ejendom.
4. Etablering af ny almen og privat boligkapacitet.

Arbejdet med boligplacering af flygtninge sker med udgangspunkt i en prognose for boligbehovet sammenholdt med udbuddet af boliger. Boligbehovet beregnes på baggrund af de årlige kvoter, der meldes ud fra Udlændingestyrelsen sammen med en prognose for kvotestørrelsen det følgende år, samt et skøn over dels tilgangen via familiesammenføringer, dels unge uledsagede flygtninge, som fylder 18 år, og derved skal have tilbudt en boligløsning på linje med øvrige voksne flygtninge.

Med vedtagelsen af L 140 "Lov om ændring af udlændingeloven, integrationsloven, repatrieringsloven og forskellige andre love" d. 21.februar 2019 er der som nævnt i beslutningsforslaget ikke længere et krav om, at kommunerne sørger for permanent boligplacering af flygtninge. Kommunen skal dog fortsat sørge for midlertidig indkvartering, indtil de pågældende selv har fundet en bolig. For flygtninge, som ikke selv kan skaffe en bolig, gælder dermed de almindelige principper og regler for løsning af kommunens boligsociale opgaver. Familiesammenførte til flygtninge har også før lovændringen i boligsammenhæng været at betragte som andre husvilde borgere – uden et retskrav på varig bolig.

De målgrupper, som kan komme i betragtning til en kommunalt anvist bolig er i øjeblikket:

- Familier eller enlige med børn med helt særlige behov for støtte,
- Borgere med helt særlige behov for støtte fra Frederiksberg Kommune der bor i botilbud, på herberg eller på krisecenter,
- Veteraner med helt særlige behov for støtte,
- Løsladte fra fængsler,
- Flygtninge.

Prognoserne og boligudbygningen i forhold til varige boliger til flygtninge har taget udgangspunkt både i antal flygtninge med et retskrav og antal familiesammenførte til flygtninge uden et retskrav på varig bolig. Dette betyder også, at forvaltningen i praksis vurderer ventelisterne for social boliganvisning og flygtningeboliger sammen, da de fleste husvilde flygtningefamilier bl.a. af hensyn til den gode modtagelse ville være højt prioriterede på ventelisten til boligsocial anvisning.

Prognosens forudsætninger om udbuddet af boliger er baseret på en tæt opfølgning af fremdriften i de enkelte projekter under de fire spor nævnt ovenfor. Ifølge den seneste prognose for tilvejebringelse af boliger til flygtninge, vil der i løbet af 2020 opnås ligevægt mellem boligbehov og udbuddet af permanente boliger til flygtninge, jf. de ovennævnte projekter.

Prognosen for boligbehov og –udbud har indtil nu haft som udgangspunkt, at kommunen har en forpligtelse til at tilvejebringe permanente boliger til de flygtninge, som kommunen modtager. Indtil dette kan lade sig gøre, har udfordringen med at boligplacere flygtninge været løst gennem en midlertidig boligplacering.

Parallelt med tilgangen af permanente boliger til flygtninge i kommunen er der planlagt en udfasning af kommunens midlertidige indkvarteringssteder. Således vil kommunen fra september 2019 kun råde over et midlertidigt indkvarteringssted med 35 pladser. I den midlertidige indkvartering er der et statsligt fastlagt maksimum for den enkelte flygtnings huslejebetaling. Trods flygtningenes egenbetaling og en delvis statsrefusion har kommunen samlet set en nettoudgift forbundet med driften af den midlertidige indkvarteringskapacitet.

Forvaltningen giver to gange årligt, senest i januar 2019, status og opdateret prognose til Socialudvalget (21. januar 2019, pkt. 11) og til Bolig- og Ejendomsudvalget (4. februar 2019, pkt. 11) samt Magistraten (18. februar 2019, pkt. 57).

Den nuværende prognose for boligbehov og –udbud viser, at der vil blive opnået ligevægt i kommunens forsyning af permanente boliger til flygtninge i løbet af 2020. På den baggrund vurderer forvaltningen, at en fortsættelse af den hidtidige praksis for tildeling af varige boliger kan fortsætte indtil videre.

Dertil kommer, at kapaciteten til midlertidig indkvartering fremover vil være meget begrænset, og at kommunen under alle omstændigheder har udgifter ved midlertidig indkvartering.

Forvaltningen vurderer dog, at det vil være uhensigtsmæssigt at give flygtninge en egentlig garanti for en varig bolig, da dette vil stride i mod den praksis, der gælder for andre målgrupper i den boligsociale anvisning. Forvaltningen vil som hidtil forelægge flygtningeboligstatus to gange årligt, hvor det også kan besluttes, om der skal ske justering i tildelingen af permanente eller midlertidige boliger til flygtninge.

Økonomi

Sagen har ingen bevillingsmæssige konsekvenser

Borgmesterpåtegning

Nej

Behandling

Socialudvalget den 25. marts 2019
Socialudvalget den 3. juni 2019
Socialudvalget den 12. august 2019
Socialudvalget den 16. september, Magistraten den 23. september 2019, Kommunalbestyrelsen den 30. september 2019

Historik

Indstilling til Socialudvalget den 25. marts 2019, pkt. 28:
Social-, Sundheds- og Arbejdsmarkedsområdet indstiller, at udvalget

1. indstiller at beslutningsforslaget forkastes, idet en egentlig garanti til målgruppen af flygtninge vil stride mod den eksisterende praksis i forhold til andre målgrupper for boligsocial anvisning, og
2. indstiller at det fortsat tilstræbes at tilvejebringe tilstrækkeligt med permanente boliger til flygtninge og familiesammenførte til flygtninge via en samlet løbende planlægning af boligforsyning og –anvisning.

Socialudvalget udsatte sagen efter drøftelse.

Indstilling til Socialudvalget den 3. juni 2019, pkt. 63:
Social-, Sundheds- og Arbejdsmarkedsområdet indstiller, at udvalget

1. indstiller, at beslutningsforslaget forkastes, idet en egentlig garanti til målgruppen af flygtninge vil stride mod den eksisterende praksis i forhold til andre målgrupper for boligsocial anvisning,
2. indstiller, at det fortsat tilstræbes at tilvejebringe tilstrækkeligt med permanente boliger til flygtninge og familiesammenførte til flygtninge via en samlet løbende planlægning af boligforsyning og -anvisning, og
3. indstiller, at sagen ikke sendes i høring i Boligforum.

Socialudvalget udsatte sagen.

Indstilling til Socialudvalget den 12. august 2019, pkt. 75:
Social-, Sundheds- og Arbejdsmarkedsområdet indstiller, at udvalget

1. indstiller, at beslutningsforslaget forkastes, idet en egentlig garanti til målgruppen af flygtninge vil stride mod den eksisterende praksis i forhold til andre målgrupper for boligsocial anvisning,
2. indstiller, at det fortsat tilstræbes at tilvejebringe tilstrækkeligt med permanente boliger til flygtninge og familiesammenførte til flygtninge via en samlet løbende planlægning af boligforsyning og -anvisning, og
3. indstiller, at sagen ikke sendes i høring i Boligforum.

Socialudvalget udsatte sagen.

Indstilling 16. september 2019, pkt. 83:
Social-, Sundheds- og Arbejdsmarkedsområdet indstiller, at udvalget

1. indstiller, at beslutningsforslaget forkastes, idet en egentlig garanti til målgruppen af flygtninge vil stride mod den eksisterende praksis i forhold til andre målgrupper for boligsocial anvisning,
2. indstiller, at det fortsat tilstræbes at tilvejebringe tilstrækkeligt med permanente boliger til flygtninge og familiesammenførte til flygtninge via en samlet løbende planlægning af boligforsyning og -anvisning, og
3. indstiller, at sagen ikke sendes i høring i Boligforum.

Punkt 369: Tandplejen og økonomisk ramme

29.15.00-G01-1-19

Resume

Sundhed- og forebyggelsesudvalget har efter temamøde den 6. maj om kommunens forebyggelsesindsatser anmodet om en redegørelse for Tandplejens driftsmæssige forhold, idet Tandplejen i mødet oplyste om volumen og normering i tandplejen - herunder også ny lovgivning, som øger kravene til arbejdsgange og rutiner. Tandplejen vurderer, at det under de givne omstændigheder ikke længere vil være muligt at opretholde den tidligere effektivitet, ligesom der indenfor en kortere årrække skal findes løsninger ang. den fremtidige organisering af omsorgstandplejen. På anlægssiden er der behov for etablering af et særskilt sterilisationsrum i klinikken på Skolen ved Søerne.

Beslutning

Magistraten
1. oversendte finansiering af nedbringelse af puklen på tandreguleringsområdet til drøftelserne vedr. budget 2020, og
2. oversendte finansiering af anlægsinvesteringsbehov til sterilisationslokale på Skolen ved Søerne til drøftelserne vedr. budget 2020.

Indstilling

Sundheds- og Forebyggelsesudvalget
1. indstiller, at finansiering af nedbringelse af puklen på tandreguleringsområdet oversendes til drøftelserne vedr. budget 2020, og
2. indstiller, at finansiering af anlægsinvesteringsbehov til sterilisationslokale på Skolen ved Søerne oversendes til drøftelserne vedr. budget 2020.

Sagsfremstilling

Sundhed- og Forebyggelsesudvalget har efter temamøde den 6. maj 2019 om kommunens forebyggelsesindsatser anmodet om en redegørelse for Tandplejens driftsmæssige forhold, idet Tandplejen i mødet oplyste om volumen og normering i tandplejen - herunder også ny lovgivning, som øger kravene til arbejdsgange og rutiner. I sagen redegøres der for de aktuelle udfordringer. Undervisningsudvalget, Sundheds- og forebyggelsesudvalget og Magistraten behandlede sag herom i 2018 (Magistraten den 20. august 2018, sag 266), og der følges hermed op i forhold til de fortsatte udfordringer der kan konstateres.
Børne- og Ungdomstandplejen samt Omsorgs- og Specialtandplejen (herunder samlet kaldt Tandplejen) på Frederiksberg har en lang række kvaliteter. Tandplejen på Frederiksberg har generelt gode resultater. Tandsundheden ligger således lidt over landsgennemsnittet. Som beskrevet i tandplejens virksomhedsplan (vedlagt) består bøme- og ungetandplejen af en central klinik samt en række klinikker på skolerne, og dette har altid sikret en endog meget høj effektivitet i driften. Hvis en patient udeblev, kunne der eksempelvis hurtigt hentes en ny. Med dannelsen af Styrelsen for Patientsikkerhed og efterfølgende nye regler (og nye tolkninger af regler) bliver effektiviteten imidlertid kraftigt udfordret. Frederiksberg Kommune har via udfordringsretten ansøgt om at kunne fortsætte den hidtidige effektive praksis, hvilket har bevirket, at der er skabt bedre rammer i forhold til undersøgelser af børns tandsundhed, men de nye og strammere regler gælder fortsat ved alle former for behandling (fx bore huller, forsegle revner/huller), ligesom der er krav om informeret samtykke fra forældrene, som kræver konkret mundtlig kontakt i hver sag. Disse nye krav til arbejdsgange er nærmere beskrevet i vedlagte bilag. Det beskrives herunder, at der er krav om etablering af et særskilt sterilisationslokale til tandklinikken på Skolen ved Søerne.
Hertil kommer, at der på grund af mangel på specialtandlæger til regulering har været vakance i Tandplejen, og der er oparbejdet en pukkel af sager. Der er således et antal sager som skal igangsættes, og nogle af disse vil pga. den sene igangsættelse af reguleringsforløbet blive længere og dyrere, end de ellers ville have været.
Driftssituationen i tandplejen er præget af fem udfordringer, som der er behov for at adressere:
1. Oparbejdet pukkel, især tandregulering
2. Effektivitet og nye krav fra Styrelsen for Patientsikkerhed, herunder anlæg
3. Antal patienter pr. tandlæge og generelt arbejdspres
4. Udgifter til narkose og tolkning
5. Modernisering af omsorgstandplejen

Dette er nærmere beskrevet i bilag til sagen.

Økonomi

Ikke som følge af sagen.

Nedbringelse af puklen på tandreguleringsområdet vil kræve en investering på 1,4 mio. kr. i minimum tre år. En bevilling i to år vil kunne sikre, at afvikling af puklen påbegyndes, og en egentlig budgetanalyse vil kunne afklare det varige behov.

	2020	2021	2022
Investeringsbehov tandregulering	1,4 mio. kr.	1,4 mio. kr.	

Anlægsinvesteringsbehov til sterilisationslokale Skolen ved Søerne:
800-850.000 kr. Anlægsskema vedlagt.

Borgmesterpåtegning

Nej

Behandling

Sundheds- og Forebyggelsesudvalget den 19. august 2019. Magistraten.

Historik

Indstilling 16. september 2019, pkt. 68:
Børne- og Ungeområdet indstiller,

1. at orienteringen tages til efterretning
2. at udvalget drøfter, hvordan den umiddelbare udfordring vedr. pukkel af tandreguleringssager skal håndteres
3. at udvalget drøfter behovet for anlæg af et sterilisationsrum på klinikken på Skolen ved Søerne
4. at der igangsættes en budgetanalyse af den samlede tandpleje.

Sundheds- og Forebyggelsesudvalget 16. september 2019, pkt. 68:
Sundheds- og Forebyggelsesudvalget
1. tog orienteringen til efterretning,
2. drøftede, hvordan den umiddelbare udfordring vedr. pukkel af tandreguleringssager skal håndteres,
3. anmodede om at få en redegørelse for behandlingsbehov opstået pga. vacance i specialtandplejen,
4. drøftede behovet for anlæg af et sterilisationsrum på klinikken på Skolen ved Søerne og
5. godkendte, at der igangsættes en budgetanalyse af den samlede tandpleje.

Bilag

tandplejens virksomhedsplan 2019

Anlægsskema - nyt sterilisationsrum til tandklinikken på SvS

Redegørelse vedr. tandplejen på Frederiksberg

Punkt 370: Forslag til beslutning fra rådmand Balder Mørk Andersen om træning for kommunale medarbejdere inden for pleje, køkken og rengøring

00.01.00-A00-38-19

Resume

Rådmand Balder Mørk Andersen har stillet forslag til beslutning om obligatorisk træning for kommunale medarbejdere inden for pleje, køkken og rengøring. Forskning peger på, at træning kan forebygge smerter og forebygge for tidlig afgang fra arbejdsmarkedet. Det vil være muligt at afvikle et pilotprojekt vedr. obligatorisk træning i arbejdstiden indenfor dele af hjemmeplejen og på et af kommunens plejecentre. Sagen forelægges med henblik på beslutning.

Beslutning

Et flertal i Magistraten (Borgmesteren, Flemming Brank, Pernille Høxbro, Nikolaj Bøgh, Michael Vindfeldt, Thyge Enevoldsen, Lone Loklindt, Jan E. Jørgensen, Mette Bram og Laura Lindahl) og et flertal i Ældre- og Omsorgsudvalget (Thyge Enevoldsen, Merete Winther Hildebrandt, Alexandra Dessoy, Karsten Skawbo-Jensen og Flemming Brank) og et flertal i Sundheds- og Forebyggelsesudvalget (Flemming Brank, Merete Winther Hilldebrandt, Alexandra Dessoy, Karsten Skawbo-Jensen, Mette Bang Larsen og Mette Bram) indstiller, at beslutningsforslaget forkastes.

Et mindretal i Magistraten (Balder Mørk Andersen) og et mindretal i Ældre- og Omsorgsudvalget (Sine Heltberg og Balder Mørk Andersen) og et mindretal i Sundheds- og Forebyggelsesudvalget (Sine Heltberg) indstiller, at beslutningsforslaget tiltrædes.

Indstilling

Et flertal i Ældre- og Omsorgsudvalget (Thyge Enevoldsen, Merete Winther Hildebrandt, Alexandra Dessoy, Karsten Skawbo-Jensen og Flemming Brank) og et flertal i Sundheds- og Forebyggelsesudvalget (Flemming Brank, Merete Winther Hilldebrandt, Alexandra Dessoy, Karsten Skawbo-Jensen, Mette Bang Larsen og Mette Bram) indstiller, at forslaget forkastes.

Et mindretal i Ældre- og Omsorgsudvalget (Sine Heltberg og Balder Mørk Andersen) og et mindretal i Sundheds- og Forebyggelsesudvalget (Sine Heltberg) indstiller, at beslutningsforslaget tiltrædes.

Sagsfremstilling

Sagen blev behandlet den 16. september 2019 i Sundheds- og Forebyggelsesudvalget (pkt. 74) og Ældre- og Omsorgsudvalget (pkt. 94).

Et flertal i Sundheds- og Forebyggelsesudvalget indstillede, at forslaget forkastes. Et mindretal indstillede, at forslaget tiltrædes.

Et flertal i Ældre- og Omsorgsudvalget indstillede, at forslaget forkastes. Et mindretal indstillede, at forslaget tiltrædes.

Sagsfremstilling behandlet i Ældre- og Omsorgsudvalget og Sundheds- og Forebyggelsesudvalget den 16. september 2019,
Sagen blev behandlet den 12. august 2019 i Sundheds- og Forebyggelsesudvalget (pkt.65) og Ældre- og Omsorgsudvalget (pkt. 85).
Et flertal i Sundheds- og Forebyggelsesudvalget indstillede, at forslaget forkastes. Et mindretal tog forbehold med særlig henvisning til forslagets obligatoriske afsæt for medarbejdernes deltagelse.
Ældre- og Omsorgsudvalget besluttede at udsætte sagen, idet de ønskede yderligere inddragelse af Københavns Kommunes erfaringer og Just Bendix Justesens ph.d-afhandling fra 2015 og forelæggelse af et konkret forslag til et mindre pilotprojekt i hjemmeplejen.

Københavns Kommune har besluttet, at medarbejdere ansat indenfor plejehjem og i hjemmeplejen skal træne i arbejdstiden. Baggrunden er pilotprojektet 'Holdbart arbejdsliv', der viser, at træningen medfører signifikante forbedringer i muskelstyrke og udholdelse, at nakkesmerter reduceres og at lændesmerter reduceres signifikant. Derudover giver træning signifikant øgning i energi og forbedret søvnkvalitet samt en reduktion i oplevet arbejdsbelastning. Når alle medarbejdergrupper på en arbejdsplads deltager i træningen er erfaringen desuden, at det styrker både den enkeltes motivation og fællesskabet på arbejdspladsen.

Der er gennemført et dansk forskningsprojekt, der viser, at træning i arbejdstiden kan reducere korttidssygefraværet. Flere andre forskningsprojekter har dog ikke kunnet dokumentere denne sammenhæng. Et review over 117 studier; herunder danske, finder således ikke, at der er evidens for, at træning har effekt på sygefraværet.

Pilotprojekt i hjemmeplejen og på plejecenter
Betydningen af obligatorisk træning på arbejdspladsen kan afprøves i et pilotprojekt hhv. i hjemmeplejen samt på et af kommunens plejecentre. Konkret udvælges der i samarbejde med ledelse og medarbejdere et team på ca. 25 personer inden for hvert af de to områder.

I en periode på 5 måneder træner medarbejderne 1 time om ugen. Træningen afpasses medarbejdernes arbejdsopgaver og arbejdstider.
Deltagelse i træningen monitoreres. Derudover udfylder de enkelte medarbejdere et spørgeskema før og efter pilotprojektet med henblik på at måle medarbejdernes oplevelse af træningens effekt.
Den samlede udgift til pilotprojektet vurderes til at udgøre 250.000 kr.

Oprindelig sagsfremstilling behandlet i Ældre- og Omsorgsudvalget og Sundheds- og Forebyggelsesudvalget den 12. august 2019,
Rådmand Balder Mørk Andersen har den 8. april 2019, pkt. 95, stillet forslag til beslutning om træning for kommunale medarbejdere inden for pleje, køkken og rengøring.

"SF foreslår, at der iværksættes et forsøgsprojekt på Frederiksberg, hvor kommunalt ansatte inden for pleje, indkøb og køkken kommer til at træne i arbejdstiden.

I SF ønsker vi generelt at modarbejde nedslidning hos ansatte i Frederiksberg Kommune. Især social- og sundhedsassistenter er en af de mest udsatte medarbejdergrupper. Derfor foreslår vi at der efter en hørings- og udviklingsproces forankret i MED-systemet gennemføres et forsøgsprojekt med obligatorisk træning i arbejdstiden efter en model som medarbejdere og ledere i fælleskab har været med til at beslutte.

I udgangspunktet forestiller vi os i SF at modellen bliver lokalt forankret og fleksibel, således at den er åben for ændringer og løbende kan blive afpasset, således at de ansatte sikres medejerskab til projektet.

Det bemærkes, at forskning peger på, at der skal trænes minimum en time om ugen, for at der kan spores en effekt på sygefraværet."

Kommunalbestyrelsen oversendte beslutningsforslaget til behandling i Sundheds- og Forebyggelsesudvalget og Ældre- og Omsorgsudvalget.

Forvaltningens bemærkninger
Forskning på området peger på, at fysisk træning på arbejdspladsen kan forebygge smerter i bl.a. lænderyg og skuldre, ligesom undersøgelser tyder på, at træning kan forebygge for tidlig tilbagetrækning fra arbejdsmarkedet. Derimod er der ikke fundet evidens for, at træning kan reducere sygefraværet. Sandsynligheden for at træningen har god effekt øges, såfremt den tilrettelægges som såkaldt Intelligent Træning; Det vil sige træning, der er tilrettelagt individuelt, så der tages højde for den enkelte medarbejders arbejdsbelastning og fysiske, kropslige, organisatoriske og praktiske barrierer samt fysiske sundhed.

Frederiksberg Kommune har stort fokus på medarbejdernes sundhed og på at forebygge nedslidning, hvor der bliver lagt vægt på motivation og oplysning. Afsættet er en individuel tilgang baseret på frivillighed og ansvarliggørelse i forhold til egen sundhed. Derudover tilbyder kommunen bl.a. fysioterapi til medarbejderne i form af rådgivning, fysioterapeutisk behandling på Sundhedscentret og træning på arbejdspladsen. Formålet er både at forebygge fysisk belastning på arbejdspladsen og hjælpe medarbejdere, der i forvejen har en skade eller smerter, der kræver behandling. Fysioterapeuten tilbyder både individuelle samtaler og gruppesamtaler.

Derudover kan medarbejderne benytte kommunens firmaaftale på fitness- og motionsområdet, ligesom kommunen deltager i den årlige DHL Stafet og kampagnen 'Vi cykler på arbejde'.

På plejecentre og i Hjemmeplejen har man stort fokus på medarbejdernes fysiske arbejdsmiljø. I forbindelse med Smart sundhed (ÆOU 20. maj 2019, pkt. 57) er der investeret i en række velfærdsteknologiske løsninger, som både gør borgerne mere selvhjulpne og fremmer et godt arbejdsmiljø. Eksempelvis er der indført halv- og helautomatiske senge på flere af kommunens plejecentre.

Forvaltningen vurderer, at et forsøg med obligatorisk træning vil bryde med den gældende praksis i arbejdsmiljøorganisationen i Frederiksberg Kommune med motionstilbud baseret på frivillighed suppleret med individuel behandling på konkret foranledning. Sammenholdt med, at der ikke er fundet evidens for, at træning reducerer sygefraværet finder forvaltningen ikke, at der er belæg for at fravige frivillighed som et bærende princip i forhold til arbejdet med medarbejdernes sundhed.

Forslagets afledte konsekvenser
Frederiksberg Kommune disponerer over i alt 12 plejecentre, hvor af 4 er kommunale og de øvrige enten selvejende eller på kontrakt. Såfremt der skal indføres obligatorisk træning for medarbejderne på de ikke-kommunale plejecentre vil det forudsætte, at der indgås en ny driftsoverenskomst/kontrakt.

Hvis Frederiksberg Kommune beslutter at indføre træning i arbejdstiden for medarbejderne på plejecentrene, vil det betyde, at der går tid fra beboerne, idet det ikke forventes, at tiden til træning vil blive opvejet af et reduceret sygefravær.

Visiterede borgere i Frederiksberg kommune kan vælge mellem den kommunale hjemmepleje og to private leverandører. Den kommunale hjemmepleje er organiseret ud fra den såkaldte Bestiller-Udfører-Model. Hvis Frederiksberg Kommune beslutter at indføre træning for medarbejderne i den kommunale hjemmepleje vil det betyde, at timeprisen pr. leveret time vil stige, idet det ikke forventes, at tiden til træning vil blive opvejet af et reduceret sygefravær.

Medarbejderomkostninger
Hvis medarbejderne skal gennemføre en times træning indenfor deres eksisterende arbejdstid, vil det være nødvendigt at foretage en tilsvarende opnormering af personalet på området. Dette er en forudsætning for, at de opgaver, medarbejderne på nuværende tidspunkt varetager blandt borgerne, også vil kunne håndteres, efter at ordningen træder i kraft. Samlet set vil dette kræve minimum 26 ekstra årsværk blandt gruppen af SOSU'er og sygeplejesker, hvilket svarer til en årlig merudgift på ca. 9,6 mio. kr.

Dertil kommer, at Intelligent Træning kræver særligt tilrettelagte træningsforløb baseret på den enkelte medarbejders arbejdsforhold og fysiske sundhed og livsstil. Programmet skal evalueres årligt, mhp. at tilrette det til medarbejderens aktuelle situation. Indførelse af Intelligent Træning vil derfor kræve, at man inddrager eksterne konsulenter med særlige kompetencer indenfor feltet. Medudgiften til dette anslås til ca. 1.000 kr. pr. medarbejder til opstart og 500 kr. årligt til vedligeholdelse af programmet. Udgiften til dette er i år 1 estimeret til i alt ca. 0,9 mio. kr. og de efterfølgende år til i alt 0,5 mio. kr.

Samlet set giver dette som minimum følgende merudgifter, såfremt ordningen indføres på området:

Udgifter i mio. kr.	2020	2021 og frem
Opnormering af medarbejdere	9,6 mio. kr.	9,6 mio. kr.
Intelligent Træning	0,9 mio. kr.	0,5 mio. kr.
I alt	10,5 mio. kr.	10,1 mio. kr.

Det forudsættes i ovenstående, at træning kan foregå indenfor kommunens eksisterende fysiske rammer og nuværende træningsudstyr. Såfremt dette ikke er tilfælde, vil udgifterne stige væsentligt.

Økonomi

De økonomiske konsekvenser ved gennemførelse af et pilotprojekt for 50 medarbejdere med en times træning ugentligt i 5 måneder vurderes at give en udgift på 250.000 kr.

Borgmesterpåtegning

Nej

Behandling

Ældre- og Omsorgsudvalget og Sundheds- og Forebyggelsesudvalget den 12. august, Ældre- og Omsorgsudvalget og Sundheds- og Forebyggelsesudvalget den 16. september 2019, Magistraten den 23. september 2019 og Kommunalbestyrelsen den 30. september 2019.

Historik

Sundheds- og Forebyggelsesudvalget den 12. august 2019, pkt. 65:
Et flertal i Sundheds- og Forebyggelsesudvalget (Flemming Brank, Alexandra Dessoy, Merete W. Hildebrandt, Helle Sjelle og Mette Bang Larsen) indstiller, at forslaget forkastes. Sine Heltberg og Mette Bram tog forbehold med særlig henvisning til forslagets obligatoriske afsæt for medarbejdernes deltagelse.

Ældre- og Omsorgsudvalget den 12. august 2019, pkt. 85:

Ældre- og Omsorgsudvalget udsatte sagen, idet der ønskes yderligere inddragelse af Københavns Kommunes erfaringer og Just Bendix Justesens ph.d-afhandling fra 2015 og forelæggelse af et konkret forslag til et mindre pilotprojekt i hjemmeplejen.

Indstilling 16. september 2019, pkt. 94:
Social-, Sundheds- og Arbejdsmarkedsområdet indstiller, at udvalget indstiller, at forslaget forkastes.

Punkt 371: Modernisering af Søndervang - Generationerne mødes om energi og bæredygtighed

01.00.00-P00-2-18

Resume

Kommunalbestyrelsen godkendte den 8. april 2019 (sag nr. 121) et revideret beslutningsoplæg for moderniseringen af Søndervang, men besluttede, at de økonomiske konsekvenser skal indgå i Direktionens prioritering af anlægsplan i forbindelse med Budget 2020.

Direktionen har efterfølgende indarbejdet budgetkonsekvensen af de yderligere boliger i oplæg til anlægsplanen 2020-2013, mens det yderligere budget til byudvikling på 9 mio. kr. foreslås drøftet i forbindelse med budgetprocessen. Nærværende sag beskriver den foreslåede budgetudvidelse til byudvikling. Samtidig gives en orientering af valg af udbuds- og entrepriseform.

Beslutning

Magistraten

1. oversendte finansiering og vedtagelse af "Modernisering af Søndervang Plejehjem – Generationerne mødes om energi og bæredygtighed – byudvikling" til drøftelserne vedr. budget 2020, og
2. tog status for projektet til efterretning, herunder at moderniseringen af plejecentret udbydes som en totalentreprise med udbud med forhandling.

Indstilling

Ældre- og Omsorgsudvalget

1. indstiller, at finansiering og vedtagelse af "Modernisering af Søndervang Plejehjem – Generationerne mødes om energi og bæredygtighed – byudvikling" oversendes til drøftelserne vedr. budget 2020, og
2. indstiller, at status for projektet tages til efterretning, herunder at moderniseringen af plejecentret udbydes som en totalentreprise med udbud med forhandling.

By- og Miljøudvalget indstiller,
1. at forslaget "Modernisering af Søndervang Plejehjem" - Generationernes møde om energi og bæredygtighed – byudvikling" oversendes til budgetforhandlingerne og
2. at status for projektet tages til efterretning, herunder at moderniseringen af plejecentret udbydes som en totalentreprise med udbud med forhandling.

Sagsfremstilling

Baggrund:

Søndervang Plejehjem består i dag af 104 plejeboliger, som fysisk er to bygninger, der er koblet sammen – en kommunal ejet bygning på 45 boliger mod Emil Christian Hansens Vej og en selvejende ejet bygning ud mod Nyelandsvej, der rummer de øvrige boliger. Det er en selvejende institution, der driver hele plejehjemmet.

Det blev med revideringen af plejeboligmasterplanen i 2017 besluttet at arbejde videre med et scenarie, hvor der tilbygges til den kommunalt ejede del af plejehjemmet på et areal ejet af Frederiksberg Forsyning. Derved ville det være muligt at fremrykke projektet, idet den selvejende del kunne bibeholdes i drift og der derfor ikke skulle afventes ledig buffer-kapacitet til hele plejehjemmet.

Efterfølgende er projektet behandlet ifm. med vedtagelsen af Budget 2019 og på konkrete sager (KB den 28. januar 2019, sag nr. 20 og den 8. april 2019, sag nr. 121). Det seneste godkendte beslutningsoplæg indeholder

- en udvidelse af antallet af boliger i det nybyggede Søndervang fra 80 til i alt 129 boliger,
- at plejecentret skal opføres i et partnerskab med fsb,

- at plejecentret fuldt ud skal etableres på Frederiksberg Forsynings grund (Sydgrunden) således at der ikke laves en tilbygning og den eksisterende kommunale bygning ikke moderniseres samt
- at der afsættes midler til inventar.

Kommunalbestyrelsen ønskede derudover, at projektet skal understøtte en byudvikling af området i regi af temaerne Generationernes By, energi og bæredygtighed, og besluttede, at de økonomiske konsekvenser skal indgå i Direktionens prioritering af anlægsplan ifm. Budget 2020.

Direktionen har efterfølgende indarbejdet budgetkonsekvensen af de yderligere boliger i oplæg til anlægsplanen 2020-2013, mens det yderligere budget til byudvikling på 9 mio. kr. foreslås drøftet i forbindelse med budgetprocessen.

Nærværende sag beskriver den foreslåede budgetudvidelse til byudvikling, og herunder det byudviklingsmæssige potentiale ved moderniseringen af Søndervang. Samtidig gives en orientering af valg af udbuds- og entrepriseform.

Erfaringer fra Betty 3 og Ingeborggården:

På grund af den tætte geografi på Frederiksberg har der de senere år været fokus på, at forsøge at integrere flere funktioner og formål, når der bygges – også for dermed at skabe synergi og inspiration mellem brugergrupperne. De seneste to store plejeboligprojekter i Frederiksberg Kommune har derfor haft fokus på også at inddrage byens ressourcer og de forskellige generationer. På Ingeborggården kobles plejehjemsbyggeriet sammen med moderniseringen af Frederiksberg Boldklub med visionen om, at de to institutioner kan drage glæde af hinanden ved at ligge under samme tag. Ligeledes har det været en forudsætning, at skabe et hus med tilhørende udearealer, der gør det naturligt, at generationer på tværs af de to huse mødes, samt at tilbyde nærområdet et fælles hus og udearealer, der kan samle området. Projektet har derudover bidraget til at sætte fokus på stiføringen i området, herunder optimere logistikken til og fra stationer. For at sikre disse elementer, har Kommunalbestyrelsen besluttet at der afsættes ekstra midler til udearealer ved Ingeborggården.

Kommunalbestyrelsen besluttede, at det fremtidige plejehjem Betty 3 skal bidrage til udviklingen af området omkring Nordens Plads og Betty Nansens Allé med fokus på etablering af byrum, fælles aktiviteter og bedre stiforbindelser i regi af en samlet landskabsplan for området. Plejecentret har være en dynamo for udviklingen af området. Frederiksberg Kommune har derfor stillet en række krav til byggeriet - eksempelvis at projektet skal bidrage til udformningen af et fælles byrum i området omkring Betty Nansens Allé, etablering af en ekstra sydvendt solhave, anlægskrav til landskab samt omlægning af stisystem. Ligeledes er der sat krav om, at bygningen skal løfte flere formål, og der bliver således i plejecentret bygget lokaler til børneterapien, der hidtil har haft til huse på Skolen ved Nordens Plads. Idet FFB køber grunden af Frederiksberg Kommune og er bygherre på projektet, så er det FFB, der afholder udgifterne til disse ekstra elementer – men kravene er indirekte en ekstra kommunal udgift til projektets servicearealer, idet kravene har påvirket kommunens salgsindtægt. Derudover har Kommunalbestyrelsen afsat separate midler for at finansiere den fælles landskabsplan for området, ligesom de øvrige projekter i området har bidraget med finansiering.

Det havde således ikke været muligt at realisere projekterne Betty 3 og Ingeborggården i deres nuværende form, hvis der ikke havde været afsat separate midler til at understøtte landskabstiltag, Generationernes By mv.

Søndervang etableres i en ejerskabsmæssig konstruktion, hvor en almen part opfører plejeboliger og serviceareal på et areal der købes af Frederiksberg Forsyning. Såfremt Frederiksberg Kommune har særlige ønsker til serviceareal, udeareal eller snitflader til projektet, der ligger uden for de almindelige rammer for et plejehjem og dermed den almene forenings finansiering af boligdelen, så vil der i Søndervangsprojektet være behov for at tilføre kommunale anlægsmidler til projektet. Idet Frederiksberg Kommune vil have ansvar for plejedriften og dermed også indgår en langsigtet lejekontrakt med FSB om servicearealet, vurderes det, at kommunale midler kan anvendes til formålet, så længe der juridisk sikres pant og/eller adgang til arealerne.

Bystrategiske overvejelser i forhold til Søndervang:

Plejecentret skal placeres på den vestlige del af Frederiksberg Forsynings grund ud mod Emil Chr. Hansens Vej, hvor der i dag er placeret garageanlæg og administrationsbygninger.
Der er aktuelt flere større byudviklingsområder og byggeprojekter i plejecenterets nærhed. Umiddelbart nord for plejecenteret, ligger Frederiksberg Hospitals område, som er udpeget som byudviklingsområde i kommuneplanen. Her forventes der at ske en væsentlig udvikling, når hospitalet flytter i 2023. TEC, en større uddannelsesinstitution ved Stæhr Johansens Vej, er også under udvikling, og videre mod syd er der aktuelt planer om at opføre Start-Up City. Her skal arbejdspladser og boliger blandes i et nyt innovativt iværksættermiljø.

Kommunalbestyrelsen fik forelagt 'Søndervang – planmæssige forhold den 27. august 2018 i forbindelse med beslutningen om, at afholde forudgående høring om kommuneplantillæg for et område mellem Nyelandsvej, Emil Chr. Hansens Vej og Stæhr Johansens Vej. Analysen pegede blandt andet på et stort potentiale for at skabe bedre forbindelser og sammenhænge i området. Det vurderes at området grundet sin hidtidige funktion som forsyningsvirksomhed, har en relativt lav udnyttelsesgrad set i forhold til den centrale placering på Frederiksberg. Der kan derfor ses et potentiale i at opnå en større bymæssighed samtidig med at der skabes bedre sammenhænge i området - både med henblik på at opnå bedre forbindelser, samt etablere rum/faciliteter/byrum, hvor generationerne kan mødes til glæde for beboerne på plejecentret og borgere i området.

Der vurderes at være et stort potentiale i, at det nye Søndervang bliver et 'Generationernes mødested for energi og bæredygtighed'. Dette er oplagt set i lyset af den fysiske placering af plejecentret, samt de politiske målsætninger i Frederiksberg Kommune om bæredygtighed og Generationernes By. Plejecentret bygges på en grund, der indtil nu har været anvendt til forsyningsvirksomhed, og hvor der i dag eksisterer et velfungerende samarbejde mellem Frederiksberg Forsyning og skoleelever i Frederiksberg Kommune. Det vurderes, at der er et stort potentiale i at udvikle dette samarbejde med øvrige aktører i området. Derudover har Frederiksberg Kommune klima, energi og bæredygtighed som særlige fokusområder.

Der vurderes gode muligheder for i forbindelse med moderniseringen af Søndervang plejecenter at anlægge faciliteter (inde- og ude) til brug for eksempelvis undervisning med inddragelse af skoler og børneinstitutioner. Eventuelt kombineret med anlæggelsen af en bypark i sammenhæng med plejecentrets beskyttede have, der også markerer starten på en grønne stiforbindelse ned mod Kedelhallen – en kulturel aktivitet, der er svær at udnytte i dag. Herved er der gode muligheder for at skabe en serie af oplevelser i området, der kan bidrage til at trække mennesker ind i et område, der traditionelt har været lukket til glæde for de få, for herved både at bringe aktiviteter og oplevelser ind på plejecentret til gavn for beboerne samt åbne området og dets tilbud mere op til glæde for borgerne i Frederiksberg Kommune.

Frederiksberg Kommune og fsb er i færd med at planlægge en bred inddragelsesproces i regi af en bystrategisk analyse for centrale aktører og nærmeste naboer i området, blandt andet Frederiksberg Forsyning, Skole på la Cours Vej, daginstitutionen Nykløveret, Kedelhallen og TEC. Fokus er på at belyse, hvordan plejecentret kan understøtte byudviklingen af området. På baggrund af analysen vil det blive konkretiseret hvorvidt Søndervangs potentiale som mødested for generationer vil være i form af udearealer, særlige servicearealer eller en kombination – og dette indarbejdes i byggeprogrammet, således at de særlige fokusområder integreres i bygning og udearealer fra projektets start. Idet de særlige fokusområder kan blive centrale for selve det arkitektoniske hovedgreb i projektet, er det ikke hensigtsmæssigt at operere med de særlige fokusområder som optioner i det kommende totalentrepriseudbud.

Status på proces for plejecenterprojektet:
Fsb blev valgt som partner på baggrund af en forudgående markedsdialog. Frederiksberg Kommune og fsb er i færd med at udarbejde en partnerskabsaftale, der forventes forelagt til politisk behandling i efteråret 2019.

Frederiksberg Kommune, Frederiksberg Forsyning og fsb er i færd med at lægge en proces for det forestående grundkøb, og en grundkøbsaftale forventes drøftet i 3. og 4. kvartal 2019.

Projektet udføres som en totalentreprise med udbud med forhandling. Frederiksberg Kommune har gode erfaringer med entreprise- og udbudsmodellen fra Betty 3, hvor det har været muligt at have en tidlig dialog med de prækvalificerede konsortier med henblik på en kvalificering af såvel konkurrenceprogrammets krav som projekternes indhold.

I den kommende fase vil der blive udarbejdet en bystrateigsk analyse, et idéoplæg og et konkurrenceprogram, der forventes forelagt februar 2020.

Økonomi

Med udgangspunkt i erfaringerne fra Ingeborggården og Betty 3 skønnes det, at der med et budget på 9,0 mio. kr. kan etableres 'Generationernes mødested for energi og bæredygtighed' i sammenhæng med Plejecentret Søndervang. Det vurderes at give de bedste vilkår for indtænkning af 'Generationernes mødested for energi og bæredygtighed' i både bygning og udearealer/byrum, hvis løsningerne integreres i byggeprogrammet fra starten. Således bliver der muligheder for at udvikle rammer, som både er optimale for den primære målgruppe, men også indrettes til flere målgrupper/formål, hvorimod løsningerne oftest bliver mere "add-on", hvis byggeprogrammet udelukkende har fokus på den primære målgruppe og "generationernes mødested for energi og bæredygtighed" tilføjes i form af optioner. Samtidig er det mest hensigtsmæssigt i en partnerskabskonstruktion med en almen part, at der fra projektets opstart er klarhed om budgettets størrelse.

Budgettet på 9,0 mio. kr. fordeles med 0,4 mio. kr. til gennemførsel af en bystrategisk analyse og programmering i 2020, og med 8,6 mio. kr. til at udføre ekstra serviceareal og/eller ekstra udearealer og byrumsinitiativer på eller i forbindelse med plejehjemmet Søndervang i perioden 2022-2024. Den konkrete udmøntning af budgettet vil blive kvalificeret i projektets kommende faser.

Projektet forudsættes at blive udarbejdet i samarbejde med relevante aktører, herunder også aktører i lokalområdet. Der vil ligeledes blive søgt fondsfinansiering, samt eventuel bidrag fra Frederiksberg Forsyning, TEC og andre relevante samarbejdsparter, hvilket forudsætter en kommunal grundfinansiering af projektet.

Borgmesterpåtegning

Ingen.

Behandling

16. september 2019 – Ældre- og Omsorgsudvalget og By- og Miljøudvalget
23. september 2019 – Magistraten

Historik

Indstilling 16. september 2019, pkt. 92:
Social-, Sundheds- og Arbejdsmarkedsområdet og By-, Kultur- og Miljøområdet indstiller til Ældre- og Omsorgsudvalget og By- og Miljøudvalget, at

1. finansiering og vedtagelse af "Modernisering af Søndervang Plejehjem – Generationerne mødes om energi og bæredygtighed – byudvikling" drøftes, og at
2. status for projektet tages til efterretning, herunder at moderniseringen af plejecentret udbydes som en totalentreprise med udbud med forhandling.

Punkt 372: Udbud. Plejecenterdriften af Akaciegården og Betty III. Resultat af høringer

88.00.00-G01-4-19

Resume

Ældre – og Omsorgsudvalget godkendte med sagen den 20. maj 2019 (sag nr.62), at arbejdet med at forberede udbuddet af plejecenterdriften på Akaciegården og Betty III blev igangsat. Dette med udgangspunkt i udbudsformen "udbud med forhandling" og det foreløbige udkast til en tidsplan. Derudover blev det besluttet at sende den foreløbige beslutning i høring i Ældrerådet og Handicaprådet samt MED-udvalgene på Kong Frederik IX's Hjem og Akaciegården. Følgende sag er en fremlæggelse af høringens resultater med henblik på endelig stillingtagen til udbuddet

Beslutning

Magistraten

1. godkendte den skitserede kvalitetsmodel,
2. godkendte tidsplanen, herunder forelæggelse af udkast til udbudsmateriale for Ældre- og Omsorgsudvalget samt Magistraten i ultimo oktober måned, og
3. tog høringssvar fra MED-udvalg, Ældrerådet og Handicaprådet til efterretning, idet elementer heri indgår i det videre arbejde, jf. bilag.

Et flertal i Magistraten (Borgmesteren, Flemming Brank, Pernille Høxbro, Nikolaj Bøgh, Michael Vindfeldt, Lone Loklindt, Jan E. Jørgensen, Balder Mørk Andersen, Mette Bram og Laura Lindahl) godkendte igangsættelse af udarbejdelse af udbudsmateriale, herunder inddragelse af repræsentanter fra MED-udvalg, Ældrerådet og Handicaprådet samt bilaterale møder med potentielle leverandører.

Et mindretal i Magistraten (Thyge Enevoldsen) undlod at stemme.

Et flertal i Magistraten (Borgmesteren, Flemming Brank, Pernille Høxbro, Nikolaj Bøgh, Michael Vindfeldt, Lone Loklindt, Jan E. Jørgensen, Balder Mørk Andersen, Mette Bram og Laura Lindahl) godkendte en vægtning af pris og kvalitet på 50/50.

Et mindretal i Magistraten (Thyge Enevoldsen) undlod at stemme.

Indstilling

Ældre og Omsorgsudvalget

1. indstiller, at den skitserede kvalitetsmodel godkendes,
2. indstiller, at tidsplanen, herunder forelæggelse af udkast til udbudsmateriale for Ældre- og Omsorgsudvalget samt Magistraten i ultimo oktober måned, godkendes og
3. indstiller, at høringssvar fra MED-udvalg, Ældrerådet og Handicaprådet tages til efterretning, idet elementer heri indgår i det videre arbejde, jf. bilag.

Et flertal i Ældre- og Omsorgsudvalget (Merete Winther Hildebrandt, Alexandra Dessoy, Karsten Skawbo-Jensen, Flemming Brank) indstiller, at igangsættelse af udarbejdelse af udbudsmateriale godkendes, herunder inddragelse af repræsentanter fra MED-udvalg, Ældrerådet og Handicaprådet samt bilaterale møder med potentielle leverandører.

Et mindretal i Ældre- og Omsorgsudvalget (Thyge Enevoldsen, Sine Heltberg og Balder Mørk Andersen) tog forbehold.

Et flertal i Ældre- og Omsorgsudvalget (Merete Winther Hildebrandt, Alexandra Dessoy, Karsten Skawbo-Jensen, Flemming Brank) indstiller, at vægtning af pris og kvalitet 60/40 fastholdes.

Et mindretal i Ældre- og Omsorgsudvalget (Thyge Enevoldsen, Sine Heltberg og Balder Mørk Andersen) tog forbehold, idet der ønskes en vægtning af pris og kvalitet på 50/50.

Sagsfremstilling

Baggrund
Ældre – og Omsorgsudvalget besluttede med sagen den 20. maj 2019 (sag nr. 62) at sende den foreløbige beslutning om

udbuddets rammer for driften på de to plejecentre i høring i Ældrerådet, Handicaprådet og MED-udvalgene på Kong Frederik IX's Hjem og Akaciegården, dette parallelt med afholdelse af en markedsdialog med potentielle leverandører. Sigtepunktet for udbuddet er kontraktstart for Akaciegården den 1. november 2020 og Betty III den 1. november 2021. Nedenfor fremlægges høringens resultater og forvaltningens bemærkninger hertil, samt tilbagemeldingerne fra markedsdialogmødet med de potentielle leverandører.

Høringssvar og forvaltningens bemærkninger
Forvaltningen har modtaget høringssvar fra alle hørte parter. Af nedenstående fire tematiseringer fremgår de centrale opmærksomhedspunkter. Høringssvarerne er vedlagt som bilag.

1. Kvalitet og vægtning
Ældrerådet, Handicaprådet og MED-udvalget på Kong Frederik IX's Hjem fremhæver, at de gerne ser en anden vægtning end Frederiksberg Kommunes politisk fastsatte vægtning på 60%-40% for økonomi og kvalitet. Ældrerådet mener, at kvaliteten bør prioriteres over prisen på bundlinjen med en fordeling på minimum 60%-40% for kvalitet og økonomi. Handicaprådet og MED-udvalget ser gerne en vægtning på 50%-50%. Handicaprådet finder desuden, at et "kvalitetsudbud" med mest kvalitet for den fastlagte pris er en god ide, idet det næsten kan skifte vægten over til 60%-40 % til fordel for kvaliteten.

MED-udvalget ved Akaciegården tilslutter sig udbuddet, og udtrykker tilfredshed med udbudsformen og det høje fokus på kvalitet.

Forvaltningens bemærkninger:
Ældre- og Omsorgsudvalget besluttede 20. maj 2019 (sag nr. 62) at anvende udbud med forhandling som grundlag for høringen, ikke mindst fordi fokus kan fastholdes på det kvalitative element fremfor på formalitetsfejl.

Ift. tildelingskriterier for valg af leverandør foreslås den sædvanlige fordeling mellem underkriterierne fastholdt, så "pris" vægter 60 pct. og "kvalitet" vægter 40 pct. Dette skal ses i sammenhæng med, at der i dette udbud – med udgangspunkt i ønskerne i budgetforliget for 2019 om en kvalitetsmodel – arbejdes med kvaliteten på to måder i udbudsmaterialet:

Et udbud af de to plejecentre vil således tage udgangspunkt i en række detaljerede krav til plejen og servicen – og heri indgår konkret en række specifikke elementer, der sikrer kvalitetsniveauet. De enkelte bud vil så groft sagt indeholde et økonomisk bud på løsning af opgaven. For at sikre et yderligere balanceret hensyn til kvalitet og økonomi indbygges der i udbudsmaterialet en mulighed for yderligere kvalitetstiltag i udbuddet. For at sikre en vis manøvremulighed for tilbudsgiverne overlades det til disses erfaring og viden at give et bud på dette, men det kunne så ses i sammenhæng med den tilbudte pris og ønsket om yderligere vægt på kvalitetselementer.

Dette element uddybes yderligere i forbindelse med forelæggelse af udbudsmateriale i efteråret 2019.

2. Fokus på særlige behov
Ældrerådet fremhæver vigtigheden af støtte til de mange med handicap og demens, samt at der tilsikres sproglig og kulturel støtte til beboere af anden etnisk oprindelse. Handicaprådet anmoder ligeledes om, at der med kravspecifikationen bliver gjort særligt opmærksomt på de individuelle hensyn og behov, der skal tages til borgere med handicap, samt fremhæver det forhold at ekstra hensyntagen tager tid, kræver uddannelse og koster ekstra.

Forvaltningens bemærkninger:
I forlængelse af ovenstående bemærkes det, at borgere med særlige behov altid skal tilbydes den rette hjælp og indsats uanset leverandørvalg. Dette vil derfor blive adresseret i kravspecifikationen. Nogle behov koster mere og kræver særlige fagligheder, dette vil derfor indgå i både krav til personalets uddannelse og i budgetteringen.

3. Inddragelse og god kommunikation
Ældrerådet fremhæver, at tryghed er væsentligt, hvorfor de påpeger, at løbende orientering om forløbet af procedurerne på alle niveauer er en ufravigelig forudsætning for trygheden. Derudover er Ældrerådet bekymret for, at den overordnede styring, herunder også ledelsesmæssige styring, varetages af en plejeboligleverandør, og dermed ændres i forhold til det, der kendes fra Akaciegården med et nærhedsprincip. Ældrerådet fremhæver, at det er af stor betydning, at nærhedsprincippet med tæt information for såvel beboere og de ansatte tilsikres.

Forvaltningens bemærkninger:
Kommunen ønsker den bedst mulige proces, hvorfor der er planlagt løbende inddragelse og fokus på god kommunikation, hvilket gerne skulle skabe tryghed for alle de berørte parter. På samme måde skal kommunikation og dialog sikres fremadrettet. Det er vigtig, at medarbejdere, beboere og pårørende oplever god dialog og tilgængelighed til ledelsen. Dette vil derfor blive beskrevet særligt i kravspecifikationen – ligesom det skal fremgå tydeligt, at der skal være forankret ledelse på begge plejecentre i lighed med kommunens øvrige plejecentre. I forlængelse heraf tilføjes det, at MED-

udvalget på Akaciegården i deres høringssvar fremhæver, at personale og ledelse på Akaciegården føler sig velinformeret omkring processen indtil videre, og at der er tryghed omkring ansættelsen ved virksomhedsoverdragelsen

4. Udvikling og fælles læring
Handicaprådet finder det fornuftigt, at forvaltningen har fremhævet, hvordan ledere og medarbejdere skal bidrage til at sikre, at værdier, kultur og arbejdsgange videreføres på de to plejecentre. De understreger dog, at det er vigtig, at der også sker en udvikling.

Forvaltningens bemærkninger:
I forlængelse af ovenstående bemærkes det, at kommunen er optaget af at bevare den gode kultur og de gode værdier til gavn for personale og medarbejdere. Hertil kommer det, at et centralt formål med konkurrenceudsættelse er, at der udveksles erfaringer og best-practice mellem leverandøren og de udbudte plejecentre. Udbudsmaterialet vil derfor også lægge vægt på videreudvikling og fælles læring mv., da det giver værdi for begge parter.

Input og bemærkninger fra markedsdialogmøde
Parallelt med høringen er der afholdt markedsdialogmøde med potentielle leverandører. Mødet gav gode og konstruktive inputs, som vil indgå i udarbejdelsen af udbudsmaterialet. De potentielle leverandører udtrykte stor tilfredshed med, at udbuddet påregnes gennemført som "udbud med forhandling", idet denne udbudsform, der tillader direkte dialog med tilbudsgiverne i udbudsfasen, bidrager til et bedre udbud og tilbud, særligt da der er tale om en mere kompleks konkurrenceudsættelse.

Derudover blev det klart, at de potentielle leverandører gerne ser, at kvalitet vægter mere end 40 %, hvorfor de udtrykte ønske om vægtningen 50 %-50 % for økonomi og kvalitet, i stedet for Frederiksberg Kommunes politisk fastsatte vægtning på 60 %-40% for økonomi og kvalitet.

Inddragelse og høring i den videre proces
Den overordnede proces- og tidsplan for gennemførelsen af udbuddet omfatter en løbende inddragelse af fagudvalg og Magistrat i overensstemmelse med retningslinjerne. I udarbejdelsen af udbudsmaterialet indgår høringer og inddragelse af det berørte personale i MED-udvalg regi, Ældrerådet, Handicaprådet og relevante faglige organisationer, jf. nedenstående tidsplan.
Som beskrevet i sag af 20. maj (sag nr. 62) vil ledere og medarbejdere inddrages i selve udformning af kravspecifikation og beskrivelsen af plejecentrene, så der sikres tæt samarbejde i formuleringen af kravene for den kommende plejeboligleverandør.
Tidsplan
• 23. september. Nærværende sag for Magistraten
• 28. oktober. Udkast til udbudsmateriale forelægges.
- Med sagen bedes der om tilladelse til at sende udbudsmaterialet i høring hos MED-udvalgene, Ældrerådet og Handicaprådet.
• 18. nov. og 25 nov. Resultat af høring forelægges ÆOU og MAG.
- Endelig godkendelse af udbudsmateriale.
• Januar 2020 - Udbuddet offentligøres.
• April 2020 - Tilbudsfrist
• Maj/Juni 2020. Orientering om evaluering af indkomne tilbud og resultat i ÆOU og Magistraten
• 1. november 2020. Kontraktstart for drift af Akaciegården
• 1. november 2021. Kontraktstart for Betty III

Borgmesterpåtegning

Ingen

Behandling

Ældre- og Omsorgsudvalget den 16. september 2019. Magistraten den 23 september 2019.

Historik

Indstilling 16. september 2019, pkt. 96:
Social-, Sundheds- og Arbejdsmarkedsområdet indstiller, at udvalget

1. indstiller, at igangsættelse af udarbejdelse af udbudsmateriale godkendes, herunder inddragelse af repræsentanter fra MED-udvalg, Ældrerådet og Handicaprådet samt bilaterale møder med potentielle leverandører,
2. indstiller, at den skitserede kvalitetsmodel godkendes,
3. indstiller, at vægtning af pris og kvalitet 60/40 fastholdes,

4. indstiller, at tidsplanen, herunder forelæggelse af udkast til udbudsmateriale for Ældre- og Omsorgsudvalget samt Magistraten i ultimo oktober måned, godkendes og
5. indstiller, at høringssvar fra MED-udvalg, Ældrerådet og Handicaprådet tages til efterretning, idet elementer heri indgår i det videre arbejde, jf. bilag.

Bilag

Høringssvar fra Handicaprådet

Høringssvar fra Ældrerådet

Høringssvar. MED-udvalg, Akaciegården

Høringssvar. MED-udvalg, Kong Frederik IX's Hjem

Punkt 373: Forslag til beslutning fra 1. viceborgmester Jan E. Jørgensen, rådmand Pernille Høxbro og rådmand Laura Lindahl om et Frederiksberg i børnehøjde med mærkbart flere hænder

28.06.00-G01-13-19

Resume

Børneudvalget fik i udvalgets møde den 16. september 2019 forelagt en sag med forslag til beslutning fra 1. viceborgmester Jan E. Jørgensen, rådmand Pernille Høxbro og rådmand Laura Lindahl om et Frederiksberg i børnehøjde med mærkbart flere hænder. Børneudvalget ønskede på mødet at få uddybet muligheden for at rekruttere medarbejdere svarende til det antal stillinger, som er nødvendige for at nå en barn/voksen ratio på 3,0 i vuggestuer og 6,0 i børnehaver. Med denne sag følger derfor en mere detaljeret beskrivelse af behovet for at ansætte medarbejdere i nye stillinger på dagtilbudsområdet, såfremt den ønskede barn/voksen ratio skal være nået i 2023, samt forvaltningens vurdering af, hvorvidt dette er realistisk.

Beslutning

Magistraten oversendte beslutningsforslaget til budgetlægningen for 2020 og overslagsår.
Beslutningsforslaget betragtes herefter som behandlet i budgetprocessen.

Indstilling

Børneudvalget indstiller, at endelig stillingtagen til beslutningsforslaget sker i sammenhæng med budgetlægningen for 2020 og overslagsår.

Sagsfremstilling

Børneudvalget fik i udvalgets møde den 16. september 2019 forelagt sagen med forslag til beslutning fra 1. viceborgmester Jan E. Jørgensen, rådmand Pernille Høxbro og rådmand Laura Lindahl om et Frederiksberg i børnehøjde med mærkbart flere hænder. Børneudvalget ønskede på mødet at få uddybet muligheden for at rekruttere medarbejdere svarende til det antal stillinger, som er nødvendige for at nå en barn/voksen ratio på 3,0 i vuggestuer og 6,0 i børnehaver. Med denne sag følger derfor en mere detaljeret beskrivelse af behovet for at ansætte medarbejdere i nye stillinger på dagtilbudsområdet, såfremt den ønskede barn/voksen ratio skal være nået i 2023, samt forvaltningens vurdering af, hvorvidt dette er realistisk.

Som det fremgår af sagsfremstillingen fra udvalgsmødet den 16. september 2019, fordrer en barn/voksen ratio på 3,0 i vuggestuer og 6,0 i børnehaver en personaletilførsel på i alt 84 fuldtidsstillinger. Ikke alle af disse 84 fuldtidsstillinger vil skulle besættes af uddannet personale, såfremt Frederiksberg Kommnes nuværende budgetterede pædagogandel på 61% fastholdes. Det har betydning, da det udelukkende er i forbindelse med ansættelse af uddannet personale, at dagtilbudslederne kan opleve udfordringer med at rekruttere. Når der tages højde for, at en del af de 84 stillinger vil blive budgetteret til ikke-uddannet personale, skal i alt 49 nye fuldtidsstillinger besættes af uddannede pædagoger.

Såfremt Kommunalbestyrelsen vælger en fire-årig implementeringsplan, skal de 49 fuldtidsstillinger til pædagoger også besættes over en fire-årig periode. Tabel a nedenfor viser, hvor mange fuldtidsstillinger, der skal besættes af pædagoger frem til 2023.

Tabel a: Tilførsel af fuldtidsstilinger til uddannet personale 2020-2023

	2020	**2021**	**2022**	**2023**
Tilførte fuldtidsstillinger til uddannet personale ved nuværende pædagogandel på 61% (akkumuleret)	12	25	37	49

Antallet af tilførte stillinger til uddannet personale dækker det samlede dagtilbudsområde i Frederiksberg Kommune, hvor også private pasningstilbud er medregnet. For den enkelte daginstitution vil behovet for at rekruttere nye medarbejdere udgøre en mindre del af det samlede rekrutteringsbehov. Forvaltningen har beregnet antallet af tilførte pædagogstillinger til hver enkelt daginstitution ved en samlet tilførsel til området på 84 stillinger. Den daginstitution, der får tilført flest pædagogstillinger, får tilført 2,0 pædagogstillinger ved fuld indfasning svarende til 74,0 timer ugentligt. Den daginstitution, der får tilført færrest pædagogstillinger, får tilført 0,2 pædagogstilling ved fuld indfasning svarende til 9,2 timer ugentligt. I det første år udgør tilførslen i alt 12 pædagogstillinger, svarende til 18,5 timer ugentligt i den daginstitution, der opnormeres med flest pædagogtimer og 2,3 timer ugentligt i den daginstitution, der opnormeres med færrest pædaogogtimer.

Der er to muligheder for at tilføre pædagogtimer til dagtilbudsområdet. Det kan ske dels ved at ansætte nye medarbejdere og dels ved, at nuværende medarbejdere på deltid øger den ugentlige arbejdstid. Forvaltningen har undersøgt det reelle potentiale i nuværende medarbejderes arbejdstid. Alene i de kommunale daginstitutioner er 45% af pædagogerne ansat på et ugentligt timetal på mellem 30 og 36 timer pr. uge. Potentialet for merbeskæftigelse i de kommunale daginstitutioner er beregnet til at udgøre 28 fuldtidsstillinger, såfremt alle nuværende deltidsansatte pædagoger bliver ansat på fuld tid (37 timer ugentligt). Det er forvaltningens vurdering, at et lignende potentiale eksisterer i de selvejende daginstitutioner. Det er næppe forventeligt, at alle deltidsansatte har interesse i ansættelse på fuld tid, men forventeligt en andel.

Ud over muligheden for at justere nuværende medarbejderes arbejdstid er det også forvaltningens vurdering, at et målrettet samarbejde med professionshøjskolerne og de faglige organisationer samt en fokuseret indsats sammen med dagtilbudslederne i forhold til at skrive gode, målrettede og inspirerende jobopslag kan medvirke til at tiltrække flere pædagoger til Frederiksberg Kommunes daginstitutioner.

Samlet set er det forvaltningens vurdering, at de beskrevne handlemuligheder kan sikre, at det ønskede antal pædagogstillinger kan besættes over en fire-årig periode.

Sagsfremstilling fra den 16. september 2019:
På Kommunalbestyrelsens møde den 13. maj 2019 stillede 1. viceborgmester Jan E. Jørgensen, rådmand Pernille Høxbro og rådmand Laura Lindahl følgende beslutningsforslag om et Frederiksberg i børnehøjde med mærkbart flere hænder:

"For Det Konservative Folkeparti, Liberal Alliance og Venstre er det afgørende, at vi leverer den kernevelfærd, som borgerne på Frederiksberg forventer. Vi er ikke i tvivl: byens daginstitutioner er kernevelfærd. Derfor glæder vi os over at vi ved de seneste to budgetforlig i bred enighed har hævet normeringer, og vi ønsker at fortsætte ad den vej.

Partierne stiller derfor følgende beslutningsforslag:

Kommunalbestyrelsen vedtager en fælles målsætning om prioritere børneområdet endnu mere de kommende år og arbejder for at nå BUPL's anbefalede niveau for normering svarende til 1 ansat til 3 vuggestuebørn og 1 ansat til 6 børnehavebørn. På nuværende tidspunkt er der ingen kommuner i landet, som både i vuggestuen og børnehaven lever op til BUPL's anbefalede normeringsniveau. Frederiksberg kan derfor blive den første kommune i landet, hvor det er tilfældet.

Forslagsstillerne ønsker at der udarbejdes en langsigtet plan for at hæve normeringerne og at finansieringsmulighederne belyses særskilt. Derudover ønsker forslagsstillerne målsætningen indarbejdet i det kommende budget. Indsatsen skal løbende evalueres ved inddragelse af forældrebestyrelser og daginstitutioner med henblik på at sikre bedst mulig udnyttelse af indsatsen og sikre, at indsatsen fortsat er relevant og værdiskabende for børnene.

De nye tilførte ressourcer skal søges anvendt på de tidspunkter, hvor behovet i den enkelte institution er størst. Det kunne f.eks. være i ydertimerne.

Udover at hæve normeringerne indebærer forslaget følgende:

1. At følge det netop igangsatte afbureaukratiseringsarbejde tæt med henblik på at frigive ressourcer fra meningsløst papirarbejde til værdifuld omsorg for de mindste.

2. At fortsætte arbejdet med at nedbringe sygefraværet for at sikre mest muligt kontinuitet og tryghed for de mindste.

3. At fortsætte arbejdet for at sikre optimale fysiske rammer på daginstitutionsområdet.

4. At gennemgå behovet for opgraderinger af interiør og legetøj, så vi sikrer at alle daginstitutioner altid fremstår indbydende og udgør de bedste rammer for byens mindste.

5. At undersøge mulighederne for inddragelse af civilsamfundet i daginstitutionerne ved f.eks. at lade seniorer være tilknyttet som frivillige til ikke-pædagogiske aktiviteter.

6. Kortlægge udfordringerne med rekruttering og fastholdelse på børneområdet og udarbejde en strategi for at komme de eventuelle udfordringer til livs."

Øget normering som bidrag til øget kvalitet

Dagtilbuddene i Frederiksberg Kommune har en god kvalitet i den pædagogiske praksis med høj brugertilfredshed og god trivsel blandt medarbejdere. Den seneste brugertilfredshedsundersøgelse blandt forældre viser en samlet brugertilfredshed på 88%, som er på niveau med landsgennemsnittet. Samtidig viser den seneste trivselsmåling, hvor mere end halvdelen af de kommunale og selvejende daginstitutioner har gjort brug af kommunenes værktøj til trivselsmåling, at der generelt er en god trivsel blandt medarbejdere.

En øget normering i dagtilbuddene i Frederiksberg Kommune vil være et bidrag til en øget pædagogisk kvalitet. I 2017 udgav Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) publikationen "Kvalitet i dagtilbud. Pointer fra forskning", som skelner mellem tre elementer i kvalitetsbegrebet - nemlig strukturel kvalitet (normering, fysiske rammer, uddannelse mv.), proceskvalitet (interaktion, leg, ledelse, forældresamarbejde, rutiner og aktiviteter) og resultatkvalitet (børnenes sociale, faglige og kognitive kompetencer og skoleparathed).

Det fremgår af EVA's publikation, at normering og gruppestørrelse kan have væsentlig betydning for interaktionen mellem barn og voksen. Barn-voksen-interaktionen er ifølge forskningsresultaterne nok det allervigtigste enkeltparameter for høj kvalitet i dagtilbud. Derudover kan normering have betydning for børnenes sociale og kognitive kompetencer, og højkvalitetsdagtilbud øger børns skoleparathed. Derudover viser forskningsresultater, at gruppestørrelse og gruppeorganisering har betydning for interaktioner, børns leg og læringspotentialet, og personalestabilitet kan være af afgørende betydning for den pædagogiske indsats. Resultaterne viser også, at 0-2 årige børn interagerer mere, når der er voksne til stede, og at pædagogerne spiller en afgørende rolle i børnenes leg. Dertil kommer, at forældresamarbejdet styrkes ved, at hjemmet og dagtilbuddet udveksler viden om barnet. Det har stor betydning, da forskningen viser, at et godt forældresamarbejde kan forbedre barnets læringsmiljø.

En øget normering vil kunne give bedre mulighed for at opdele børnene i mindre grupper på flere tidspunkter af dagen, hvilket kan bidrage til en forbedret interaktion mellem det enkelte barn og en voksen. Den øgede mulighed for interaktion kan bidrage til styrkede relationer mellem børn og voksne. Derudover vil en øget normering skabe en forbedret kontinuitet for børnene, der i højere grad vil møde kendte voksne i ydertimerne og skabe bedre mulighed for dialog med forældre på de tidspunkter, hvor forældrene afleverer og henter deres børn.

Den nuværende normering i Frederiksberg Kommune og en langsigtet plan for øget normering
Opgørelsen af den nuværende normering i Frederiksberg Kommune tager udgangspunkt i Danmarks Statistiks normeringsstatistik. Også beregningen af investeringsbehovet for at indfri det foreslåede normeringsniveau (1 ansat pr. 3 vuggestuebørn og 1 ansat pr. 6 børnehavebørn) baserer sig på den opgørelsesmetode, der anvendes i den officielle og fælleskommunale normeringsstatistik. Den seneste officielle statistik for alle landets kommuner blev offentliggjort i 2018 og baserer sig på data til og med 2017.

Normeringsopgørelsen fra Danmarks statistik bygger på følgende data:

- Antal indskrevne børn i kommunale og selvejende dagtilbud i landets kommuner opgjort som et gennemsnit over et år.
- Antal fuldtidsbeskæftigede i kommunale og selvejende dagtilbud med pædagogisk arbejde, dvs. pædagoger, pædagogmedhjælpere og ledere opgjort som et gennemsnit over et helt år.
- Vikarstillinger indgår i opgørelsen, men medarbejdere på barselsorlov og forældreorlov indgår ikke i opgørelsen.

Danmarks Statistik gør opmærksom på, at statistikken ikke tager højde for de enkelte kommuners åbningstid, ligesom statistikken ikke er korrigeret for kommunernes forholdsmæssige andel af udsatte og sårbare børn, som også vil påvirke nøgletallet (jo flere pladser til udsatte og sårbare børn med forhøjet personalenormering, jo højere gennemsnitlig personalenormering for dagtilbudsområdet i den respektive kommune).

Normeringsstatistikken for 2017 viste, at den gennemsnitlige barn/voksen ratio for børn i aldersgruppen 0-2 år på landsplan er opgjort til 3,1 barn pr. fuldtidsansat. For børn i aldersgruppen 3-5 år var den gennemsnitlige barn/voksen ratio i 2017 6,2 barn pr. fuldtidsansat. I Frederiksberg Kommune viste statistikken for 2017 en barn/voksen ratio for aldersgruppen 0-2 år på 3,3 og for aldersgruppen 3-5 år på 6,7.

Beslutningsforslaget i den aktuelle sag sigter mod at opnå en ratio 3,0 for aldersgruppen 0-2 år og en ratio 6,0 for aldersgruppen 3-5 år. For at beregne det aktuelle investeringsbehov har forvaltningen indledningsvist opgjort den normeringsmæssige effekt af de budgetændringer, der er sket på dagtilbudsområdet i årene fra 2017 og frem til 2019. Der er i disse år ved de årlige budgetaftaler sket ændringer i institutionernes driftsvilkår. Der er gennemført både effektiviseringer og budgetudvidelser. Der blev i såvel 2018 som i 2019 tilført betydelige ressourcer til øget normering (de såkaldte børnepakker). Den aktuelle ratio i 2019 er således 3,2 for aldersgruppen 0-2 år og 6,4 for aldersgruppen 3-5 år.

Forvaltningen har således beregnet det aktuelle investeringsbehov på baggrund af budgettildelingen for 2019. Som nævnt tager beregningerne udgangspunkt i Danmarks Statistiks opgørelsesmetode. Forslagsstillerne refererer i forslaget til "BUPL´s anbefalede normeringsniveau". Forvaltningen kan oplyse, at BUPL i sin anbefaling om normeringsniveau ønsker en normering svarende til 1 fuldtidsansat pr. 3 børn i vuggestue og 1 fuldtidsansat pr. 6 børn i børnehaver. I modsætning til Danmarks Statistik tælles lederstillinger og normering til børn med særlige behov ikke med i BUPL´s opgørelse af normeringen, ligesom BUPL i sin anbefaling ønsker en ressourcetildeling, der gør det muligt at besætte mindst 80% af de normerede stillinger med uddannet personale.

Disse forbehold fra BUPL er ikke medtaget i forvaltningens beregning - idet forvaltningen tager udgangspunkt i Danmarks Statistiks officielle opgørelse, som på et ensartet grundlag dækker alle landets kommuner. Modellen for opgørelse af normeringer, der danner rammen for Danmarks Statistiks metode, er udarbejdet af en tværministeriel arbejdsgruppe med deltagelse af KL. Arbejdsgruppen hentede i sit arbejde blandt andet inspiration gennem en workshop med interessenter på området med deltagelse af BUPL, FOA, FOLA og DLO. Derudover baserede arbejdet sig på erfaringer fra kommunal praksis og viden fra forskning. En følgegruppe, blandt andet med deltagelse af BUPL, følger fortsat opgørelsen af normeringsstatistikken.

Med de ovenfor beskrevne begrundelser har forvaltningen beregnet det aktuelle investeringsbehov på baggrund af budgettildelingen for 2019, og der tages afsæt i Danmarks Statistiks opgørelsesmetode. Beregningen viser, at en normering svarende til en barn/voksen ratio på henholdsvis 3,0 og 6,0 fordrer en tilførsel af i alt 84 stillinger, svarende til en udvidelse af driftsbudgettet med 33,2 mio. kr. årligt. Fratrukket forældebetaling og korrigeret for øgede omkostninger til søskendemoderation og økonomisk friplads udgør netto-merudgiften (den kommunale udgift) i alt 26,3 mio. kr. årligt.

Forslagsstillerne peger på en langsigtet plan for at hæve normeringerne. Tabel 1 illustrerer således en mulig investeringsplan med en gradvis indfasning over budgetperioden 2020-2023.

Fremstilingen af en langsigtet plan for at hæve normeringerne til en bindende barn/voksen ratio baserer sig på den nuværende økonomiske ramme, hvor eventuelle fremtidige effektiviseringer ikke er indeholdt. Det betyder, at såfremt der i forbindelse med den fremtidige budgetlægning måtte træffes beslutning om effektiviseringer med effekt for personalenormeringen i dagtilbud, vil barn/voksen ratio'en skulle genoprettes ved at kompensere lønbudgetterne op til det målsatte niveau (ratio 3,0 og ratio 6,0). Det skal desuden understreges, at omkostningsberegningen baserer sig på en uændret fordeling mellem uddannet og ikke-uddannet personale, som i Frederiksberg Kommune udgør 61% uddannede pædagoger og 39% ikke-uddannet personale (pædagogmedhjælpere). Såfremt tilførslen af nye stillinger sker i en anden fordeling mellem uddannede og ikke-uddannede, vil omkostningsniveauet blive påvirket.

Der er endvidere i omkostningsberegningen taget højde for, at et eventuelt øget normringsniveau i kommunale og selvejende dagtilbud automatisk vil medføre en stigning i driftstilskud pr. plads i private dagtilbud, idet tilskud til private dagtilbud beregnes som et vægtet gennemsnit af bruttodriftsudgifterne for en alderssvarende plads i kommunale og selvejende dagtilbud. Også tilskud til privat pasning og pasning af eget barn vil blive opskrevet.

Tabel 1: Langsigtet plan for øget normering 2020-2023

Budgetår	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
Antal tilførte stillinger (årsværk) i alt i kommunale, selvejende og private daginstitutioner samt private pasningsordninger, akkumuleret	21	42	63	84
Normering - barn/voksen ratio i henholdsvis vuggestue og børnehave	3,1 / 6,3	3,1 / 6,2	3,0 / 6,1	3,0 / 6,0
Budgettilførsel til kommunale, selvejende og private daginstitutioner samt private pasningsordninger inkl. forældrebetaling, akkumuleret (mio. kr.)	8,3	16,6	24,9	33,2
Heraf forældrefinansiering, akkumuleret (mio. kr.)	-1,7	-3,4	-5,2	-6,9
Finansieringsandel for Frederiksberg Kommune, akkumuleret (mio. kr.)	**6,6**	**13,2**	**19,7**	**26,3**
Øget forældrebetaling, kr. pr. måned (akkumuleret) for	42 /	85 /	127 /	169 /

henholdsvis vuggestueplads og børnehaveplads	21	42	64	85

Finansieringsmuligheder
Som det fremgår, vil en øget normering i daginstitutionerne fordre en betydelig tilførsel af ressourcer til området. Forslagsstillerne anmoder om, at finansieringsmulighederne belyses særskilt. Følgende afsnit belyser en række handlemuligheder og mulige omprioriteringer inden for eksisterende budget, som vil kunne bidrage til finansiering. Tabellen nedenfor sammenfatter de finansieringsmuligheder, der kan identificeres inden for Børneudvalgets nuværende ramme, og muligheden for en eventuel statslig medfinansiering omtales. Efter tabellen er de enkelte mulige finansieringsbidrag uddybende beskrevet.

Tabel 2: Finansieringsmuligheder

Finansieringsmulighed	**Beløb årligt (mio. kr.)**
Harmonisering af kommunale og selvejende daginstitutioners vedligeholdelsesbudgetter	1,3
Justering af tilskud til private ordninger til lovens minimumsniveau (fra 85% til 75% af nettodriftsudgiften til alderssvarende plads i kommunale og selvejende dagtilbud)	1,1
Ændring i stillingsstruktur (den procentvise fordeling mellem pædagoger og pædagogmedhjælpere fra den nuværende 61/39 til 58/42)	2,1
Potentielle finansieringskilder ved omprioritering inden for dagtilbudsområdets eksisterende budget - i alt	**4,6**
Eventuelle statslige midler i fremtidige kommuneøkonomiaftaler	*ukendt*

Harmonisering af kommunale og selvejende daginstitutionernes vedligeholdelsesbudgetter
Dagtilbuddene på Frederiksberg tildeles budget til vedligehold af deres ejendomme. Samlet tildeles dagtilbuddene årligt et driftsbudget til vedligehold på 2,0 mio. kr., når lønudgiften til den fælleskommunale ordning med Facility Management er fratrukket. På nuværende tidspunkt tildeles vedligeholdelsesbudgettet efter tre modeller, der i praksis betyder, at de selvejende dagtilbud i egne bygninger får udmeldt et større budget end de dagtilbud, både kommunale og selvejende, der har til huse i kommunale ejendomme. Det større budget afspejler ikke nødvendigvis, at selvejende dagtilbud i egne ejendomme har et større vedligeholdelsesbehov end de øvrige institutioner. Forskellen i tildeling kan alene begrundes historisk.

For at sikre at alle dagtilbud tildeles budget til vedligehold med udgangspunkt i ens vilkår, er ejerforholdene, de kontraktuelle forhold samt antallet af kvadratmeter for dagtilbuddene blevet gennemgået. En harmonisering i tildeling af vedligeholdelsesbudget vil betyde, at de selvejende dagtilbud i egne ejendomme, der udelukkende har ansvaret for det indvendige vedligehold, vil opleve den største budgetreduktion. De vil fremadrettet blive tildelt det samme beløb pr. kvadratmeter, som de dagtilbud der har til huse i kommunale ejendomme, og som ligeledes udelukkende har ansvaret for det indvendige vedligehold. De selvejende dagtilbud som - ud over at have ansvaret for det indvendige vedligehold - ligeledes har ansvaret for de tekniske installationer og/eller klimaskærme, vil blive tildelt yderligere budget pr. kvadratmeter til at kompensere dem for den større vedligeholdelsesforpligtigelse, de har.

En harmonisering af vedligeholdelsesbudgetterne vil kunne bidrage med 1,3 mio. kr. årligt til finansiering af øgede normeringer. Såfremt ændringen bliver implementeret, vil der fortsat blive tildelt 0,9 mio. kr. i vedligeholdelsesbudget til kommunale og selvejende dagtilbud, når lønudgiften til Facility Management er fratrukket. Frederiksberg Kommune giver private daginstitutioner bygningstilskud. Tilskuddet beregnes som et gennemsnit af udgifterne til selvejende daginstitutioner, der vedrører bygninger - det er husleje, ejendomsskatter, ejendomsforsikring og indvendig vedligehold. Ved en harmonisering af vedligeholdelsesbudgetterne til kommunale og selvejende daginstitutioner vil bygningstilskuddet til de private daginstitutioner falde med 0,3 mio. kr., hvilet er indregnet i estimatet.

Justering af tilskud til private ordninger til lovens minimumsniveau
Det er muligt for Frederiksberg Kommune at foretage en justering af tilskuddet til privat pasning til det lovpligtige niveau, og en tilsvarende justering af tilskuddet til pasning af eget barn. Med justeringen af tilskuddene kan Frederiksberg Kommune fortsat tilbyde forældre et varieret pasningstilbud til deres børn, herunder tilbyde forældre tilskud til de to ordninger.

Det er lovpligtigt at give forældre mulighed for at vælge et økonomisk tilskud til privat pasning i stedet for at benytte en plads i et dagtilbud. At give forældre tilskud til pasning af eget barn, er ikke lovpligtigt, men Frederiksberg Kommune har valgt at tilbyde forældrene denne ordning. Ifølge dagtilbudsloven skal det lovpligtige kommunale tilskud til privat pasning udgøre minimum 75% af den laveste nettodriftsudgift i et dagtilbud. Frederiksberg Kommune yder i dag et højere tilskud, nemlig 85%. For den ikke-lovpligtige ordning (pasning af eget barn) er der ikke fastlagt et minimum for det kommunale tilskud. Frederiksberg Kommune yder for denne ordning ligeledes et tilskud på 85%.

Tilskuddet til de familier, der benytter ordningerne privat pasning og pasning af eget barn, udgør i 2019 7.416 kr. om måneden pr. vuggestuebarn og 3.830 kr. om måneden pr. børnehavebarn. En justering vil betyde, at det månedlige tilskud vil blive reduceret til henholdsvis 6.543 kr. og 3.380 kr. En forskel på 873 kr. pr. vuggestuebarn og på 450 kr. pr. børnehavebarn.
I de første fire måneder af 2019 var der i alt gennemsnitligt 52 forældre, der fik tilskud til privat pasning, og 63 forældre, der fik tilskud til pasning af eget barn.

En justering af tilskuddet til private ordninger vil kunne bidrage med 1,1 mio. kr. årligt.

Ændring i stillingsstruktur som bidrag til finansiering
Børnepakken, som blev indført med budgettet for 2018, blev målrettet ansættelse af flere pædagoger. Det betød konkret, at den budgetterede pædagogandel i Frederiksberg Kommune steg fra 60% til 61%. Der er i ovenstående tabel angivet den økonomiske effekt ved at nedjustere pædagogandelen fra 61% til 58%. Det skal bemærkes, at Danmarks Statistiks opgørelse fra 2017 viser, at andelen af uddannet personale i gennemsnit på tværs af landets kommuner udgør 69%.

Statslige midler som en del af en kommende kommuneøkonomiaftale
Tages alle de skitserede finansieringsmuligheder i anvendelse, som kommunen selvstændigt kan træffe beslutning om, vil det kommunale investeringsbehov kunne nedjusteres fra 26,3 mio. kr. til 21,7 mio. kr.

Som det fremgår, er forventningen til en eventuel statslig finansiering ikke indarbejdet med et estimeret beløb. Aftaleparterne i Folketinget tilkendegav dog i forbindelse med regeringsdannelsen i dokumentet "Retfærdig retning for Danmark", at: "*En ny regering vil fremlægge en ambitiøs børneplan. Målet skal være at forbedre forholdene for børn og personale i daginstitutioner gennem en langsigtet investeringsplan frem mod 2025, der sammentænker normeringer, uddannelse, kvalitet og ledelse og som indeholder, at der:*

• Indføres lovbundne minimumsnormeringer der implementeres i perioden frem mod 2025, således at de er fuldt indfasede i 2025. Det påbegyndes med kommuneaftalen for 2020.
• Sikres uddannelse af mere pædagogisk personale.
• Som følge af, at der indføres minimumsnormeringer, ansættes mere pædagogisk personale udover den forøgelse, der følger af det demografiske træk."

Regeringen og Kommunernes Landsforening (KL) indgik den 6. september 2019 en aftale om kommunernes økonomi for 2020. Aftalen indeholder ikke et statsligt tilskud til normeringer i dagtilbud i 2020, men en tilkendegivelse fra regeringen om, at KL vil indgå i et fælles arbejde med at forberede et grundlag for børneplanen. Det er samtidig beskevet i aftalen, at børneplanen blandt andet vil betyde, at der gradvist frem mod 2025 indføres lovbundne minimumsnormeringer i daginstitutioenr, at der sikres uddannelse af mere pædagogisk personale, og at der som følge af minimumsnormeringer ansættes pædagogisk personale ud over den forøgelse, der følger af det demografiske træk.

Såfremt et eventuelt statsligt tilskud i fremtidige kommuneøkonomiaftaler fordeles til landets kommuner efter den sædvanlige bloktilskudsnøgle, vil Frederiksberg Kommunes andel udgøre omkring 1,8% af landstallet, når der tages udgangspunkt i bloktilskudsnøglen for 2019. Det betyder i praksis, at Frederiksberg Kommune modtager 18 mio. kr. for hver 1 mia. i den landsdækkende økonomiske ramme. Bloktilskudsnøglen kan dog ændre sig lidt fra år til år.

Der ligger implicit i den foreløbige statslige udmelding et hensyn til rekrutteringssituationen bag implementeringsperioden, jf. ambitionen om at uddanne mere pædagogisk personale. Også på Frederiksberg vil det være en udfordring at gennemføre en langsigtet plan for øget normering både på fire års (tabel 1) og seks års (tabel 3) sigt alene ud fra hensynet til at kunne rekruttere uddannet personale i mindst 60% af de nye stillinger. Se nedenstående afsnit om rekruttering og fastholdelse. Derfor bør der i en samlet plan i givet fald indbygges et fokus herpå, og der bør etableres faste målepunkter for en løbende overvågning af rekruttering og fastholdelse af kompetente medarbejdere.

Tabel 3 illustrerer en mulig investeringsplan med en gradvis indfasning, såfremt perioden for indfasning følger regeringens mål om, at de lovbundne minimumsnormeringer skal være fuldt indfasede i 2025

Tabel 3: Langsigtet plan for øget normering 2020-2025

Budgetår	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**
Antal tilførte stillinger (årsværk) i alt i kommunale, selvejende og private daginstitutioner samt private pasningsordninger, akkumuleret	14	28	42	56	70	84
Normering - barn/voksen ratio i henholdsvis vuggestue og børnehave	3,2 / 6,3	3,1 / 6,3	3,1 / 6,2	3,1 / 6,1	3,0 / 6,1	3,0 / 6,0
Budgettilførsel til kommunale, selvejende og private daginstitutioner samt private pasningsordninger inkl. forældrebetaling, akkumuleret (mio. kr.)	5,5	10,9	16,5	22,0	27,5	33,2
Heraf forældrefinansiering, akkumuleret (mio. kr.)	-1,1	-2,3	-3,4	-4,6	-5,7	-6,9
Finansieringsandel for Frederiksberg Kommune, akkumuleret (mio. kr.)	**4,4**	**8,8**	**13,1**	**17,5**	**21,9**	**26,3**
Øget forældrebetaling, kr. pr. måned (akkumuleret) for henholdsvis vuggestueplads og børnehaveplads	28 / 14	56 / 28	85 / 43	113 / 57	141 / 70	169 / 85

Implementering
Forslagsstillerne peger på behovet for at tilførte ressourcer bliver anvendt på tidspunkter, hvor behovet i den enkelte daginstitution er størst. Det kan eksempelvis være i ydertimerne. Den enkelte dagtilbudsleder har ansvaret for at tilrettelægge medarbejdernes arbejdstider og dermed også fordelingen af personaleressourcer over dagen. Det vil derfor være den enkelte leder, der vil skulle afgøre, hvordan de tilførte midler til normering bedst muligt kommer i spil i den enkelte daginstitution. Kommunalbestyrelsen vil dog i forbindelse med en eventuel normeringsudvidelse kunne fastlægge, at daginstitutionerne i planlægningen skal tage hensyn til personaledækningen i eftermiddagstimer, hvor personalenormeringen traditionelt er lavere sammenlignet med formiddage. Det er afgørende vigtigt, at de tilførte midler anvendes borgerorienteret, så både børn og forældre oplever en styrket normering i dagtilbuddene på Frederiksberg, hvor antallet af medarbejdere er tilpasset antallet af børn over hele dagen.

For at dagtilbuddene kan anvende midlerne mest fordelagtigt for børn og forældre, er det relevant for alle dagtilbud at benytte fremmøderegistrering for børnene til at planlægge medarbejderenes arbejdstider. Børnegruppens fremmøde kan ændre sig over tid, og det er er afgørende for den pædagogiske kvalitet, at det løbende sikres, at planlægningen af medarbejdernes arbejdstid tager udgangspunkt i forældrenes efterspørgsel og dermed børnenes fremmøde. Forvaltningen vil i implementeringen af en øget normering have fokus på at understøtte dagtilbuddene, så det i højere grad bliver muligt for ledelsen at anvende digital fremmøderegistrering som værktøj i vagtplanlægningen.

Evaluering af indsatsen
Beslutningsforslaget indeholder en opmærksomhed på at evaluere indsatsen løbende med inddragelse af forældrebestyrelser og daginstitutioner. Forvaltningen foreslår en model for evaluering, hvor der én gang årligt afholdes et temamøde om normering og kvalitet i dagtilbud på Frederiksberg. Det foreslås, at der forud for det årlige møde fremsendes en række spørgsmål til dagtilbudslederne om brug af midlerne og effekten for den pædagogiske praksis, og der samtidig fremsendes en række refleksions- og dialogspørgsmål til forældrebestyrelserne, således at det er muligt med intern dialog som forberedelse til mødet. Det årlige temamøde kan erstatte et af de to dialogmøder, der afholdes i henholdsvis april og oktober hvert år.
Ud over temamødet med forældrebestyrelser og daginstitutioner, kan indsatsen evalueres ved at inddrage allerede eksisterende datakilder. Forskningsresultaterne peger blandt andet på, at interaktion mellem børn og voksne og personalestabilitet er afgørende for pædagogisk kvalitet. Derfor kan indikatorer for en positiv effekt af øgede normeringer være et fald i personaleomsætning, et fald i sygefravær og en stigning i beskæftigelsesgrad (andel medarbejdere på fuldtid). Disse mål kan i givet fald indarbejdes i en samlet plan.

Resultaterne af de gennemførte tilsyn kan også indgå i det løbende arbejde med at følge effekten af en samlet plan for øget normering. Dette vil forudsætte, at det på forhånd fastlægges, hvilke kriterier/punkter i til synet, der forudsættes at

have en sammenhæng med planen om øget normering.

De kvantitative data kan suppleres af mere kvalitative brugeroplevelser. Indsamling af brugeroplevelser kan dels ske forud for det årlige temamøde og dels i forbindelse med de eksisterende borger- og brugerundersøgelser, som Frederiksberg Kommune gennemfører. Dele af de eksisterende undersøgelser, der fremsendes til borgere og brugere, kan i højere grad end hidtil målrettes til at omhandle borgernes og brugernes oplevelse af netop normeringen, relationen mellem børn og medarbejdere og samarbejdet mellem forældre og medarbejdere.

Ovenstående variable retter sig særligt mod forældrenes oplevelser og medarbejdernes kontinuitet og fremmøde. Når fokus rettes mod effekten for børnene, så har Frederiksberg Kommune siden 2012 arbejdet med en effektfokuseret tilgang til kerneopgaven, hvor effekten for borgeren er i centrum. På dagtilbudsområdet arbejder alle kommunale og selvejende dagtilbud ud fra de politisk besluttede strategiske pejlemærker om livsduelighed og skoleparathed. I en samlet plan bør der indtænkes målsætninger for effekt for børnene som en af flere indikatorer for, om de øgede normeringer skaber en positiv effekt i dagtilbuddene.

Afbureaukratisering
I Frederiksberg Kommune er den politiske styringsmodel udgangspunktet for at skabe sammenhæng fra politiske mål og beslutninger til aktiviteterne i de decentrale enheder - i dette tilfælde dagtilbuddene. Den politiske styringsmodel betyder konkret, at retning, mål og budget for kerneopgaverne fastlægges og besluttes i Kommunalbestyrelsen, Magistraten og fagudvalgene.

Med budgettet for 2019 blev det besluttet, at dagtilbuddene ikke længere skal udarbejde virksomhedsplaner og fokusaftaler. Dermed blev det decentrale handlerum øget. Derudover arbejder forvaltningen løbende med tiltag, der kan understøtte dagtilbuddenes fokus på kerneopgaven. Børneudvalget tiltrådte eksempelvis i marts 2019 en ændret tildeling af puljen til sociale normeringer, så dagtilbuddene ikke længere skal bruge tid på at ansøge om midler fra puljen. I stedet bliver puljen fordelt efter en række socioøkonomiske variable, der indhentes fra Danmarks Statistik.

Forvaltningen arbejder også aktuelt med flere forslag til, hvordan hverdagen og de anvendte systemer kan frigøre tid til kerneopgaven. Blandt andet er det en mulighed at omlægge flere centrale puljer, så de fremadrettet lægges direkte ud i normeringen fremfor, at daginstitutionerne skal søge midler løbende. Det er dog væsentligt at nævne, at en række dokumentationsopgaver og administrative opgaver er bestemt af dagtilbudsloven - eksempelvis udarbejdelse af den pædagogiske læreplan, gennemførelse af sprogvurderinger og en løbende pædagogisk dokumentation af sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og børnenes trivsel, udvikling og dannelse.

Sygefravær
Lavt sygefravær fremmer kontinuiteten i hverdagen for børnene og bidrager hermed til kvaliteten af børnenes dag i dagtilbuddet. Derfor er et lavt sygefravær vigtigt i et børne- og forældreperspektiv. I et driftsperspektiv er det også vigtigt, fordi et lavere sygefravær fremmer, at medarbejderne bringer deres ressourcer bedst muligt i spil og reducerer behovet for vikardækning med lavere udgifter til følge. Et lavere sygefravær vil bidrage til et forstærket arbejdsmiljø, hvor færre medarbejdere oplever en presset hverdag på deres arbejdsplads.

Sygefraværet på dagtilbudsområdet ligger over Frederiksberg Kommunes måltal på 4,4%. Det seneste år er det gennemsnitlige sygefravær på tværs af de kommunale og selvejende dagtilbud 5,3%, og niveauet har ikke ændret sig markant over de seneste år. Det gennemsnitlige sygefravær dækker over en stor variation i sygefraværet på tværs af dagtilbuddene. Der er således dagtilbud, der har sygefravær på omkring 2%, mens andre dagtilbud kan have et sygefravær på helt op til 10% målt over de seneste 12 måneder. Derfor har sygefraværsindsatsen på dagtilbudsområdet høj prioritet.

Børneudvalget bevilligede med budget 2018 midler til et trivselsprojekt på dagtilbudsområdet. Formålet var at øge trivslen blandt medarbejderne og nedbringe sygefraværet. De 11 dagtilbud med det højeste sygefravær deltog i projektet. Ni af de deltagende dagtilbud oplevede et fald i sygefravær sammenlignet med 2017, og samlet reducerede disse 11 dagtilbud deres sygefravær med hen ved en trediedel 2017 til 2018.

I 2019 forstærker forvaltningen indsatsen med at nedbringe sygefraværet i alle dagtilbud. Det betyder blandt andet, at alle dagtilbudsledere i dagtilbud, der har mere end 4,4% i sygefravær er i dialog med forvaltningens ressourcepersoner i Børne- og ungeområdet og i kommunes HR-afdeling, der kan bistå med at afdække dagtilbuddenes individuelle problemstillinger. Fælles for alle er, at tydeligt lederskab er omdrejningspunktet, da undersøgelser viser, at lederens tilgang til og konkrete håndtering af sygefraværsindsatsen er helt afgørende for, hvor godt indsatsen kommer til at virke.

Forvaltningen har beregnet den personalemæssige effekt af et fald i sygefravær i dagtilbud fra de nuværende 5,3% til det kommunale måltal på 4,4%. Såfremt det gennemsnitlige sygefravær nedbringes til 4,4% for dagtilbudsområdet under ét, svarer det til et dagligt mer-fremmøde svarende til 10 medarbejdere på tværs af dagtilbudsområdet Der er således inden

for de nuværende rammer en vis handlemulighed for særligt daginstitutioner med højt sygefravær til at styrke personalenormeringen, og dermed stabiliteten og kontinuiteten i børnenes hverdag.

I en samlet plan for øget normering bør mål for sygefravær og tilstedeværelse indtænkes som indikatorer for en effekt der vil have umiddelbar effekt for børn og medarbejdere.

Fysiske rammer
Daginstitutionerne i Frederiksberg Kommune bliver drevet i en varieret bygningsmasse, hvad angår stand, alder og størrelse. For at kunne sikre pædagogiske tilbud af høj kvalitet er det en forudsætning, at de fysiske rammer for god og moderne institutionsdrift er tilstede. For flere af ejendommene gælder det, at der er behov for renovering i de kommende år.

Renoveringsbehovet varierer på tværs af ejendommene, da det er forskelligt, hvorvidt behovet omfatter klimaskærm, en generelt nedslidt daginstitution, eller om de tekniske installationer ikke fungerer optimalt. Der er med budgettet for 2019 afsat 1,5 mio. kr. til, at forvaltningen kan udarbejde en samlet og flerårig vedligeholdelsesplan for kommunens dagtilbud. Planen forventes endelig færdig i foråret 2021, og det er målet, at planen kan bidrage til at prioritere de mest nedslidte ejendomme og tilvejebringe en højere og mere ens standard på tværs af kommunens dagtilbud. Opgaven med vedligeholdelsesplanen har derudover til sigte, at der sikres et godt indeklima - herunder CO2, temperatur, luftfugtighed og støj.

Forvaltningsområderne By, Kultur og Miljø og Børn og Unge arbejder sammen om at prioritere rækkefølgen i forhold til, hvilke ejendomme der bliver gennemgået først, således at de ejendomme, der forventeligt har det største renoveringsbehov bliver gennemgået først. En afrapportering vil foreligge forud for budgetforhandlingerne om budgettet for henholdsvis 2021 og 2022.

I forhold til dagtilbuddenes legepladser, er det forvaltningens vurdering, at der er behov for opgradering, da den daglige brug vedvarende slider på legepladserne. Kommunalbestyrelsen besluttede med budgettet for 2019 og frem fortsat at prioritere en legepladspulje med 1,0 mio. kr. i 2019, 1,5 mio. kr. i 2020 og 2021 og 1,0 mio. kr. i 2022. Legepladspuljen er med til at sikre, at kommunens legepladser lever op til gældende sikkerhedsregler og samtidig medvirker til at opfylde et pædagogisk sigte.

Det er hensigten, at alle legepladser i kommunens dagtilbud fra 2019 og herefter i en årlig kadence får gennemført en sikkerhedsgennemgang af de netop uddannede legepladsinspektører fra kommunens tekniske serviceteams. Legepladsinspektøren udarbejder en legepladsrapport for hver legeplads til brug for dagtilbudslederen såvel som forvaltning. Rapporten skal danne baggrund for dagtilbuddenes ansøgninger til Legepladspuljen og er med til at sikre, at der bliver sat ind og prioriteret i forhold til de mest trængende legepladser.

Interiør og legetøj
Daginstitutionerne tildeles hvert år et budget til børnerelaterede udgifter - heri indgår midler til indkøb af interiør og legetøj. Daginstitutionerne fik med budgetterne for 2019 tildelt 4.602 kr. pr. vuggestueplads og 3.188 kr. pr. børnehaveplads til børnerelaterede udgifter. Derudover budgetlægges der med et grundbeløb i størrelsesordenen 8.000-12.000 kr. pr. institution. I alt er der i 2019 budgetlagt 19,3 mio. kr. til børnerelaterede udgifter. For en gennemsnitligt daginstitution på 122 pladser udgør budgettet til børnerelaterede udgifter 459.000 kr. årligt.

Grundet daginstitutionernes strukturelle forhold, deres pædagogiske praksis samt deres forskellige kulturelle og æstetiske tilgange, er der forskel på, hvordan ledelsen i den enkelte daginstitution prioriterer at indrette sig, og hvornår de anskaffer nyt interiør og legetøj. Frederiksberg Kommune har et udbud på området for at sikre, at inventaret overholder gældende lovgivning, og at der tages vare på børnenes rammer. Leverandøren er blandt andet forpligtet til, at legetøj ikke må indeholde hormonforstyrrende stoffer og ftalater.

Ud over det årlige driftsbudget til børnerelaterede udgifter blev der med børnepakken i budgettet for 2018 og 2019 afsat 1,2 mio. kr. i alt til legetøj med det formål at opnå bedre og mere tidssvarende forhold for daginstitutionernes interiør og legetøj. Midlerne blev fordelt til daginstitutionerne ud fra deres børnetal.

Øges de børnerelaterede udgifter i driftsbudgetterne permanent, svarende til eksempelvis 100 kr. årligt pr. barn, vil de kommunale og selvejende dagtilbud få tilført 495.000 kr. årligt, og tilskuddet til private ordninger vil stige med 39.000 kr. Netto-merudgiften for Frederiksberg Kommune efter forældrebetaling vil udgøre 434.000 kr. årligt.

Samarbejde med civilsamfundet
Dagtilbudsloven beskriver rammen for dagtilbuddenes arbejde med den pædagogiske læreplan. Det er blandt andet et krav, at det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan dagtilbuddet inddrager lokalsamfundet i arbejdet med etablering af pædagogiske læringsmiljøer for børnene. Det er samtidig beskrevet i loven, at det er dagtilbudslederens

ansvar at offentliggøre den pædagogiske læreplan. Det betyder, at alle dagtilbud skal arbejde med inddragelse af lokalsamfundet, beskrive det skriftligt og offentliggøre det, så det er tilgængeligt for alle. Forvaltningen vil - som en del af den generelle understøttelse af den styrkede pædagogiske læreplan - have fokus på at bistå dagtilbudslederne med at etablere, implementere og fastholde samarbejder med relevante organisationer og foreninger.

Den vigtigste samarbejdsrelation mellem dagtilbuddene og civilsamfundet er samarbejdet med forældrene. Forældrene bor i nærmiljøet, og derfor har de oftest viden om de forskellige tilbud og muligheder, der findes i lokalområdet, og de kan inddrages i overvejelserne omkring brug af forskellige tilbud og etablering af samarbejder. I lokalsamfundet kan dagtilbuddene eksempelvis samarbejde med biblioteker, museer, idrætstilbud, musikskoler, plejehjem, erhvervslivet og andre dagtilbud. Samarbejdet med eksempelvis ældre medborgere, skoleelever og andre frivillige i lokalsamfundet kan også bidrage til at styrke arbejdet med pædagogiske læringsmiljøer. Nogle besidder måske en særlig viden eller interesse inden for natur, sport eller musik, som dagtilbuddet kan drage nytte af.

Der eksisterer allerede gode eksempler på, hvordan dagtilbuddene i Frederiksberg Kommune og det omkringliggende samfund kan samarbejde. Der er blandt en daginstitution, der i flere år har samarbejdet med en operasanger, der kommer og synger med børnene. Der er også flere eksempler på daginstitutioner, der samarbejder med et nærliggende plejecenter om eksempelvis fællesspisning og fællessang.

Ud over det enkelte dagtilbuds eget initiativ, har der i flere år eksisteret en bedsteordning på Frederiksberg. Ordningen blev vedtaget med budgettet for 2012 og er en del af frivillighedsindsatsen i Frederiksberg Kommune. Udgangspunktet for ordningen er netop at inddrage seniorer og lade generationerne mødes. Forvaltningen står for implementering af ordningen, herunder rekruttering og fastholdelse af de frivillige og kontakten til daginstitutionerne.

Siden det første rekrutteringsmøde i 2013 har forvaltningen været i kontakt med 43 frivillige og af disse har 35 været aktive og på besøg i daginstitutionerne. Senioren er typisk i daginstitutionen et par timer en gang om ugen. Nogle få er stoppet efter kort tid, men langt de fleste er fortsat som frivillige så længe deres helbred har tilladt det. I juni 2019 har kommunen 15 aktive seniorer i ordningen, hvoraf tre har været med helt fra starten i 2013.

Seniorerne finder det livsbekræftende og underholdende at være sammen med børnene. De kan tilbyde børnene voksenkontakt, som ikke afbrydes af andre gøremål. Seniorerne er der for de børn, der ønsker det, men intervenerer ikke i de øvrige pædagogiske aktiviteter.

Ordningen annoncerer efter frivillige på Frederiksberg Kommunes frivillighedsportal og på frivilligjob.dk. Forvaltningen modtager et stigende antal henvendelser fra frivilligjob.dk.

Kortlægning af udfordringer med rekruttering og fastholdelse og mulige løsninger
For at sikre høj kvalitet i kommunens dagtilbud er det afgørende, at det er muligt for dagtilbuddene at rekruttere og fastholde kvalificerede medarbejdere. Den eventuelle fremtidige opnormering af personale gør kun dette fokus endnu vigtigere, da dagtilbuddene vil skulle rekruttere flere nye medarbejdere ved en øget barn/voksen-ratio.

Forvaltningen har afdækket institutionernes erfaringer med rekrutteringssituationen i det seneste år. I alt 36 dagtilbudsledere har besvaret et særskilt spørgeskema herom, svarende til en svarprocent på 80%.

Halvdelen af dagtilbudslederne har angivet, at de har haft pædagogstillinger opslået det seneste år, som de ikke har kunne besætte. For de fleste (61% af besvarelserne) handler det om en enkelt pædagogstilling, mens det for fire dagtilbud handler om fire pædagogstillinger (22% af besvarelserne). I modsætning hertil oplever ingen af dagtilbudslederne udfordringer med at besætte ledige pædagogmedhjælperstillinger. De 36 institutioner har tilsammen haft 23 ledige medhjælperstillinger det seneste år, men der har ingen udfordringer været med at besætte dem. Udfordringen med rekruttering er således centreret omkring de uddannede medarbejdere.

Dagtilbudslederne peger på fem centrale årsager til, at de ikke har kunne besætte ledige pædagogstillinger, nemlig:

- Få ansøgere
- Ansøgere uden de rigtige kvalifikationer
- Ansøgere ønsker ikke ansættelse på fuld tid (37 timer ugentligt)
- Ansøgere får job andet sted, inden ansættelsesprocessen er afsluttet
- Lønniveau lavere på Frederiksberg (sammenlignet med eksempelvis Københavns Kommune)

Lederne svarer meget enstemmigt, at de løser udfordringerne med de manglende uddannede medarbejdere ved at bruge vikarer eller pædagogmedhjælpere. Samtidig oplyser flere af lederne, at de oplever, at mange nyuddannede ikke er

tilstrækkeligt kvalificerede og henviser til, at pædagoguddannelsen har brug for et eftersyn.

Flere dagtilbudsledere har i andre sammenhænge påpeget en organisatorisk udfordring, idet relativt mange medarbejdere er ansat på deltid og ikke på fuld tid (37 timer ugentligt). Mange medarbejdere på deltid gør ydertimerne sårbare, da mange af de faste medarbejdere har koncentreret deres arbejdstid midt på dagen. Et træk i kommunens lønsystem i juli 2019 viser, at ud af 391 ansatte pædagoger i de kommunale institutioner er kun 160 pædagoger (svarende til 41%) ansat på fuld tid, 45% er ansat med et ugentligt timetal på mellem 30 og 36 timer pr. uge, og 14% er ansat med et ugentligt timetal på mellem 10 og 30 timer pr. uge. Forvaltningen har beregnet potentialet for rekruttering, såfremt alle nuværende deltidsansatte pædagoger blev ansat på fuld tid. Beregningen viser, at alene i de kommunale institutioner vil potentialet for merbeskæftigelse udgøre 28 fuldtidsstillinger og vurderingen er, at et lignende potentiale vil gøre sig gældende i de selvejende dagtilbud. Der er angiveligt både familiemæssige og personlige begrundelser for ønsket om deltid, men kortlægningen viser, at der - ud over rekruttering af nye medarbejdere - vil være et potentiale for at øge normeringerne ved at nuværende medarbejdere går op i tid. Det vil derfor også være et oplagt samarbejdstema for Frederiksberg Kommune i samarbejde med de faglige organisationer.

Udfordringen med relativt mange deltidsansatte er en tendens nationalt på dagtilbudsområdet og har derfor også KL's opmærksomhed. I KL's inspirationskatalog om dagtilbudsområdet fra februar 2019 beskrives det, hvordan deltidsansættelser flere steder ses som en kultur, som har en smittende effekt mellem medarbejdere. I inspirationskataloget beskrives det også, at daginstitutioner, der arbejder med fuldtidsstillinger som normen, oplever en bedre sikring af kvaliteten og mindre alenetid med børnene. Derudover giver flere fuldtidsstillinger en bedre sammenhæng i hverdagen og letter organiseringen af det pædagogiske arbejde.

Der er således et stort behov for at arbejde med rekrutteringsudfordringen fremadrettet - både internt i Frederiksberg Kommune, men også i samarbejde med professionshøjskolerne, de faglige organisationer og andre relevante samarbejdspartnere.

KL's kommunekontaktråd i Hovedstaden (KKR Hovedstaden) er i færd med at afdække de nuværende og forventede muligheder for at rekruttere pædagoger. KKR Hovedstaden forventer at kunne forelægge en opsamling af undersøgelsen for Embedsmandsudvalget for Vækst, Uddannelse og Beskæftigelse i august 2019 og derefter til politisk behandling i september 2019. Det vil være særdeles relevant for Frederiksberg Kommune også at følge resultaterne af denne afdækning og de initiativer, der eventuelt sættes i gang på baggrund af afdækningen.

Hvad angår fastholdelse af medarbejdere er personaleomsætningen det bedste kvantitative mål for denne. Forvaltningen har adgang til personaleomsætningen for de kommunale daginstitutioner, hvor personaleomsætningen for et år opgøres som det samlede antal fratrådte medarbejdere som andel af det samlede antal medarbejdere. På tværs af de kommunale daginstitutioner i Frederiksberg udgjorde personaleomsætningen blandt pædagoger 2017 til 2018 15,4%. For størstedelen af daginstitutionerne gælder det, at personaleomsætningen er højere for pædagogmedhjælpere end for pædagoger, hvilket hænger naturligt sammen med, at mange pædagogmedhjælpere før eller siden søger ind på en uddannelse, og derfor søger væk fra jobbet som pædagogmedhjælper.

Det er afgørende, at dagtilbud i Frederiksberg Kommune er en attraktiv arbejdsplads. Flere faktorer kan være medvirkende til at skabe en mere attraktiv arbejdsplads, og en øget normering er en af dem. KL peger derudover på, at brug af data kan understøtte, at ressourcerne anvendes mere målrettet, og dermed frigøres mere tid til børnene. Digital registrering af børnefremmøde giver dagtilbudslederne mulighed for at bruge data om børnefremmøde, når de skal lave vagtplaner. Data vil give lederne et bedre overblik over fremmøde og vil forventeligt give bedre muligheder for at vurdere bemanding i løbet af dagen – særligt i timerne først og sidst på dagen. Der foretages allerede digital fremmøderegistrering i langt de fleste dagtilbud, men der er et udviklingspotentiale i brugen af data.

Derudover er det forvaltningens forslag, at der fremadrettet bliver arbejdet målrettet med kompetenceudvikling for det samlede dagtilbudsområde. Der er allerede planlagt et kompetenceudviklingsforløb for alle dagtilbud i relation til den styrkede pædagogiske læreplan, men det vil gøre kommunen endnu mere attraktiv for fagprofessionelle, såfremt der sættes yderligere fokus på kompetenceudvikling i forbindelse med rekruttering og fastholdelse. Forvaltningen vil i den forbindelse øge samarbejdet med Københavns Professionshøjskole, der uddanner fremtidens pædagoger – samarbejdet vil tage udgangspunkt i et styrket praktiksamarbejde og en mulig igangsættelse af læringslaboratorier i udvalgte dagtilbud.

Sammenfattende er det forvaltningens vurdering, at der fremadrettet skal være et særligt fokus på rekrutteringsmulighederne for daginstitutionerne, men også samtidig skal være et fokus på at fastholde de dygtige og erfarne medarbejdere, der allerede er i daginstitutionerne på Frederiksberg. Et af midlerne hertil vil være i en samlet plan at opsætte måltal for f.eks. personaleomsætning, beskæftigelsesgrad og ratioen uddannede/ikke-uddannede medarbejdere. I forbindelse med tilførsel af eventuelt nye bevillinger vil der kunne sættes måltal for anvendelsen - således at nye midler til uddannet personale frigives i takt med den faktiske rekruttering.

Økonomi

For at opnå en personalenormering svarende til en barn/voksen ratio på 3,0 for aldersgruppen 0-2 år og 6,0 for aldersgruppen 3-5 år vil der skulle tilføres i alt 84 fuldtidsstillinger til dagtilbudsområdet. Finansieringsbehovet ved en fuld indfasning i 2023 vil være 6,6 mio. kr. i 2020 stigende til 26,3 mio. kr. i 2023.

Planlægges der i overensstemmelse med regeringens forståelsespapir med en indfasningsperiode med fuld implementering i 2025, vil det årlige investeringsbehov i Frederiksberg Kommune udgøre 4,4 mio. kr. i 2020 stigende til 26,3 mio. kr. i 2025. Der er i omkostningsberegningen ikke korrigeret for demografi. Fremskrivning af den demografiske udvikling vil efter sædvanlig praksis ske løbende i de enkelte budgetår.

Der tages i omkostningsberegningen udgangspunkt i den nuværende fordeling mellem uddannet og ikke-uddannet personale, dvs. 61% uddannede pædagogstillinger og 39% pædagogmedhjælperstillinger. Lederstillinger indgår i beregningen af uddannet personale. Der tages ligeledes i beregningen af udgiftsbehovet udgangspunkt i en uændret fordeling mellem kommunens og forældrenes finansiering af bruttodriftsomkostningen. Det betyder, at forældrene fortsat finansierer 25% af bruttodriftsomkostningerne og kommunen 75%. En overslagsmæssig beregning viser, at forældrebetalingen - såfremt forslaget gennemføres - over de kommende år vil stige med 42 kr. pr. måned op til 169 kr. pr måned for en vuggestueplads. Prisen for en børnehaveplads vil stige med 21 kr. pr måned op til 85 kr. pr. måned. Tallene bygger på pris- og lønskøn for 2019.

Afslutningsvis skal det oplyses, at såfremt normeringsgraden skal udvikle sig som forudsat - altså til en barn/voksen ratio på henholdsvis 3,0 og 6,0, vil der i indfasningsperioden frem til målsætningen er nået, alene kunne gennemføres effektiviseringsforslag på dagtilbudsområdet med effekt for normeringerne, såfremt der samtidig sker en tilsvarende normeringsudvidelse med fuld finansiering. Det beskrevne investeringsbehov svarende til 26,3 mio. kr. er beregnet med afsæt i den nuværende normering. Nedjusteres denne vil barn voksen/ratio'en ikke kunne udvikle sig som foreslået.

I forhold til forslaget om en opgradering af bygninger og interiør henvises der for såvidt angår bygningsmassen til budgetaftalen for 2019-2022, hvor Kommunalbestyrelsen bevilgede 1,5 mio. kr. til en kortlægning af genopretningsbehov og vedligehold på kommunens institutioner. Dette arbejde vil være gennemført i 2020 og vil kunne danne grundlag for beslutning om en samlet vedligeholdelsesplan for de kommende budgetår. For så vidt angår opgradering af institutionernes interiør, er det beskrevet, at en opjustering af det nuværende rådighedsbeløb pr. barn med 100 kr. pr. år, vil betyde en merudgift for Frederiksberg Kommune på 0,4 mio. kr. pr. år.

For så vidt angår mulige finansieringskilder inden for dagtilbudsområdets nuværende budgetramme, har forvaltningen peget på tre mulige finansieringskilder med en samlet finansieringsmulighed ved omprioriteringer inden for egen ramme på i alt 4,6 mio. kr. årligt. Gennemføres alle omprioriteringsforslag, resterer der et finansieringsbehov (ved fuld indfasning) på i alt 21,7 mio. kr. årligt til øget normering. Hertil kommer eventuelle udgifter til interiør på 0,4 mio. kr. årligt.

Der henvises i øvrigt til sagsfremstillingens tabel 1, tabel 2 og tabel 3.

Borgmesterpåtegning

Nej

Behandling

Børneudvalget, Magistraten, Kommunalbestyrelsen

Historik

Børneudvalget_2018-21, 16. september 2019, pkt. 115:
Børne- og Ungeområdet indstiller, at

1. beslutningsforslaget drøftes
2. endelig stillingtagen til beslutningsforslaget sker i sammenhæng med budgetlægningen for 2020 og overslagsår

Udsat.

Punkt 374: Forslag til beslutning fra 2. viceborgmester Michael Vindfeldt, kommunalbestyrelsesmedlem Ruben Kidde, rådmændene Thyge Enevoldsen, Balder Mørk Andersen og Mette Bram om normeringer i dagtilbud

28.06.00-G01-12-19

Resume

Børneudvalget fik i udvalgets møde den 16. september 2019 forelagt en sag med forslag til beslutning fra 2. viceborgmester Michael Vindfeldt, kommunalbestyrelsesmedlem Ruben Kidde, rådmændene Thyge Enevoldsen, Balder Mørk Andersen og Mette Bram om normeringer i dagtilbud. Børneudvalget ønskede på mødet at få uddybet muligheden for at rekruttere medarbejdere svarende til det antal stillinger, som er nødvendige for at nå en barn/voksen ratio på 3,0 i vuggestuer og 6,0 i børnehaver. Med denne sag følger derfor en mere detaljeret beskrivelse af behovet for at ansætte medarbejdere i nye stillinger på dagtilbudsområdet, såfremt den ønskede barn/voksen ratio skal være nået i 2022, samt forvaltningens vurdering af, hvorvidt dette er realistisk.

Beslutning

Magistraten oversendte beslutningsforslaget til budgetlægningen for 2020 og overslagsår.
Beslutningsforslaget betragtes herefter som behandlet i budgetprocessen.

Indstilling

Børneudvalget indstiller, at endelig stillingtagen til beslutningsforslaget sker i sammenhæng med budgetlægningen for 2020 og overslagsår.

Sagsfremstilling

Børneudvalget fik i udvalgets møde den 16. september 2019 forelagt sagen om forslag til beslutning fra 2. viceborgmester Michael Vindfeldt, kommunalbestyrelsesmedlem Ruben Kidde, rådmændene Thyge Enevoldsen, Balder Mørk Andersen og Mette Bram om normeringer i dagtilbud. Børneudvalget ønskede på mødet at få uddybet muligheden for at rekruttere medarbejdere svarende til det antal stillinger, som er nødvendige for at nå en barn/voksen ratio på 3,0 i vuggestuer og 6,0 i børnehaver. Det er i forslaget forudsat at ledere, sygemeldte, personale på efteruddannelse og pædagogstuderende ikke skal tælle med i normeringen. Med denne sag følger derfor en mere detaljeret beskrivelse af behovet for at ansætte medarbejdere i nye stillinger på dagtilbudsområdet, såfremt den ønskede barn/voksen ratio skal være nået i 2022, samt forvaltningens vurdering af, hvorvidt dette er realistisk.

Som det fremgår af sagsfremstillingen fra udvalgsmødet den 16. september 2019, fordrer en barn/voksen ratio på 3,0 i vuggestuer og 6,0 i børnehaver (excl ledere, sygmeldte, personale på efteruddannelse og pædagogstuderende) en personaletilførsel på 245 fuldtidsstillinger. Ikke alle af disse 245 fuldtidsstillinger vil skulle besættes af uddannet personale, såfremt Frederiksberg Kommnes nuværende budgetterede pædagogandel på 61% fastholdes. Det har betydning, da det udelukkende er i ansættelse af uddannet personale, at dagtilbudslederne aktuelt kan udfordringer med at rekruttere. Når der tages højde for, at en del af de 245 stillinger vil blive budgetteret til ikke-uddannet personale, skal i alt 142 nye fuldtidsstillinger besættes af uddannede pædagoger.

Såfremt Kommunalbestyrelsen vælger en tre-årig implementeringsplan, skal de 142 fuldtidsstillinger til pædagoger også besættes over en tre-årig periode. Tabel a nedenfor viser, hvor mange fuldtidsstillinger, der skal besættes af pædagoger pr. år frem til 2022.

Tabel a: Tilførsel af fuldtidsstilinger til uddannet personale 2020-2022

	2020	**2021**	**2022**
Tilførte fuldtidsstillinger til uddannet personale ved nuværende pædagogandel på 61% (akkumuleret)	47	95	142

Antallet af tilførte stillinger til uddannet personale dækker det samlede dagtilbudsområde i Frederiksberg Kommune, hvor også private pasningstilbud er medregnet. For den enkelte daginstitution vil behovet for at rekruttere nye medarbejdere udgøre en mindre del af det samlede rekrutteringsbehov. Forvaltningen har beregnet antallet af tilførte pædagogstillinger til hver enkelt daginstitution ved en samlet tilførsel til området på 245 stillinger. Den daginstitution, der får tilført flest pædagogstillinger, får tilført 5,8 pædagogstillinger ved fuld indfasning svarende til 214,1 timer ugentligt. Den

daginstitution, der får tilført færrest pædagogstillinger, vil få tilført 0,7 pædagogstilling ved fuld indfasning svarende til 26,5 timer ugentligt. I det første år udgør tilførslen i alt 47 pædagogstillinger, svarende til 72,7 timer ugentligt i den daginstitution, der opnormeres med flest pædagogtimer og 9,0 timer ugentligt i den daginstitution, der opnormeres med færrest pædagogtimer.

Der er to muligheder for at tilføre pædagogtimer til dagtilbudsområdet. Det kan ske dels ved at ansætte nye medarbejdere og dels ved, at nuværende deltidsansatte medarbejdere arbejder flere timer. Forvaltningen har undersøgt potentialet i nuværende medarbejderes arbejdstid. Alene i de kommunale daginstitutioner er 45% af pædagogerne ansat på et ugentligt timetal på mellem 30 og 36 timer pr. uge. Potentialet for merbeskæftigelse i de kommunale daginstitutioner er beregnet til at udgøre 28 fuldtidsstillinger, såfremt alle nuværende deltidsansatte pædagoger bliver ansat på fuld tid (37 timer ugentligt). Det er forvaltningens vurdering, at et lignende potentiale eksisterer i de selvejende daginstitutioner. Det er dog næppe forventeligt, at alle deltidsansatte har interesse i ansættelse på fuld tid, men forventeligt en andel.

Ud over muligheden for at justere nuværende medarbejderes arbejdstid er det også forvaltningens vurdering, at et målrettet samarbejde med professionshøjskolerne og de faglige organisationer samt en fokuseret indsats sammen med dagtilbudslederne i forhold til at skrive gode, målrettede og inspirerende jobopslag kan medvirke til at tiltrække flere pædagoger til Frederiksberg Kommunes daginstitutioner.

Med udgangspunkt i den aktuelle udfordring med at rekruttere pædagoger og sammenholdt med målet om at rekruttere pædagoger til 142 stillinger, er det samlet set forvaltningens vurdering, at de beskrevne handlemuligheder kan medvirke til at besætte et vist antal pædagogstillinger over en tre-årig periode. Det vurderes dog som meget lidt sandsynligt, at der med så kort varsel - allerede i 2020 - vil være grundlag for rekruttering til 47 nye pædagogstillinger - stigende til 142 nye pædagogstillinger i 2022. Stigningen i antallet af pædagogstillinger fra det nuværende niveau og til niveauet i 2022 med 142 tilførte pædagogstillinger svarer til en stigning på 27%. Dette vurderes at være meget vanskeligt at realisere, henset til den aktuelle rekrutteringssituation og henset til den aktuelle uddannelsesdimensionering.

Sagsfremstilling fra 16. september 2019:
På Kommunalbestyrelsens møde den 13. maj 2019 fremsatte 2. viceborgmester Michael Vindfeldt, kommunalbestyrelsesmedlem Ruben Kidde, rådmændene Thyge Enevoldsen, Balder Mørk Andersen og Mette Bram følgende beslutningsforslag om normeringer:

"Kommunalbestyrelsen beslutter, at der 1/1 2022 skal være indført normeringer på Frederiksberg svarende til 1 voksen pr 3 børn i vuggestuer og 1 voksen pr 6 børn i børnehaver. Ledere, sygemeldte, personale på efteruddannelse, og pædagogstuderende indgår ikke i normeringen.

Begrundelse:

Børnene er vores fremtid og alt for længe har Frederiksberg ligget alt for langt bagefter, når det gælder normeringer i børnehaver og vuggestuer. Hverdage med grædende børn, der afleveres til alt for få og til tider ukendte pædagoger kalder på et markant løft af velfærden."

Øget normering som bidrag til øget kvalitet
Dagtilbuddene i Frederiksberg Kommune har en god kvalitet i den pædagogiske praksis med høj brugertilfredshed og god trivsel blandt medarbejdere. Den seneste brugertilfredshedsundersøgelse blandt forældre viser en samlet brugertilfredshed på 88%, som er på niveau med landsgennemsnittet. Samtidig viser den seneste trivselsmåling, hvor mere end halvdelen af de kommunale og selvejende daginstitutioner har gjort brug af kommunenes værktøj til trivselsmåling, at der generelt er en god trivsel blandt medarbejdere.

En øget normering i dagtilbuddene i Frederiksberg Kommune vil være et bidrag til en øget pædagogisk kvalitet. I 2017 udgav Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) publikationen "Kvalitet i dagtilbud. Pointer fra forskning", som skelner mellem tre elementer i kvalitetsbegrebet - nemlig strukturel kvalitet (normering, fysiske rammer, uddannelse mv.), proceskvalitet (interaktion, leg, ledelse, forældresamarbejde, rutiner og aktiviteter) og resultatkvalitet (børnenes sociale, faglige og kognitive kompetencer og skoleparathed).

Det fremgår af EVA's publikation, at normering og gruppestørrelse kan have væsentlig betydning for interaktionen mellem barn og voksen. Barn-voksen-interaktionen er ifølge forskningsresultaterne nok den allervigtigste enkeltparameter for høj kvalitet i dagtilbud. Derudover kan normering have betydning for børnenes sociale og kognitive kompetencer, og højkvalitetsdagtilbud øger børns skoleparathed. Derudover viser forskningsresultater, at gruppestørrelse og gruppeorganisering har betydning for interaktioner, børns leg og læringspotentialet, og personalestabilitet kan være af afgørende betydning for den pædagogiske indsats. Resultaterne viser også, at 0-2 årige børn interagerer mere, når der er voksne til stede, og at pædagogerne spiller en afgørende rolle i børnenes leg. Dertil kommer, at forældresamarbejdet

styrkes ved, at hjemmet og dagtilbuddet udveksler viden om barnet. Det har stor betydning, da forskningen viser, at et godt forældresamarbejde kan forbedre barnets læringsmiljø.

Det er forvaltningens vurdering, at en øget normering kan medvirke til en forbedre mulighed for at opdele børnene i mindre grupper på flere tidspunkter af dagen, hvilket kan bidrage til en forbedret interaktion mellem det enkelte barn og en voksen. Den øgede mulighed for interaktion kan bidrage til styrkede relationer mellem børn og voksne. Derudover vil en øget normering skabe en forbedret kontinuitet for børnene, der i højere grad vil møde kendte voksne i ydertimerne og skabe bedre mulighed for dialog med forældre på de tidspunkter, hvor forældrene afleverer og henter deres børn.

Plan for at øge normeringerne
Forvaltningen anvender Danmarks Statistiks normeringsstatistisk som opgørelse for normeringen på tværs af dagtilbuddene i kommunen. Danmarks Statistiks normeringsstatistik er en officiel opgørelse, som på et ensartet grundlagt dækker alle landets kommuner. Denne opgørelsesmetode imødekommer et retvisende mellemkommunalt sammenligningsgrundlag, og gør det muligt at følge udviklingen i Frederiksberg i sammenligning med andre kommuner. Modellen for opgørelse af normeringer, der danner rammen for Danmarks Statistiks metode, er udarbejdet af en tværministeriel arbejdsgruppe med deltagelse af KL. Arbejdsgruppen hentede i sit arbejde blandt andet inspiration gennem en workshop med interessenter på området med deltagelse af BUPL, FOA, FOLA og DLO. Derudover baserede arbejdet sig på erfaringer fra kommunal praksis og viden fra forskning. En følgegruppe, blandt andet med deltagelse af BUPL, følger fortsat opgørelsen af normeringsstatistikken.

Normeringsopgørelsen fra Danmarks Statistik bygger på følgende data:

- Antal indskrevne børn i kommunale og selvejende dagtilbud i landets kommuner opgjort som et gennemsnit over et år.
- Antal fuldtidsbeskæftigede i kommunale og selvejende dagtilbud med pædagogisk arbejde, dvs. pædagoger, pædagogmedhjælpere og ledere opgjort som et gennemsnit over et helt år.
- Vikarstillinger indgår i opgørelsen, men medarbejdere på barselsorlov og forældreorlov indgår ikke i opgørelsen.

Danmarks Statistik gør opmærksom på, at statistikken ikke tager højde for de enkelte kommuners åbningstid, ligesom statistikken ikke er korrigeret for kommunernes forholdsmæssige andel af udsatte og sårbare børn, som også vil påvirke nøgletallet (jo flere pladser til udsatte og sårbare børn med forhøjet personalenormering, jo højere gennemsnitlig personalenormering for dagtilbudsområdet i den respektive kommune).

Normeringsstatistikken for 2017 viste, at den gennemsnitlige barn/voksen ratio for børn i aldersgruppen 0-2 år på landsplan er opgjort til 3,1 barn pr. fuldtidsansat. For børn i aldersgruppen 3-5 år var den gennemsnitlige barn/voksen ratio i 2017 6,2 barn pr. fuldtidsansat. I Frederiksberg Kommune viste statistikken for 2017 en barn/voksen ratio for aldersgruppen 0-2 år på 3,3 og for aldersgruppen 3-5 år på 6,7.

Beslutningsforslaget i den aktuelle sag sigter mod at opnå en ratio 3,0 for aldersgruppen 0-2 år og en ratio 6,0 for aldersgruppen 3-5 år. For at beregne det aktuelle investeringsbehov har forvaltningen indledningsvist opgjort den normeringsmæssige effekt af de budgetændringer, der er sket på dagtilbudsområdet i årene fra 2017 og frem til 2019. Der er i disse år ved de årlige budgetaftaler sket ændringer i institutionernes driftsvilkår. Der er gennemført både effektiviseringer og budgetudvidelser. Der blev i såvel 2018 som i 2019 tilført betydelige ressourcer til øget normering (de såkaldte børnepakker). Den aktuelle ratio i 2019 er således 3,2 for aldersgruppen 0-2 år og 6,4 for aldersgruppen 3-5 år.

Forvaltningen har således beregnet det aktuelle investeringsbehov på baggrund af budgettildelingen for 2019. Som nævnt tager beregningerne udgangspunkt i Danmarks Statistiks opgørelsesmetode, hvorefter beregningen korrigeres for de elementer, som forslagsstillerne tydeliggør i beslutningsforslaget; nemlig at ledere, sygemeldte, personale på efteruddannelse og pædagogstuderende ikke skal tælle med i normeringen.

Med de ovenfor beskrevne forudsætninger har forvaltningen beregnet det aktuelle investeringsbehov på baggrund af budgettildelingen for 2019. Beregningen viser, at en normering svarende til en barn/voksen ratio på henholdsvis 3,0 og 6,0 fordrer en tilførsel af i alt 245 stillinger, svarende til en udvidelse af driftsbudgettet med 96,0 mio. kr. årligt ved fuld indfasning. Fratrukket forældrebetaling og korrigeret for øgede omkostninger til søskendemoderation og økonomisk friplads udgør netto-merudgiften (den kommunale udgift) i alt 76,1 mio. kr. årligt.

Forslagsstillerne ønsker, at den øgede normering er fuldt implementeret fra 1. januar 2022, og tabel 1 nedenfor viser derfor et overblik over en tre-årig plan, der dækker investeringsbehovet i 2020, 2021 og 2022.

Den tre-årige plan for at øge normeringerne til en bindende barn/voksen ratio baserer sig på den nuværende økonomiske ramme, hvor eventuelle fremtidige effektiviseringer ikke er indeholdt. Det betyder, at såfremt der i forbindelse med den

fremtidige budgetlægning måtte træffes beslutning om effektiviseringer med effekt for personalenormeringen i dagtilbud, vil barn/voksen ratio'en skulle genoprettes ved at kompensere lønbudgetterne op til det målsatte niveau (ratio 3,0 og 6,0). Det skal oplyses, at omkostningsberegningen baserer sig på en uændret fordeling mellem uddannet og ikke-uddannet personale, som i Frederiksberg Kommune udgør 61% uddannede pædagoger og 39% ikke-uddannet personale (pædagogmedhjælpere). Såfremt tilførslen af nye stillinger sker i en anden fordeling mellem uddannede og ikke-uddannede, vil omkostningsniveauet blive påvirket.

Der er endvidere i omkostningsberegningen taget højde for, at et eventuelt øget normeringsniveau i kommunale og selvejende dagtilbud automatisk vil medføre en stigning i driftstilskud pr. plads i private dagtilbud, idet tilskud beregnes som et vægtet gennemsnit af bruttodriftsudgifterne for en alderssvarende plads i kommunale og selvejende dagtilbud. Også tilskud til privat pasning og pasning af eget barn vil blive opskrevet.

Tabel 1: Plan for en øget normering

Budgetår	**2020**	**2021**	**2022**
Antal tilførte stillinger (årsværk) i kommunale, selvejende og private daginstitutioner samt private pasningsordninger, akkumuleret	82	163	245
Normering - barn/voksen ratio i henholdsvis vuggestue og børnehave (ekskl. ledelse, sygemeldte, personale på uddannelse og studerende)	3,4 / 6,8	3,2 / 6,4	3,0 / 6,0
Budgettilførsel til kommunale, selvejende og private daginstitutioner samt private pasningsordninger inkl. forældrebetaling, akkumuleret (mio. kr.)	32,0	64,0	96,0
Heraf forældrefinansiering, akkumuleret (mio. kr.)	-5,9	-11,7	-17,6
Finansieringsandel for Frederiksberg Kommune, akkumuleret (mio. kr.)	**25,4**	**50,7**	**76,1**
Øget forældrebetaling kr. pr. måned for henholdsvis vuggestueplads og børnehaveplads, akkumuleret	163 / 82	326 / 163	489 / 245

I beregningerne er ledelse fratrukket ved at se bort fra dagtilbuddenes normerede antal ledelsestimer i personalenormeringen. I praksis normeres hvert dagtilbud med et antal ugentlige timer til ledelse med afsæt i institutionens børnetal. For de første 50 pladser normeres dagtilbuddet med 0,75 timer ugentligt pr. plads, og for de følgende pladser normeres dagtilbuddet med 0,22 timer ugentligt pr. plads. Dog tildeles minimum 20 timer ugentligt til ledelse.

Sygemeldte er fratrukket ved at benytte den gennemsnitlige sygefraværsprocent for dagtilbudsområdet, som det seneste år har været 5,3 %. Det gennemsnitlige sygefravær har ikke ændret sig markant over de seneste år, og derfor vurderer forvaltningen, at det er validt at benytte den seneste gennemsnitlige fraværsprocent i beregningen af forslaget.

Personale på efteruddannelse omregnet til normeringer er en variabel, der er vanskelig at estimere, da hvert dagtilbud får tildelt budget til uddannelse på baggrund af institutionens børnetal og kan anvende midlerne inden for instituionens samlede budgetramme. Det er derfor meget forskelligt, hvordan dagtilbuddene i praksis anvender uddannelsesmidlerne. En forespørgsel til dagtilbudsledere viser et varieret billede, da midlerne typisk anvendes til både fælles udviklingstiltag på personalemøder og forældremøder og også til individuelle kompetenceudviklingsforløb. Fælles for svarene er, at det oftere er pædagoger, der modtager kompetenceudvikling end pædagogmedhjælpere. Der er i beregningen af behovet for investering derfor lagt til grund, at hver eneste pædagog deltager 2/3 af en arbejdsdag i kompetenceudvikling i løbet af et år, mens pædagogmedhjælpere deltager 1/3 af en arbejdsdag årligt. Dette tidsforbrug er derfor trukket ud af personalenormeringen. Der foregår derudover kompetenceudvikling som understøttes med centrale vikarmidler - eksempelvis kompetenceudvikling i regi af mønsterbryderindsatsen og den styrkede pædagogiske læreplan. Denne del indgår fortsat i normeringen, da den er vikardækket.

Pædagogstuderende er fratrukket i beregningerne for 2. og 3. praktik periode, hvor de indgår i normeringen. Studerende i ulønnet 1. praktik er i dagtilbuddene ud over den budgetterede personalenormering og udgør således "ekstra hænder" i

hverdagen. Studerende i lønnet 2. og 3. praktik indgår i normeringerne, da de typisk træder ind i enten en pædagogstilling eller pædagogmedhjælperstilling.

Hvert af de fire elementer, ledelse, sygefravær, efteruddannelse og pædagogstuderende, øger behovet for tilførsel af stillinger ud over den beregning, der tager udgangspunkt i Danmarks Statistiks opgørelsesmetode. Tabel 2 nedenfor illustrerer, hvordan hvert af de fire elementer påvirker behovet for henholdsvis tilførte stillinger og Frederiksberg Kommunes finansieringsandel, såfremt den ønskede barn/voksen ratio er 3,0 i vuggestue og 6,0 i børnehave skal opnås. Tabellen viser, at der skal tilføres 84 stillinger, såfremt opgørelsesmetoden fra Danmarks Statistik anvendes. Når den normerede ledelsestid trækkes ud af normeringen, vil yderligere 68 stillinger, svarende til 20,8 mio. kr. Der skal tilføres yderligere 70 stillinger for at trække sygemeldte ud af normeringen. For efteruddannelse gælder det, at der skal tilføres yderligere 2 årsværk til normeringen, og for at undlade at pædagogstuderende i lønnet praktisk indgår i normeringen skal yderligere 22 stillinger tilføres årligt. Samlet set skal der tilføres 245 stillinger årligt for at opnå den ønskede barn/voksen ratio, såfremt ledelse, sygefravær, efteruddannelse og pædagogstuderende ikke skal indgå i normeringen.

Tabel 2: Effekt af forslagets delelementer

	Antal tilførte stillinger i alt i kommunale, selvejende og private daginstitutioner samt private pasningsordninger (årsværk)	**Finansieringsandel for Frederiksberg Kommune, akkumuleret (mio. kr.)**
Barn/voksen ratio på henholdsvis 3,0 og 6,0 baseret på Danmarks Statistiks opgørelsesmetode	84	26,3
Normeret ledelsestid	+ 68	+ 20,8
Sygefravær 5,3%	+ 70	+ 21,8
Efteruddannelse	+ 2	+ 0,6
Pædagogstuderende	+ 22	+ 6,5
I alt	**245**	**76,1**

Som tabellen viser, er det hovedsagligt den fratrukne ledelsestid og sygefraværet, der påvirker behovet for at tilføre stillinger og budget til dagtilbuddene for at opnå en barn/voksen ratio på 3,0 og 6,0 i henholdsvis vuggestue og børnehave. En øget normering med i alt 245 stillinger over tre år vil betyde, at dagtilbuddene skal rekruttere nye medarbejdere. Af de 245 tilførte stillinger skal mere end 140 stillinger være uddannede pædagoger, såfremt den nuværende pædagogandel skal fastholdes. Det er forvaltningens vurdering, at det kan blive særdeles vanskeligt at rekruttere så mange nye pædagoger til dagtilbuddene i Frederiksberg Kommune over en treårig periode. Vurderingen bygger på den aktuelle rekrutteringssituation, hvor mange af dagtilbudslederne oplever udfordringer med at rekruttere uddannede pædagoger.

Forvaltningen har afdækket institutionernes erfaringer med rekrutteringssituationen i det seneste år. I alt 36 dagtilbudsledere (80%) har besvaret et spørgeskema om dette emne. Halvdelen af dagtilbudslederne har angivet, at de har haft pædagogstillinger opslået det seneste år, som de ikke har kunne besætte. I modsætning hertil oplever ingen af dagtilbudslederne udfordringer med at besætte ledige pædagogmedhjælperstillinger. Dagtilbudslederne peger på fem centrale årsager til, at de ikke har kunne besætte ledige pædagogstillinger. Det handler om få ansøgere, ansøgere uden de rigtige kvalifikationer, ansøgere ønsker ikke ansættelse på fuld tid (37 timer ugentligt) , ansøgere der får job andet sted, inden ansættelsesprocessen er afsluttet og et lavere lønniveau Frederiksberg (sammenlignet med eksempelvis Københavns Kommune).

Uanset en eventuel øget normering er der således behov for at arbejde med rekrutteringsudfordringen fremadrettet - både internt i Frederiksberg Kommune, men også i samarbejde med professionshøjskolerne, de faglige organisationer og andre relevante samarbejdspartnere.

KL's kommunekontaktråd i Hovedstaden (KKR Hovedstaden) er i færd med at afdække de nuværende og forventede muligheder for at rekruttere pædagoger. KKR Hovedstaden forventer at kunne forelægge en opsamling af undersøgelsen for Embedsmandsudvalget for Vækst, Uddannelse og Beskæftigelse i august 2019 og derefter til politisk behandling i

september 2019. Det vil være særdeles relevant for Frederiksberg Kommune også at følge resultaterne af denne afdækning og de initiativer, der eventuelt sættes i gang på baggrund af afdækningen.

Mulighed for statsligt finansieringstilskud til kommunerne
Aftaleparterne i Folketinget tilkendegav i forbindelse med regeringsdannelsen i dokumentet "Retfærdig retning for Danmark", at: *"En ny regering vil fremlægge en ambitiøs børneplan. Målet skal være at forbedre forholdene for børn og personale i daginstitutioner gennem en langsigtet investeringsplan frem mod 2025, der sammentænker normeringer, uddannelse, kvalitet og ledelse og som indeholder, at der:*

- *Indføres lovbundne minimumsnormeringer der implementeres i perioden frem mod 2025, således at de er fuldt indfasede i 2025. Det påbegyndes med kommuneaftalen for 2020.*
- *Sikres uddannelse af mere pædagogisk personale.*
- *Som følge af, at der indføres minimumsnormeringer, ansættes mere pædagogisk personale udover den forøgelse, der følger af det demografiske træk."*

Regeringen og Kommunernes Landsforening (KL) indgik den 6. september 2019 en aftale om kommunernes økonomi for 2020. Aftalen indeholder ikke et statsligt tilskud til normeringer i dagtilbud i 2020, men en tilkendegivelse fra regeringen om, at KL vil indgå i et fælles arbejde med at forberede et grundlag for børneplanen. Det er samtidig beskevet i aftalen, at børneplanen blandt andet vil betyde, at der gradvist frem mod 2025 indføres lovbundne minimumsnormeringer i daginstitutioenr, at der sikres uddannelse af mere pædagogisk personale, og at der som følge af minimumsnormeringer ansættes pædagogisk personale ud over den forøgelse, der følger af det demografiske træk.

Såfremt et eventuelt statsligt tilskud i fremtidige kommuneøkonomiaftaler fordeles til landets kommuner efter den sædvanlige bloktilskudsnøgle, vil Frederiksberg Kommunes andel udgøre omkring 1,8% af landstallet, når der tages udgangspunkt i bloktilskudsnøglen for 2019. Det betyder i praksis, at Frederiksberg Kommune modtager 18 mio. kr. for hver 1 mia. i den landsdækkende økonomiske ramme. Bloktilskudsnøglen kan dog ændre sig lidt fra år til år.

Økonomi

For at opnå en personalenormering svarende til en barn/voksen ratio på 3,0 for aldersgruppen 0-2 år og 6,0 for aldersgruppen 3-5 år vil der skulle tilføres i alt 245 fuldtidsstillinger til dagtilbudsområdet. Finansieringsbehovet ved en fuld indfasning i 2022 vil være 25,4 mio. kr. i 2020 stigende til 76,0 mio. kr. i 2022. Der er i omkostningsberegningen ikke korrigeret for demografi. Fremskrivning af den demografiske udvikling vil efter sædvanlig praksis ske løbende i de enkelte budgetår.

Der tages i omkostningsberegningen udgangspunkt i den nuværende fordeling mellem uddannet og ikke-uddannet personale, det betyder 61% uddannede pædagogstillinger og 39% pædagogmedhjælperstillinger. Lederstillinger indgår i beregningen af uddannet personale. Der tages ligeledes i beregningen af udgiftsbehovet udgangspunkt i en uændret fordeling mellem kommunens og forældrenes finansiering af bruttodriftsomkostningen. Det betyder, at forældrene finansierer 25% af bruttodriftsomkostningerne og kommunen 75%. En overslagsmæssig beregning viser, at forældrebetalingen - såfremt forslaget gennemføres - over de kommende år vil stige med 163 kr. pr. måned op til 489 kr. pr måned for en vuggestueplads. Prisen for en børnehaveplads vil stige med 82 kr. pr måned op til 245 kr. pr. måned. Tallene bygger på pris- og lønskøn for 2019.

Afslutningsvis skal det oplyses, at såfremt normeringsgraden skal udvikle sig som forudsat - til en barn/voksen ratio på henholdsvis 3,0 og 6,0, vil der i indfasningsperioden frem til målsætningen er nået, alene kunne gennemføres effektiviseringsforslag på dagtilbudsområdet med effekt for normeringerne, såfremt der samtidig sker en tilsvarende normeringsudvidelse med fuld finansiering. Det beskrevne investeringsbehov svarende til 76,0 mio. kr. er beregnet med afsæt i den nuværende normering. Nedjusteres denne, vil barn voksen/ratio'en ikke kunne udvikle sig som foreslået.

Der henvises i øvrigt til sagsfremstillingens tabel 1 og tabel 2.

Borgmesterpåtegning

Nej

Behandling

Børneudvalget, Magistraten, Kommunalbestyrelsen

Historik

Børneudvalget_2018-21, 16. september 2019, pkt. 116:
Børne- og Ungeområdet indstiller, at

1. beslutningsforslaget drøftes.
2. endelig stillingtagen til beslutningsforslaget sker i sammenhæng med budgetlægningen for 2020 og overslagsår.

Udsat.

Punkt 375: Høring om justeret styrelsesvedtægt for dagtilbud

28.06.00-P22-2-18

Resume

Børneudvalget besluttede den 6. maj 2019 at sende den justerede styrelsesvedtægt for kommunale dagtilbud i høring hos forældrebestyrelserne for de kommunale dagtilbud. Ifølge styrelsesvedtægtens § 16 skal vedtægten sendes i høring til forældrebestyrelser i kommunale dagtilbud med en høringsfrist på en måned. Den nuværende styrelsesvedtægt for kommunale dagtilbud blev godkendt i Kommunalbestyrelsen den 20. juni 2011. Med bestemmelserne i den nye dagtilbudslov, der trådte i kraft den 1. juli 2018, er der behov for at foretage justeringer i styrelsesvedtægten. Derudover er der behov for at foretage enkelte præciseringer i vedtægten i overensstemmelse med gældende vejledning fra 2015. Børneudvalget skal med denne sag tage stilling til den tilpasning af enkelte bestemmelser, forvaltningen har foretaget på baggrund af forældrebestyrelsernes høringssvar.

Beslutning

Magistraten og Børneudvalget indstiller, at den justerede styrelsesvedtægt for kommunale dagtilbud godkendes, med de tilpasninger der er foretaget som følge af forældrebestyrelsernes høringssvar.

Indstilling

Børneudvalget indstiller, at den justerede styrelsesvedtægt for kommunale dagtilbud godkendes, med de tilpasninger der er foretaget som følge af forældrebestyrelsernes høringssvar.

Sagsfremstilling

Børneudvalget besluttede den 6. maj 2019 at sende den justerede styrelsesvedtægt for kommunale dagtilbud i høring hos forældrebestyrelserne for de kommunale dagtilbud. Ifølge styrelsesvedtægtens § 16 skal vedtægten sendes i høring til forældrebestyrelser i kommunale dagtilbud med en høringsfrist på en måned. Den nuværende styrelsesvedtægt for kommunale dagtilbud er godkendt i Kommunalbestyrelsen den 20. juni 2011. Med bestemmelserne i den nye dagtilbudslov, der trådte i kraft den 1. juli 2018, har der været behov for at foretage justeringer i styrelsesvedtægten. Derudover har der været behov for at foretage enkelte præciseringer i overensstemmelse med gældende vejledning fra 2015. Bilag 2, der vedrører retningslinjer for lukkedage i kommunens daginstitutioner, er siden 2011 blevet tilrettet nogle gange; senest efter vedtagelsen af budget 2019, hvor Kommunalbestyrelsen besluttede at holde lukket i daginstitutioner de tre dage før påske, og med alternativ pasning, som på de øvrige lukkedage.
Af bilag A til denne sag fremgår den nuværende styrelsesvedtægt, og forslag til en justeret styrelsesvedtægt med anmærkninger af, om der er foretaget en ændring på baggrund af den nye dagtilbudslov, eller om der er foretaget en præcisering af teksten. Af bilaget fremgår det også, hvor forvaltningen har foretaget tilpasninger for at imødekomme høringssvarene.
Ved høringsfristens udløb modtog forvaltningen høringssvar fra seks forældrebestyrelser fra de i alt 24 kommunale dagtilbud, inklusiv den kommunale dagpleje. Forældrebestyrelsernes bemærkninger, og forvaltningens kommentarer til bemærkningerne, fremgår af bilag B til denne sag.
xt-decoration: underline;">Høringssvar
I to af høringssvarene udtrykker forældrebestyrelsen bekymring over, at styrelsesvedtægten er justeret, så der er mulighed for at orientere om *"de omstændigheder, der ligger til grund for en afskedigelsessag, hvis det i øvrigt er nødvendigt for varetagelse af forældrebestyrelsens arbejde i forhold til dens fastlagte kompetenceområder".* Det skal bemærkes, at det samtidig fremgår af vedtægten, at forældrebestyrelsen ikke kan inddrages i forbindelse med afskedigelsessager, når der er tale om behandling af fortrolige eller private oplysninger om enkeltpersoner. Bestemmelsen er indføjet i overensstemmelse med den gældende vejledning til dagtilbudsloven, og erstatter en tidligere bestemmelse om, at forældrebestyrelsens kan udtale sig, inden en leder bliver afskediget. Forvaltningen har derfor ikke foretaget ændringer i indholdet i styrelsesvedtægten, som følge af den udtrykte bekymring i høringssvarene, men bestemmelsen er tilrettet ordret i forhold til vejledningen. En forældrebestyrelse beder om et eksempel på, hvor bestemmelsen kan bringes i anvendelse. Forvaltningen har været i kontakt med Børne- og Undervisningsministeriet, som ikke kan bidrage med eksempler på konkrete tilfælde, hvor der på grund af sagens karakter, kan blive tale om at orientere forældrebestyrelsen om de omstændigheder, der ligger til grund for en afskedigelsessag. Hvis situationen opstår, vil en eventuel orientering bero på en konkret vurdering, og det er i den forbindelse et krav, at orienteringen er nødvendig for varetagelse af forældrebestyrelsens arbejde i forhold til dens fastlagte kompetenceområder.
Et andet høringssvar påpeger muligheden for, at udvide valgbarheden til også at omfatte samværsforælderens samlever. Forvaltningen har udvidet og præciseret bestemmelsen om valgbare og stemmeberettigede forældre i henhold til den gældende vejledning til dagtilbudsloven. Muligheden for at udvide valgbarheden til også at omfatte samværsforældrene, fremgår ikke af vejledningen. Derfor er denne mulighed ikke indføjet i bestemmelsen.
To forældrebestyrelser efterspørger en yderligere præcisering af to øvrige bestemmelser i vedtægten. De to præciseringer vedrører antallet af forældrebestyrelsesmedlemmer i institutioner med over 80 pladser, og en præcisering af, hvem der kan

vælges som forældrebestyrelsesmedlemmer. Endelig foreslår en forældrebestyrelse, at der bør være kun en institution - og ikke som nu tre institutioner - der er åbent på de dage, hvor øvrige institutioner kan holde lukket, hvis børnefremmødet er beskedent. Forvaltningen har ikke foretaget en tilretning af bilaget til vedtægten om retningslinjer for lukkedage i dagtilbud, da retningslinjerne er besluttet politisk, og som anført, senest med budget 2019.
Ingen af høringssvarene har bemærkninger til de justeringer, forvaltningen har foretaget som følge af de nye bestemmelser i dagtilbudsloven.
xt-decoration: underline;">Justeringer i styrelsesvedtægt
Som det fremgår af sagen den 6. maj 2019, vedrører de justeringer, der er foretaget på baggrund af den nye dagtilbudslov, forældrebestyrelsens yderligere kompetence. Den yderligere kompetence betyder, at bestyrelserne nu også fastsætter principperne for samarbejdet mellem dagtilbud og hjem, at forældrebestyrelsen skal inddrages i udarbejdelse, evaluering og opfølgning på den pædagogiske læreplan, og at forældrebestyrelsen skal inddrages i arbejdet med at skabe god sammenhæng i overgange mellem hjem, dagtilbud, fritidstilbud og skole (§ 9 og § 10). Omvendt vil det ikke længere fremgå, at forældrebestyrelsen skal inddrages i arbejdet med institutionens virksomhedsplan. Med budget 2019 besluttede Kommunalbestyrelsen en regelforenkling på alle udvalgsområdet. Det er derfor ikke længere et krav, at dagtilbuddene udarbejder en virksomhedsplan.
I takt med, at forældrenes kompetence er udvidet med den nye dagtilbudslov, er det lederens opgave at sikre, at forældrene også i praksis bliver inddraget i arbejdet med den pædagogiske læreplan, og i arbejdet med at skabe god sammenhæng i overgange mellem hjem, dagtilbud og skole. Endvidere er det ledernes opgave, at sikre, at det pædagogiske arbejde udføres inden for rammerne af læreplanen, og at den bliver offentliggjort. Lederne er også ansvarlige for at etablere en evalueringskultur i dagtilbuddene, og at sikre en løbende pædagogisk dokumentation af sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse (§ 15).
Der er sket præciseringer i styrelsesvedtægten i bestemmelsen om valget til forældrebestyrelserne, hvor det foreslås, at det også fremgår eksplicit, at der bliver valgt suppleanter (§ 1). Bestemmelsen om valg af forældrerepræsentanter er præciseret i overensstemmelse med vejledningens definition af forældre (§ 3), lige som perioden for valg af forældrerepræsentanter er præciseret (§ 17). Endelig er det præciseret, at forældrebestyrelserne ikke skal forholde sig til enkeltpersoners private forhold og inddrages i afskedigelsessager, når der er tale om behandling af fortrolige eller private oplysninger (§ 9 og § 10). Hvad angår valg af både forældrebestyrelsesrepræsentanter og medarbejderrepræsentanter er indføjet en bemærkning om, at det er muligt at afholde skriftligt og anonymt valg, hvis blot én deltager ønsker det (§ 3 og § 6).
Der er også sket en justering for så vidt angår dialogmøderne, således at bestemmelsen er i overensstemmelse med praksis. Reelt bliver forældrebestyrelsesrepræsentanter og dagtilbudsledere inviteret til de to årlige dialogmøder med Børneudvalget, og ikke alene udvalgte repræsentanter, som det fremgår af den gældende styrelsesvedtægt (§ 14). Det er desuden præciseret, at det er Kommunalbestyrelsen, der fastsætter antallet af ugentlige åbne timer i dagtilbuddene, og forældrebestyrelsen, der fastsætter den daglige åbningstid, inden for det antal ugentlige åbne timer, Kommunalbestyrelsen har besluttet (§ 11). Justeringer fremgår, som tidligere anført, af bilag A.
Bilag 2 i styrelsesvedtægten om retningslinjer for lukkedage i dagtilbud, er ændret i 2019 forbindelse med Kommunalbestyrelsens budgetbeslutning om, at dagtilbud er lukket de tre hverdage før påske. I de dage har forældre mulighed for at benytte de samme tre institutioner, Kufferten, Børneambassaden og Lindehuset, som de kan benytte som alternativ pasning på lukkedage mellem jul og nytår, og dagen efter Kr. Himmelfartsdag. Det reviderede bilag 2, som vedrører retningslinjer for lukkedage, er også vedlagt denne sag.
Børne- og Ungeområdets område-MED vil blive orienteret om, hvilke justeringer der er foretaget i styrelsesvedtægten, efter sagen har været behandlet i Kommunalbestyrelsen.

Økonomi

Ingen

Borgmesterpåtegning

Nej

Behandling

Børneudvalget, Magistraten, Kommunalbestyrelsen.

Historik

Børneudvalget 16. september 2019, pkt. 117
Børne- og Ungeområdet indstiller, at Børneudvalget godkender den justerede styrelsesvedtægt for kommunale dagtilbud, med de tilpasninger der er foretaget som følge af forældrebestyrelsernes høringssvar.

Indstilling 16. september 2019, pkt. 117:
Børne- og Ungeområdet indstiller, at Børneudvalget godkender den justerede styrelsesvedtægt for kommunale dagtilbud, med de tilpasninger der er foretaget som følge af forældrebestyrelsernes høringssvar.

Bilag

Forældrebestyrelsesmedlem - Høringssvar

Valhalla - Høringssvar

Sankt Jørgen - Høringssvar

Kufferten - Høringssvar

Nykløveret - Høringssvar

Fasangården - Høringssvar

Bilag B - Bemærkninger til høringssvar

Bilag A - Nuværende og forslag til ny vedtægt

Punkt 376: Fondsansøgning til indkøb af ladcykler, Skolen ved Nordens Plads

00.30.14-S00-16-19

Resume

Skolen ved Nordens Plads har fået stjålet tidligere fonds-tildelte ladcykler til transport af elever. Skolen har nu ansøgt Frederiksbergfonden og Trygfonden om i alt 120.000 kr. til genindkøb af ladcykler, så skolens elever igen har mulighed for at opleve kommunens tilbud og aktiviteter som en del af deres læring. Begge ansøgninger er imødekommet, og det indstilles, at der gives en indtægtsbevilling og en udgiftsbevilling på 120.000 kr.

Beslutning

Magistraten og Undervisningsudvalget indstiller,
1. at der gives en indtægtsbevilling på i alt 120.000 kr. i 2019.
2. at der gives en udgiftsbevilling på i alt 120.000 kr. i 2019.

Indstilling

Undervisningsudvalget indstiller,
1. at der gives en indtægtsbevilling på i alt 120.000 kr. i 2019.
2. at der gives en udgiftsbevilling på i alt 120.000 kr. i 2019.

Sagsfremstilling

Skolen ved Nordens Plads har ansøgt Frederiksbergfonden og Trygfonden om henholdsvis 45.000 kr. og 75.000 kr. til anskaffelse af ladcykler til bynær transport af skolens elever. Begge ansøgninger er imødekommet.

Målgruppen er børn med flere kognitive og sociale dysfunktioner, som lav arousal, kommunikative vanskeligheder og koordinations-problemer betinget af neurologiske ubalancer i hjernen samt fysiske handicap.
Dette hæmmer deres muligheder for at være selvtransporterende og opsøgende i forhold til byens mange tilbud og aktiviteter.

Det er skolens opfattelse at transport med ladcykler kan tilgodese en bred gruppe af elevernes behov for oplevelse og læring, samt øge deres muligheder for deltagelse i aktiviteter uden for skolen, som et værn mod isolation ift. jævnaldrende.

Skolen har tidligere haft stillet ladcykler til rådighed fra en miljøfond, men disse cykler er blevet stjålet i forbindelse med opbevaring ved Forum. Skolen har derfor siden da ønsket at kunne genanskaffe ladcykler til formålet og fondsansøgningerne til Frederiksbergfonden og Trygfonden giver mulighed for dette. Nye cykler vil blive opbevaret i et aflåst skur på skolens område.

Økonomi

Det foreslås, at 120.000 kr. indtægtsbevilges og 120.000 kr. udgiftsbevilges til Skolen ved Nordens Plads i 2019.
Ved bidrag fra private fonde m.v. skal der normalt tilbagebetales 17,5 % af tilskuddet til den kommunale momsudligningsordning.
Der er dog den undtagelse, at der til og med udgangen af 2020 ikke skal afregnes til momsudligningsordningen, når modtagelsen af fondsmidler vedrører skoleområdet.
Det betyder, at der ikke skal tilbagebetales til momsudligningsordningen i nærværende sag, jævnfør Bekendtgørelse nr. 1593 af d. 17/12/2017 om momsrefusionsordning for kommuner og regioner, §5, stk. 5.

Borgmesterpåtegning

Intet at bemærke.

Behandling

Undervisningsudvalget, Magistraten, Kommunalbestyrelsen.

Historik

Undervisningsudvalget 16. september 2019, pkt. 159
Børne- og Ungeområdet indstiller at

1. Undervisningsudvalget meddeler indtægtsbevilling på i alt 120.000 kr. i 2019.

2. Undervisningsudvalget meddeler udgiftsbevilling på i alt 120.000 kr. i 2019.

Indstilling 16. september 2019, pkt. 159:

Børne- og Ungeområdet indstiller at

1. Undervisningsudvalget meddeler indtægtsbevilling på i alt 120.000 kr. i 2019.
2. Undervisningsudvalget meddeler udgiftsbevilling på i alt 120.000 kr. i 2019.

Bilag

VS 1. fondsansøgning Nordens Plads VS Ansøgning (ID 130056)

2. fondsansøgning Ansøgning om støtte til ladcykler

Bevillingsskema drift og anlæg

Punkt 377: Høringssvar, solidarisk barselsfond på skoleområdet

81.30.03-P22-1-19

Resume

Forslag om oprettelse af en barselsfond på skoleområdet har været i høring i skolebestyrelserne. I sagen gennemgås bestyrelsernes svar.

Beslutning

Magistraten oversendte sagen om høringssvar vedr. solidarisk barselsfond på skoleområdet til drøftelserne vedr. budget 2020-2023.

Indstilling

Undervisningsudvalget indstiller, at sagen oversendes til drøftelserne vedr. budget 2020-2023.

Udvalget noterede, at der ikke blandt skolerne findes opbakning til en gensidig forsikringsordning uden central medfinansiering.

Sagsfremstilling

Undervisningsudvalget besluttede i mødet den 20. maj 2019 at sende spørgsmål om oprettelse af en solidarisk barselsfond på folkeskoleområdet i høring i skolebestyrelserne. Sagen blev drøftet på initiativ af rådmand Balder Mørk Andersen og henviste til tidligere års beslutningsforslag om samme emne: Magistrat og Kommunalbestyrelse drøftede konkret beslutningsforslag i 2017. Sidst i Kommunalbestyrelsen den 28. august 2017, sag 262, hvor et flertal forkastede beslutningsforslag om oprettelse af en barselsfond.
Sagen skitseres kort nedenfor:
Nuværende ordning
Med den nugældende barselsudligningsordning på skoleområdet vil lønomkostningen for en barselsvikar (lærer) i de fleste tilfælde overstige den kompensation, der ydes inden for kommunens refusionsordning. Med ordningen ydes der refusion for 80% af lønudgiften. Restfinansieringen skal skolen finde inden for egen budgetramme.

Solidarisk barselsfond
Alternativet til den nuværende ordning er, at der etableres en barselsfond, som finansierer forskellen på barselsrefusionen og den reelle lønudgift.
Høringsparterne er blevet bedt om at forholde sig til en solidarisk barselsordning i form af en "gensidig forsikringsordning": En intern gensidig forsikringsordning kan tilrettelægges på den måde, at skolerne hvert år indbetaler et fast beløb til en pulje, og den enkelte skole gives samtidig en trækningsret med henblik på supplerende dækning (fra 80% til 100% af løndifferencen) og således får dækket de resterende udgifter i forbindelse lærere på barsel. Dette vil betyde, at skolerne har et fast planlægningsgrundlag uafhængigt af, om de et år har få eller mange barslende.
Den samlede merkompensation ville udgøre i alt 2,03 mio. kr. For 10 skoler vil forsikringspræmien således udgøre 0,203 mio. kr. pr. skole pr. år (svarende til 0,4 lærerårsværk pr. år.). Lærerstaben på en skole i Frederiksberg udgør i gennemsnit omkring 60 lærere.
Disse midler vil skulle findes inden for den enkelte skoles egen budgetramme. Ordningen vil give skolerne et mere sikkert grundlag at planlægge ud fra, da de altid kender udgiften til udligningsordningen.
Der er ved høringsfristens udløb indkommet svar fra seks skolebestyrelser. I det følgende gennemgås hovedpointerne i høringssvarene. De fulde svar er vedlagt som bilag 1-6. Udover høringsprocessen har spørgsmålet om barselsudgifter været drøftet på formandsrådsmøde med skolebestyrelsesformændene den 14. august 2019, hvor der generelt blev udtrykt behov for midler til at dække udgifterne ved barsel.
xt-decoration: underline;">Tre Falke Skolen
Åben for en solidarisk løsning, såfremt den finansieres forholdsmæssigt. Således bør hver skole bidrage med en andel, der er udregnet i forhold til skolens størrelse.
Hvis ikke en sådan model kan etableres, ønsker bestyrelsen, at den nuværende ordning fastholdes.
xt-decoration: underline;">Skolen på Duevej
Skolebestyrelsen er positivt indstillet til i forhold til en barselsfond, såfremt den ikke alene finansieres af skolerne. Skolebestyrelsen kan ikke tilslutte sig en solidarisk fond, med mindre der tilføres flere midler fra centralt hold til finansiering heraf.
xt-decoration: underline;">Skolen ved Bülowsvej
Anbefaler ikke den foreslåede model. Foreslår, at problematikken omkring udgifter til barsler tages op på fælleskommunalt plan, så udfordringen håndteres på tværs af områder, afdelinger og institutioner.
xt-decoration: underline;">Ny Hollænderskolen
Ønsker at fortsætte med nuværende ordning

xt-decoration: underline;">Søndermarkskolen
Ønsker at bevare den nuværende model. Anfører, at skolernes budgetter vil blive reduceret ved den foreslåede ordning, hvilket ikke ønskes.
xt-decoration: underline;">Skolen på la Cours Vej
Ønsker at bevare den nuværende model. Finder det problematisk, at der kun dækkes 80% af omkostningerne ved barsel. Henleder opmærksomheden på, at presset økonomi kan anspore skolerne til ikke at rekruttere kvinder i den fødedygtige alder.

Økonomi

Nej
Såfremt en fuldt finansieret model blev indført, således at skolerne blev kompenseret for udgifterne ved barsel, ville dette kræve finansiering på 2,03 mio. kr. årligt.

Borgmesterpåtegning

Nej

Behandling

Undervisningsudvalget. Magistraten.

Historik

Indstilling 16. september 2019, pkt. 162:
Børne- og Ungeområdet indstiller,
at Undervisningsudvalget drøfter høringssvar fra skolerne om eventuel etablering af en barselsfond.

Bilag

høringssvar, TFS

Høringssvar vedr. barselsfond

Høringsvar omkring barselsfond på skoleområdet.doc

Barselsfond - høring.pdf

Høringssvar Barselsfond.doc

Barsel - høring.docx

Punkt 378: Status på plan for vedligehold af dagtilbud og skoler

17.00.00-G01-40-19

Resume

Kommunalbestyrelsen tiltrådte den 18. marts 2019 (sag 72) sag om udarbejdelse af vedligeholdelsesplan for daginstitutioner og skoler og frigav 1,5 mill. kroner af henholdsvis Børneudvalgets og Undervisningsudvalgets driftsrammer til arbejdet. Kommunalbestyrelsen besluttede samtidig, at der til budgetforhandlingerne udarbejdes et overslag over, hvad det vil koste at færdiggøre udarbejdelse af vedligeholdelsesplaner for skoler og daginstitutioner. Udarbejdelsen af vedligeholdelsesplanerne er første skridt i den samlede bygningsgennemgang, som skal være grundlaget for realiseringen af Kommunalbestyrelsen vision om sunde børn i gode bygninger. Arbejdet med bygningsgennemgangen skrider planmæssigt frem. By-, Kultur- og Miljøområdet vurderer, at bygningsgennemgangen kan gennemføres inden for den afsatte ramme og forelægges for udvalgene i første halvår 2020 og indgå i budgetlægningen for 2021. Den bygningsgennemgang, der ligger til grund for vedligeholdelsesplanerne er koordineret med By-, Kultur- og Miljøområdets arbejde med en samlet ejendomsstrategi for Frederiksberg Kommune, hvor daginstitutioner arealer udgør omkring 15 procent og skolerne 35 procent af kommunens samlede bygningsmasse, der anvendes til kommunal velfærd.

Beslutning

Magistraten oversendte sagen om status på planer for vedligehold af dagtilbud og skoler til drøftelserne vedr. budget 2020-2023, idet der anmodes om en overordnet vurdering baseret på det nuværende vidensgrundlag.

Indstilling

Undervisningsudvalget indstiller, at sagen oversendes til drøftelserne vedr. budget 2020-2023, idet der anmodes om en overordnet vurdering baseret på det nuværende vidensgrundlag.

Sagsfremstilling

Efter mange års arbejde med at sikre kapacitetsudbygning på daginstitutioner, skoler og klubber er der et presserende behov for at rette fokus mod at sikre gode rammer i de eksisterende bygninger. Derfor afsatte partierne med Aftale om Frederiksberg Kommunes budget 2019-2022 penge til en samlet bygningsgennemgang og udarbejdelse af en samlet prioriteret vedligeholdelsesplan, som kan anvendes som grundlag for den prioritering af midler til bedre bygningsvedligehold på daginstitutioner og skoler, herunder den nødvendige midlertidige genhusning.

Arbejdet med udarbejdelse af en samlet vedligeholdelsesplan for henholdsvis skoleområdet og for dagtibudsområdet skrider planmæssigt frem. Interne og eksterne ressourcer er i gang med registrering og gennemgang af bygninger. Målet er en samlet, prioriteret vedligeholdelsesplan, som Kommunalbestyrelsen kan tage udgangspunkt i ved prioritering af midler til renovering af bygninger. By-, Kultur- og Miljøområdet vurderer, at der ikke er behov for merfinansiering til færdiggørelse af vedligeholdelsesplanerne. Arbejdet kan således færdiggøres indenfor rammerne af den allerede afgivne bevilling og indenfor det almindelige driftsbudget. By-, Kultur- og Miljøområdet vurderer, at vedligeholdelsesplanen, hvor skolerne kortlægges og prioriteres først, kan færdiggøres i første halvår 2020 og indgå i budgetlægningen for 2021.

På nuværende tidspunkt, hvor de samlede planer endnu ikke foreligger, er det fortsat de ved budgetlægningen for 2019 anførte to skoler (Lindevangskolen - ca. 44,6 mio. kr. + genhusningsudgift, og Søndermarkskolen – ca. 47,6 mio. kr. + genhusningsudgift), samt to dagtilbudsinstitutioner (Spiloppen – ca. 4,55 mio. kr., og Frederiksberg Sogns Børnehus – ca. 2,42 mio. kr.) der vurderes at have størst behov.

Med Aftale om Frederiksberg Kommunes budget 2019-22 blev det besluttet, at der skal udarbejdes en samlet ejendomsstrategi for Frederiksberg Kommune. By-, Kultur- og Miljøområdet arbejder på forslag til strategi, der forventes at komme til politisk behandling i 2019. Arbejdet med de samlede vedligeholdelsesplaner for hhv. skole- og dagtilbudsområdet er koordineret med de strategiske og langsigtede vedligeholdelsesplaner, som vil være en del af ejendomsstrategien og vedligeholdelsesplanerne for daginstitutioner og skoler, som udgør omkring halvdelen af kommunens samlede bygningsmasse til velfærd vil understøtte den samlede ejendomsstrategi.

Frederiksbergstrategien har som arbejdsprincip, at Frederiksberg Kommune får mest muligt ud af investeringerne. Det betyder, at offentlige og private investeringer samtænkes, og kommunen arbejder på at sikre synergi mellem flere brugergrupper i både service og faciliteter. Skolerne kendetegnes ved en mangfoldig brugergruppe, der både omfatter skolens egen anvendelse af bygningerne til undervisning (kerneydelsen), men også fritidsbrugere, åbne friarealer og begivenheder som f.eks. "Stafet for livet". Det betyder, at renovering, udvikling og vedligeholdelse skal samtænkes med eventuelle projekter i nærområdet.

Skader på bygningernes klimaskærm ledsages ofte af kostbare følgeskader som f.eks. fugtskader som svamp, skader på indre bygningsdele m.v. Klimaskærmen kendetegnes ved, at den har en lang levetid, med få eller ingen vedligeholdelsesudgifter. På en række skoler og daginstitutioner står klimaskærmen foran en helt nødvendig vedligeholdelse. Når klimaskærmen skal renoveres, er det omkostningstungt og erfaringsmæssigt ofte påtrængende for at beskytte eksisterende værdier. Renovering af klimaskærmen vil ofte være en anledning til at forholde sig til den langsigtede strategi for bygningen, eventuelle ombygninger/tilbygninger, følgearbejder m.v. som mest omkostningseffektivt kan udføres som et samlet projekt.

Det vil derfor på baggrund af bygningsgennemgang og efterfølgende prioriteret vedligeholdelsesplan være hensigtsmæssigt at vurdere, om der samtidig med renovering også skal ske ombygninger i øvrigt af hensyn til langsigtede kapacitetsbehov, gode undervisningsmiljøer, nye nationale krav til pædagogik, læreplaner, valgfag, trivsel samt behov i forhold andre brugergrupper. Den samlede ejendomsstrategi vil være rammen for en samlet vurdering.

Økonomi

Udgifterne til bygningsgennemgangen afholdes af de i budget 2019 afsatte midler.

Borgmesterpåtegning

Ingen

Behandling

Børneudvalget, Undervisningsudvalget, Bolig- og Ejendomsudvalget, Magistraten, Kommunalbestyrelsen.

Historik

Børneudvalget og Undervisningsudvalget den 16. september
Børne- og Ungeområdet indstiller, at

1. Børneudvalget tager orienteringen til efterretning,
2. Undervisningsudvalget tager orienteringen til efterretning,
3. Bolig- og Ejendomsudvalget tager sagen til orientering.

Indstilling 16. september 2019, pkt. 164:
Børne- og Ungeområdet indstiller, at
1.Børneudvalget tager orienteringen til efterretning,
2.Undervisningsudvalget tager orienteringen til efterretning,
3.Bolig- og Ejendomsudvalget tager sagen til orientering.

Bolig- og Ejendomsudvalget 16. september 2019:
Bolig- og Ejendomsudvalget tog sagen til efterretning.

Børneudvalget 16. september 2019:
Børneudvalget tog orienteringen til efterretning.

Punkt 379: Årlig status på fritids- og flygtningeguideordning

18.10.06-G01-1-18

Resume

Frederiksberg Kommune har siden 2009 via en fritidsguideordning givet mulighed for, at socialt udsatte børn og unge op til 18 år kan få et aktivt fritidsliv. Siden 2016 har kommunen desuden via en flygtningeguideordning givet nytilkomne flygtninge uanset alder mulighed for et aktivt fritidsliv. Med Budget 2019 blev afsat midler til begge ordninger for en 3-årig periode. I denne sag præsenteres status på de to tiltag samt forslag til revitalisering.

Beslutning

Magistraten
1. tog status på fritids- og flygtningeguideordning til efterretning,
2. oversendte forslaget til revitalisering af ordningen til budgetforhandlingerne, og
3. tog forvaltningens svar på udvalgets anmodning til efterretning.

Indstilling

Kultur- og Fritidsudvalget indstiller,
1. at status på fritids- og flygtningeguideordning tages til efterretning,
2. at forslaget til revitalisering af ordningen oversendes til budgetforhandlingerne, og
3. at forvaltningens svar på udvalgets anmodning tages til efterretning.

Udvalget anmodede om en tilbagemelding vedrørende fritidspas 2.

Sagsfremstilling

Kultur- og Fritidsudvalget udsatte på mødet den 12. august 2019 sagen, idet udvalget anmodede om belysning af et ekstra scenarie samt en revurdering af tilskudsrammen i forhold til musikundervisning.

Belysning af ekstra scenarie
På anmodning af Kultur- og Fritidsvalget belyses et ekstra scenarie (model 4a), der indebærer ansættelse af en fast koordinator på deltid (25 timer) samt ansættelse af en studentermedhjælper (12 timer) i en ordning som den nuværende inkl. udvidelse af målgruppen med udsatte voksne.

Forvaltningens bemærkninger: En fast deltidsstilling suppleret med en studentermedhjælper vil være med til at sikre mere stabilitet, kontinuitet og bedre kvalitet i funktionen. At funktionen fordeles på to medarbejdere mindsker sårbarhed og giver mulighed for faglig sparring. Det bemærkes dog, at et timetal på 25 timer kan gøre det svært at rekruttere og fastholde en faglig kompetent koordinator i en fast stilling og dermed sikre kontinuitet og stabilitet, hvorfor det foreslås at opjustere den faste stilling til 32 timer (model 4b). Model 4b indebærer ansættelse af en fast koordinator på deltid (32 timer) samt ansættelse af en studentermedhjælper (12 timer) i en ordning som den nuværende inkl. udvidelse af målgruppen med udsatte voksne. Omkostningen af de ekstra modeller fremgår nedenfor.

Det bemærkes, at der i det økonomiske overslag nedenfor er taget udgangspunkt i den nuværende fritidspasordning, hvor borgere fra målgruppen kan bevilges ét fritidspas svarende til 2.000 kr. ("fritidspas 1"). I afsnittet nederst præciseres rammerne for "fritidspas 2"-ordningen, der er midlertidig.

Forslag	Bemanding	2020 samlet budget kr.	2020 budgetbehov kr.		2021 samlet budget kr.	2021 budgetbehov kr.	
Model 4a	Fast koordinator, deltid (25 t) samt 1 studentermedhjælper (12 t) inkl. udsatte voksne	forventet 334.000	Deltid, fast (25 t) Studentermedhj. Drift Fritidspas Fritidspas udv. **Udgift i alt** Finansieringsbehov	355.000 125.000 30.000 145.000 100.000 **755.000** 421.000	300.000	Deltid, fast (25 t) Studentermedhj. Drift Fritidspas Fritidspas udv. **Udgift i alt** Finansieringsbehov	355.000 125.000 30.000 145.000 135.000 **770.000** 470.000

Model 4b	Fast koordinator, deltid (32 t) samt 1 studentermedhjælper (12 t) inkl. udsatte voksne	forventet 334.000	Deltid, fast (32 t) Studentermedhj. Drift Fritidspas Fritidspas udv. **Udgift i alt** Finansieringsbehov	445.000 125.000 30.000 145.000 100.000 **845.000** 511.000	300.000	Deltid, fast (32t) Studentermedhj. Drift Fritidspas Fritidspas udv. **Udgift i alt** Finansieringsbehov	455.000 125.000 30.000 145.000 135.000 **890.000** 590.000

Revurdering af tilskudsrammen i forhold til musikundervisning

Fritidspassets oprindelige formål har været at give udsatte børn og unge - og siden 2016 også flygtninge - mulighed for at blive en aktiv del af foreningslivet på Frederiksberg, hvorfor der ydes kontingentstøtte til aktiviteter i foreninger og aftenskoler, men ikke kommercielle aktiviteter som fx fitness centre mv.

Foreningstraditionen, fællesskabet og det aktive medborgerskab man møder i foreninger har således været et væsentligt element i fritidspasordningen. Et ordinært fritidspas udgør kontingentstøtte på op til 2.000 kr. pr borger.

Musikhøjskolen tilbyder også fællesskaber via deres holdundervisning. Men skolens undervisningstilbud er generelt dyre. Fx koster børnekor fra 2. klasse og op 2.450 kr./år. Fritidspasset rækker således ikke til et års kontingent til kor. Musikhøjskolen tilbyder også undervisning, der gennemføres som eneundervisning, og eleverne er således ikke umiddelbart en del af et fællesskab. Denne eneundervisning falder således uden for hensigten med fritidspasset. Hertil kommer, at Musikhøjskolens eneundervisning er meget dyr, hvorfor fritidspasset på 2.000 kr. sjældent rækker langt ift. disse aktiviteter. Eksempelvis koster 15 minutters ugentlig eneundervisning 4.290 kr./år, mens 35 minutter om ugen koster 9.980 kr. Oveni prisen for undervisning kommer enten leje eller køb af et instrument.

Siden 2010 har Kommunalbestyrelsen bevilget et tilskud til Musikhøjskolen til etablering af en tilskudsordning. Det er Musikhøjskolen selv, der administrerer ordningen. Elever fra hjem i Frederiksberg Kommune med lav husstandsindkomst har mulighed for at ansøge Musikhøjskolen om støtte til musikundervisning. Budgettet hertil er på 116.000 kr. Tilskuddet fordeles - afhængig af forældrenes indkomst - med hhv. 33, 66 og 100 % refusion. Musikhøjskolen oplyser, at alle berettigede ansøgere modtager refusion, men i reduceret omfang, idet dækningsgraden estimeres til 60%. I alt 61 elever fik økonomisk hjælp via denne ordning i sæson 2018/2019.

Erfaringen fra fritids- og flygtningeguidekoordinatorerne er, at Musikhøjskolens musikundervisningstilbud ikke er væsentligt efterspurgte af hverken udsatte børn og unge eller nytilkomne flygtninge. Det kan måske skyldes manglende tradition for musikudøvelse hos disse familier.

Det kunne overvejes at øge tilskuddet til Musikhøjskolens refusionsordning for yderligere at understøtte elever fra familier med begrænset økonomi i forhold til børnenes deltagelse i musikundervisning.

Fripladser i foreninger

I Kultur- og Fritidsudvalgets behandling den 12. august blev også spurgt til traditionen for at foreninger stiller fripladser til rådighed. Som den eneste forening tilbyder FA2000 10 fripladser til flygtningebørn på Frederiksberg hvert år. Med ordningen har flygtningeguidekoordinatoren mulighed for at henvise 10 børn uden om ventelisterne til foreningens hold hvert år. Som del af ordningen tilbyder FA2000 desuden kontingentfrihed i de første to år.

Præcisering af "fritidspas 2"

I sagen som blev forelagt Kultur- og Fritidsudvalget præsenteredes fire forskellige scenarier for fritids- og flygtningeguideordningen i fremtiden. For en god ordens skyld skal her præciseres, at den opstillede økonomi ikke inkluderer udgifter til et "fritidspas 2", men alene baserer sig på den nuværende fritidspasordning, hvor borgere kan få op til 2.000 kr. i støtte (”fritidspas 1”).

Fra Integrationspuljen er der i indeværende år bevilget 140.000 kr. til en ekstraordinær indsats, hvor borgere, der har opbrugt deres "fritidspas 1" kan bevilges endnu et fritidspas (”fritidspas 2”) på op til 2.000 kr. Når bevillingen fra Integrationspuljen er opbrugt, vil det ikke længere være muligt at tilbyde borgere kontingentstøtte ud over de første 2.000 kr. svarende til et "fritidspas 1". I forbindelse med bevillingen fra Integrationspuljen blev det understreget, at fremtidig finansiering af en mulig fortsættelse af fritidspas 2 ikke kan forventes at blive finansieret af Integrationspuljen.

Der har tidligere været stillet beslutningsforslag om at forlænge fritidspasset, så borgere kan få kontingentstøtte udover de 2.000 kr. som et ordinært fritidspas ("fritidspas 1") dækker. Senest i maj 2017 af Gunvor Wibroe. Ligeledes bad Kultur- og Fritidsudvalget den 4. juni 2018 i forbindelse med den årlige statussag på fritidspas forvaltningen om at se på flere muligheder for at fastholde borgerne i foreningslivet. I forvaltningens svar indgik bl.a. forslag om at tilbyde flerårigt

fritidspas. Forslaget blev oversendt til budgetdrøftelserne. Beslutningsforslagene er dog ikke blevet realiseret. Det vides derfor ikke, hvor stor efterspørgselen efter et fritidspas 2 vil være. Som ovenfor nævnt kan fritids- og flygtningeguidekoordinatorerne i indeværende år tilbyde udsatte børn og unge samt flygtninge et "fritidspas 2" på baggrund af bevillingen fra Integrationspuljen. Erfaringer med denne mulighed vil indgå i næste års faste statussag om fritids- og flygtningeguideordningen, som forelægges Kultur- og Fritidsudvalget.

Tidligere sagsfremstilling
Med budgetforliget for 2019 blev der afsat midler til fritids- og flygtningeordningerne de kommende tre år. Forligsteksten i Budget 2019 lyder: "Fritidspas for børn og unge samt flygtninge. Ordningen med fritidspas og fritidsguideordningen til børn og unge samt nytilkomne flygtninge er med til at sikre alle borgere de bedste muligheder for deltagelse i kultur- og fritidslivet. Partierne er enige om at forsætte den velfungerende ordning i de kommende år. Med aftalen blev afsat 300.000 kr. hvert år 2019-2021."

Den 26. november 2018 blev Kultur- og Fritidsudvalget forelagt orienteringssagen "Fritidspas og guideordning - opfølgning efter Budgetforlig 2019", som udvalget tog til efterretning, idet udvalget anmodede om en statussag forud for budgetforhandlingerne 2020. Hermed følger en fornyet status.

Kort om ordningerne
De afsatte midler i budgetforliget for 2019 har sikret driften af de to ordninger målrettet udsatte børn og unge op til 18 år samt nytilkomne flygtninge uanset alder i tre år. Ordningerne består dels af tilbuddet om fritidspas i form af kontingentbetaling, dels af faglig vejledning fra de to guidekoordinatorer.

Et fritidspas udgør max 2.000 kr. i kontingentstøtte pr. borger svarende til ca. 1 års medlemsskab afhængig af kontingentstørrelsen. Fritidspasset anvendes som kontingentbetaling til godkendte foreninger og aftenskoler. Den nuværende ordning giver således ikke mulighed for at finansiere kontingent til fx kommercielle aktører som fitnesscentre mv., da sigtet med fritidspasset har været at give adgang til foreningslivet og introduktion til de folkeoplysende foreninger, Musikhøjskolen og lignende.

Udover kontingentfritagelsen i form af fritidspasset er en anden vigtig funktion i ordningerne de fritids- og flygtningeguidekoordinatorer (2 studentermedhjælpere på hhv. 12 og 15 timer pr uge), der administrerer fritidspassene og vejleder borgerne i forhold til foreningernes tilbud.

Disse guidekoordinatorer fungerer som bindeled mellem modtager-foreningerne, borgerne og deres eventuelle sagsbehandlere samt de frivillige, der hjælper borgerne ud i foreningerne de første gange. De nuværende ordninger fungerer således som brobygning mellem det socialfaglige felt og kultur- og fritidsområdet/foreningslivet og er helt afhængige af et godt tværorganisatorisk netværk og gode samarbejdsrelationer mellem de nævnte parter. Ordningerne er meget håndholdte, idet de fleste medlemmer på fritidspas kræver meget individuel vejledning og hjælp fra guidekoordinatorerne, ligesom der for hver borger i varierende grad er en tæt kontakt mellem sagsbehandler og guidekoordinator.

Status for 2018
Den årlige status belyses gennem det antal kontakter, som guidekoordinatorerne har haft til borgerne. Det gælder således:

1) Fritidsvejledning
2) Match-making med forening
3) Guideforløb af kortere eller længere varighed, hvor borgeren følges ud til træningen af frivillige
4) Kontingentbetaling - enten som fritidspas eller eksterne ansøgninger til Dansk Flygtningehjælp, Mødrehjælpen, DIF m.fl.

En ny registreringspraksis vil fremover gøre det muligt at vise fordelingen på de forskellige rådgivningstyper for hver af de to guidekoordinatorer.

I 2018 har fritidsguidekoordinatoren haft 67 kontakter, fordelt på 34 piger og 33 drenge. Heraf vurderes 50 at have anden etnisk baggrund end dansk. I samme år har fritidsguidekoordinatoren bevilget 44 fritidspas, fordelt på 25 piger og 19 drenge. Heraf vurderes 33 at have anden etnisk baggrund end dansk. Til sammenligning havde fritidsguidekoordinatoren i 2017 kontakt med 87 børn, hvoraf 50 fik bevilget fritidspas.

Tilsvarende har flygtningeguidekoordinatoren i 2018 haft 74 kontakter, fordelt på 58 børn (35 piger og 23 drenge) og 16 voksne (8 kvinder og 8 mænd). I samme år er der bevilget 33 fritidspas til flygtninge fordelt på 25 børn (16 piger og 9 drenge) og 8 voksne (4 kvinder og 4 mænd). Til sammenligning var i alt 69 borgere fordelt på 43 børn og 26 voksne i kontakt med flygtningeguidekoordinatoren i 2017, hvoraf 33 fik bevilget fritidspas.

I alt har de to guidekoordinatorer i 2018 haft 141 kontakter og bevilget 77 fritidspas.

Det er vigtigt at bemærke, at der bag hvert forløb og bevilget fritidspas ofte er brugt mange timer og ressourcer hos de to guidekoordinatorer. Som også beskrevet i sagen "Forslag til beslutning fra kommunalbestyrelsesmedlem Gunvor Wibroe om udvidelse af ordningen med fritidspas" (Kultur- og Fritidsudvalget 3. juni 2019), kan tilbuddet om betalt kontingent (fritidspas) ikke stå alene.

Et helt grundlæggende element i det nuværende tilbud om fritidspas er den faglige vejledning, match-making med foreningen og det praktiske omkring kontingentbetalingen som de to guidekoordinator yder. Herudover tilbydes også guideforløb af kortere eller længere varighed, hvor borgerne hjælpes afsted til fritidsaktiviteten. Disse guideforløb er hidtil - så vidt muligt - blevet varetaget af frivillige henvist til guidekoordinatorerne fra Red Barnet.

Den eksisterende guideindsats hviler således på tre ben; nemlig borgeren, der skal guides, den modtagende forening og den frivillige fritids-/flygtningeguide. Alle tre ben er skrøbelige. Borgeren er ofte ustabil i sit fremmøde, da der er tale om socialt udsatte eller flygtninge, der er traumatiseret i større eller mindre grad. Foreningerne drives i flere tilfælde af frivillige, som også aflyser træninger med jævne mellemrum, og endelig de frivillige fritids-/flygtningeguider, der også kan være ustabile og aflyse fremmøde med kort varsel. Svigter bare ét af disse tre ben, er det guidekoordinatoren, der skal aflyse, ændre, samle op eller selv træde til som ”frivillig”-guide. Det er en omfattende og tidsrøvende opgave, som skal lægges oven i den almindelige tilrettelæggelse af guideforløb, fritidsvejledning, match-making og administration af fritidspas. Som et ekstra element i indsatsen skal det nævnes, at guideforløbene – især for flygtningene – ofte etableres med udgangspunkt i en henvendelse fra en sagsbehandler, som er et fjerde – omend ikke skrøbeligt – ben i koordinationen af den håndholdte indsats.

<u>Fastholdelse fortsat en udfordring</u>
Det er til stadighed en udfordring at fastholde medlemmer med fritidspas af flere årsager. De primære årsager er familiernes manglende økonomi, generelt begrænset hverdagsoverskud og manglende viden om nødvendigheden af ny tilmelding ved sæsonovergange.

To nye tiltag - mulighed for fritidspas 2 samt fastholdelsespulje for foreninger - som beskrives yderligere nedenfor, har begge til formål at forbedre fastholdelsen. Egentlige data vedrørende medlemmernes fastholdelse og aktivitet i foreningerne er meget tidskrævende for de to guidekoordinatorer og har ikke været prioriteret i det forgangne år, hvor der i stedet har været arbejdet med udvikling og implementering af de nye fastholdelsestiltag. Eftersom guidekoordinatorernes kontakt med fritidspas-medlemmer ophører, når medlemmet er kommet godt igang med den pågældende fritidsaktivitet, ligger forvaltningen ikke automatisk inde med oplysninger om medlemmets fortsatte aktivitet i foreningen. Viden herom kræver personlig henvendelse til medlemmet og/eller forening i hvert enkelt tilfælde, hvilket der ikke har været ressourcer til, idet guidekoordinatorne har koncentreret sig om de fremadrettede tiltag.

Orientering om nye projekter støttet med midler fra integrationspuljen og Folkeoplysningsudvalgets udviklingspulje
Da man har erfaring for, at mange frafalder, når familien selv skal betale kontingent til en fritidsaktivitet, er der bevilget 140.000 kr. fra Integrationspuljen i 2019 til en ny indsats benævnt "Fritidspas 2". Formålet er at give mulighed for, at borgere fastholdes i foreningslivet med endnu et fritidspas, efter at det første fritidspas på 2.000 kr. er brugt op. På opfordring af Integrationsrådet blev der af bevillingen oprettet en udstyrspulje på 10.000 kr., så medlemmer med fritidspas kan få økonomisk tilskud (maks 500 kr.) til køb af udstyr i forbindelse med deres fritidsaktivitet. Med bevillingen fra Integrationspuljen fulgte besked om, at finansieringen af fritidspas 2 forventes at overgå til driften fra 2020/2021. Der kan således ikke søges midler til flere fritidspas fra Integrationspuljen.

Folkeoplysningsudvalget har supplerende bevilget 100.000 kr. til oprettelse af en fastholdelsespulje. Foreningerne kan søge om økonomisk støtte (op til 20.000 kr.) til indsatser, der fremmer fastholdelsen af medlemmer med fritidspas. Alle foreninger på Frederiksberg er blevet opfordret til at søge, men flere har meldt tilbage, at de ikke har ressourcer til at gøre en ekstra indsats. Ansøgningsfristen var formelt ultimo maj, hvor forvaltningen havde modtaget 3 ansøgninger. Det forventes at flere foreninger vil søge henover sommeren, hvilket forvaltningen vil se imødekommende på.

<u>Optimering og forbedring af guideordningerne</u>
Forvaltningen har overvejet en række tiltag i forhold til at optimere og forbedre guideordningerne.

Brug af frivillige:
Det er guidekoordinatorernes egen vurdering, at det vil give mere stabilitet og kvalitet i ordningen, hvis guideforløbene fremover som udgangspunkt varetages af guidekoordinatorerne, der i forvejen er i tæt dialog med de øvrige parter (borgeren, foreningen og evt. sagsbehandler). Borgerne vil opleve færre aflysninger pga. frivillige, der udebliver fra aftaler, opleve mere kontinuitet, idet guidekoordinatoren, som de i forvejen har kontakt til, følger dem i stedet for en fremmed, og endeligt vil ventelister pga. manglende frivillige kunne undgås. Endeligt er det guidekoordinatorernes oplevelse, at det i langt de fleste tilfælde er uden betydning for borgerne, om det er frivillige eller kommunalt ansatte

(guidekoordinatorerne), der følger dem ud til fritidsaktiviteten. Guidekoordinatorerne vurderer, at deres begrænsede tid er bedre brugt på selv at gennemføre guideforløbene i stedet for at bruge tid på at koordinere og samle op med Red Barnet og de frivillige.

For at optimere guidekoordinatorernes ressourcer, foreslås det derfor på forsøgsbasis at udfase brugen af frivillige som fritidsguider/følgevenner i en periode, fx første halvår af 2020.

Forslag til ændret model for guideindsatsen
Den nuværende model for de to ordninger, er at der er ansat to studentermedhjælpere (model 1). Denne model betyder hyppig udskiftning af medarbejdere, hvilket resulterer i tab af viden, netværk og kendskab til samarbejdspartere. Hertil kommer at de mange udskiftninger også resulterer i varierende statistiske opgørelsesmetoder, til trods for en indsats, som skal sikre ensartetheden. Som nævnt er en vigtig del af funktionen at skabe netværk og samarbejde med såvel foreninger som kollegaer, der kender målgruppen. Studentermedhjælperne er typisk i stillingerne i ca. 1 år, hvorefter der kommer en udskiftning, og man skal begynde forfra. Det er vurderingen, at det vil være mere effektivt, ligesom kvaliteten af ordningen vil kunne øges, hvis der i stedet bliver ansat en person på deltid i resten af bevillingsperioden, dvs. til og med 2021 (model 2). Model 2a er en fortsættelse med det nuværende timetal på 27 timer, mens 2b opererer med et timetal på 32 timer, idet det skønnes, at det vil være lettere at fastholde en guidekoordinator i hele perioden med 32 timer, hvorved kontinuiteten sikres.

Såfremt der afsættes økonomi til udvidelse af ordningen til også at omfatte udsatte over 18 år, jf. særskilt beslutningsforslag, foreslås det, at samle alle ressourcerne i èn stilling på fuld tid i stedet for at ansætte endnu en studentermedhjælper (model 3). Dette vil optimere ordningen, idet det forventes, at det vil sikre mere stabilitet, kvalitet og kontinuitet - samtidig med at videnstab undgås i forbindelse med udskiftning.

Såfremt modellen revitaliseres, kan det overvejes at besætte stillingen med en person med socialfaglig baggrund af hensyn til den relationsskabende del med målgruppen, sagsbehandlere m.fl. Stillingen foreslås fortsat forankret i Kultur- og Fritidsafdelingen, hvor kendskabet til foreningslivet er størst.

En ændret model for guideindsatsen kan ikke ske indenfor den nuværende budgetramme, jf. økonomiafsnittet nedenfor.

Økonomi

Med budgetforliget for 2019 blev der som nævnt afsat 300.000 kr. årligt til ordningen i perioden 2019-2021. Hertil kommer, at der til indeværende år er blevet overført 139.000 kr. af tidligere års afsatte midler til fritidspas. Der er således 439.000 kr. til disposition for ordningen i 2019. Den samlede årlige udgift til løn og drift udgør i alt 260.000 kr. (løn 230.000 kr., samarbejdsaftalen med Københavns Kommune om et it-værktøj 20.000 kr., øvrig drift 10.000 kr.). Der resterer således 179.000 kr. til fritidspas i 2019. De seneste tre år er der i gennemsnit brugt 145.000 kr. pr. år på fritidspas. Man kan således forvente at kunne overføre 34.000 kr. fra 2019 til 2020, så der til næste år vil være 334.000 kr. til ordningen, mens det ikke er sandsynligt, at man vil kunne overføre midler fra 2020 til 2021.

I 2021 vil økonomien derfor alene udgøres af de afsatte midler fra budgetforliget 2019 (300.000 kr.), hvilket ikke kan finansiere en fuld fortsættelse af ordningen (405.000 kr.).

Som oplyst i sagen om beslutningsforslaget til udvidelse af ordningen med fritidspas til udsatte borgere over 18 år (Kultur- og Fritidsudvalget 3. juni 2019), kan en udvidelse ikke ske indenfor de nuværende rammer, hverken økonomisk eller personalemæssigt.

Nedenfor er skitseret forskellige modeller for en fortsættelse af fritids- og flygtningeguideindsatsen, jf. forslag til optimering og forbedring af guideordningerne:

Forslag	Bemanding	2020 samlet budget kr.	2020 budgetbehov kr.		2021 samlet budget kr.	2021 budgetbehov kr.	
Model 1	2 studentermedhjælpere	forventet 334.000	Koordinatorer Drift Fritidspas **I alt**	230.000 30.000 145.000	300.000	Koordinatorer Drift Fritidspas **I alt**	230.000 30.000 145.000 **405.000**

				405.000			
Model 2a	Fast koordinator, deltid (27 t)	forventet 334.000	Koordinator Drift Fritidspas **I alt**	380.000 30.000 145.000 **555.000**	300.000	Koordinator Drift Fritidspas **I alt**	380.000 30.000 145.000 **555.000**
Model 2b	Fast koordinator, deltid (32 t)	forventet 334.000	Koordinator Drift Fritidspas **I alt**	445.000 30.000 145.000 **620.000**	300.000	Koordinator Drift Fritidspas **I alt**	445.000 30.000 145.000 **620.000**
Model 3	Fast koordinator, fuldtid (37 t) inkl. udsatte voksne	forventet 334.000	Koordinator Drift Fritidspas* **I alt**	510.000 30.000 245.000 **785.000**	300.000	Koordinator Drift Fritidspas* **I alt**	510.000 30.000 280.000 **820.000**

* Beløbet inkluderer 100.000 kr./135.000 kr. i hhv. 2020 og 2021 til fritidspas til udsatte voksne.

Forvaltningen kan ikke pege på yderligere finansiering af fritids- og flygtningeguideordningen.

Borgmesterpåtegning

Ingen.

Behandling

Kultur- og Fritidsudvalget, Magistraten.
CJ/SSK

Historik

Kultur og Fritidsudvalget_2018-21, 12. august 2019, pkt. 103:
Kultur- og Fritidsudvalget udsatte sagen, idet udvalget anmodede om belysning af et ekstra scenarie samt en revurdering af tilskudsrammen i forhold til musikundervisning.

Indstilling 12. august 2019, pkt. 103:
By-, Kultur- og Miljøområdet indstiller,
1.at status på fritids- og flygtningeguideordningen tages til efterretning, og
2.at forslaget til revitalisering af ordningen drøftes.

Indstilling 16. september 2019, pkt. 119:
By-, Kultur- og Miljøområdet indstiller,
1.at status på fritids- og flygtningeguideordningen tages til efterretning,
2.at forslaget til revitalisering af ordningen drøftes og
3.at forvaltningens svar på udvalgets anmodning tages til efterretning.

Punkt 380: Forslag til beslutning fra kommunalbestyrelsesmedlem Gunvor Wibroe, 2. viceborgmester Michael Vindfeldt, rådmand Lone Loklindt, kommunalbestyrelsesmedlem Ruben Kidde og rådmændene Thyge Enevoldsen, Balder Mørk Andersen og Mette Bram om klimapolitik

00.16.00-G01-3-19

Resume

Kommunalbestyrelsesmedlem Gunvor Wibroe, 2. viceborgmester Michael Vindfeldt, rådmand Lone Loklindt, kommunalbestyrelsesmedlem Ruben Kidde og rådmændene Thyge Enevoldsen, Balder Mørk Andersen og Mette Bram har stillet forslag om en klimapolitik. I sagen redegøres for Frederiksbergs mål og planer på området og at DK2020-forløbet forventes at give ny viden og muligvis nye mål, som så skal behandles politisk i 2020. Det vil være muligt at gøre dette i form af en klimapolitik, der sætter en vision og de langsigtede rammer for Frederiksbergs indsats, som så vil erstatte den planlagte opdatering af den nuværende strategiske energiplans politisk vedtagne målsætninger.

Beslutning

Magistraten oversendte beslutningsforslaget om, at Frederiksberg Kommune vedtager en ambitiøs klimapolitik, som understøtter og bidrager til Paris-aftalens mål om en markant reduktion af drivhusgasser, til budgetforhandlingerne.

Beslutningsforslaget betragtes herefter som behandlet i budgetprocessen.

Indstilling

By- og Miljøudvalget indstiller,
at forslaget om, at Frederiksberg Kommune vedtager en ambitiøs klimapolitik, som understøtter og bidrager til Paris-aftalens mål om en markant reduktion af drivhusgasser, oversendes til budgetforhandlingerne.

Sagsfremstilling

Kommunalbestyrelsen oversendte den 13. maj 2019 følgende forslag fra kommunalbestyrelsesmedlem Gunvor Wibroe, 2. viceborgmester Michael Vindfeldt, rådmand Lone Loklindt, kommunalbestyrelsesmedlem Ruben Kidde og rådmændene Thyge Enevoldsen, Balder Mørk Andersen og Mette Bram om klimapolitik.

Begrundelse
Klimaforandringer er en af vor tids største trusler. Jorden bliver varmere, og vi oplever mere ekstremt vejr. Lande forskellige steder i verden rammes af ekstremt vejr i form af tørke, tyfoner, storme og massive oversvømmelser og sender tusindvis af mennesker på flugt fra ødelæggelserne. Mange planter og dyrearter er ude af stand til at tilpasse sig klimaforandringer og risikerer at uddø. Ligesom biodiversitetskrisen er klimakrisen en af vor tids allerstørste globale udfordringer. Klimaforskere verden over fortæller samstemmende, at det er nu, vi skal handle, hvis vi skal forhindre de værste klimaforandringer. Ifølge forslagsstillerne til en ny dansk klimalov herunder flere NGO'er, er klimaforandringerne ikke længere et spørgsmål om for eller imod, men om tilstrækkelig politisk handling, mens tid er. Og de næste 5 til 10 år er altafgørende, hvis vi skal forhindre de værste konsekvenser for mennesker og natur. Halvdelen af verdens befolkning bor i dag i byer, og verdens mange storbyer udleder store mængder af drivhusgasser og er derfor en vigtig medspiller, når det gælder om at forebygge og bekæmpe klimaforandringer. Ifølge FN gør det en stor forskel, når storbyer går aktivt ind i klimakampen, da byerne kan handle hurtigt og skal ikke igennem de samme komplicerede processer, som man skal på nationalt plan. Her kan Frederiksberg være med til at gøre en forskel! Derfor foreslår Den grønne koalition bestående af Socialdemokratiet, Radikale Venstre, Enhedslisten, SF og Alternativet, at Frederiksberg allerede nu vedtager en ambitiøs klimapolitik, som understøtter og bidrager til, at Danmark når Paris-aftalens mål herunder:

- Altid at sætte barren for kommunens klimapolitik så højt og så ambitiøst som muligt
- At blive CO2-neutral i 2030 - og gerne før
- At lave en handleplan for, hvordan Frederiksberg Kommune når målene med at blive CO2-neutral
- At klimapolitik mainstreames og integreres i alle andre politikområder på Frederiksberg
- At nedsætte et klimaråd, som skal rådgive, inspirere og kvalificere kommunens klimaindsats
- At øge oplysningsarbejdet omkring klimaforandringer generelt, og hvad private aktører kan gøre for at understøtte, at Frederiksberg bliver en Europas førende klimavenlige byer

Der er ingen tvivl om, at vi lokalt, nationalt og internationalt skal handle nu, hvis vi skal forhindre de mest ødelæggende klimaforandringer. Derfor foreslår Socialdemokratiet, Radikale Venstre, Enhedslisten, SF og Alternativet, at Frederiksberg

går forrest og vedtager en ambitiøs og visionær klimapolitik, som reducerer udledningen af drivhusgasser og bidrager til Paris-aftalens mål om, at den gennemsnitlige globale temperaturstigning ikke må stige med mere end 1,5 grader."

Bemærkninger til forslaget
Frederiksberg har langsigtede, ambitiøse mål for CO2 reduktion og en række principper for, hvordan kommunen vil opnå disse. Disse er politisk vedtaget i forbindelse med kommunens strategiske energiplan i 2013 og opdateret i 2015 (bilag 1) og er siden indarbejdet i Frederiksbergstrategien, som lægger kommunens overordnede strategiske sigte. Bæredygtighedsplan 2018-2021 indeholder de initiativer og handlinger som Frederiksberg vil igangsætte for at sikre opnåelse af de langsigtede mål blandt andet omkring CO2. Status for CO2-udledningen opgøres årligt i Byens Grønne Regnskab og resultaterne viser, at Frederiksberg har reduceret med 50% siden 2005, og dermed har opnået målsætningen for 2020, hvilket er blandt de hurtigste reduktioner blandt kommunerne i Danmark.

Frederiksberg Kommune deltager i forløbet kaldet DK2020, hvor kommunerne skal evaluere strategier og planer i forhold til om de lever op til Parisaftalen. Projektet er igangsat og vil det næste år give input til om de opsatte mål er ambitiøse nok og et overblik over de nødvendige handlinger, der skal til. I forløbet vil Frederiksberg Kommunes nuværende mål, strategier og planer blive vurderet i forhold til Parisaftalen. Ud fra dette kan det være aktuelt at revidere de opsatte mål og de overordnede veje mod disse mål. Det vil svare til en opdatering af de politisk vedtagne mål, pejlemærker og principper i den strategiske energiplan, men kan også formuleres som en klimapolitik.

Det skal endeligt bemærkes, at der som en del af beslutningsforslaget er et forslag om oprettelse af et klimaråd. Der er særskilt fremsat beslutningsforslag om etablering af et klimaråd, som ligeledes behandles på indeværende møde. Forvaltningens bemærkninger og vurderinger heraf fremgår af denne sag.

By-, Kultur-, og Miljøområdets vurdering:
By-, Kultur-, og Miljøområdet vurderer, at beslutningsforslagets ønske om klimapolitik i nogen grad allerede findes i form af de politisk besluttede mål og principper i bæredygtighedsplanen, den strategiske energiplan og Frederiksbergstrategien. Frederiksberg deltager i projektet DK2020, og her vil de nuværende mål, principper og handlinger blive vurderet i forhold til Parisaftalen. Forvaltningen anbefaler derfor at benytte DK2020 forløbet som afsæt for at opdatere målsætninger og de veje kommunen vil gå, i forhold til at leve op til Parisaftalen. Når DK2020 forløbet er gennemført i 2020 vil det være muligt at gøre dette i form af en klimapolitik, der sætter en vision og de langsigtede rammer for Frederiksbergs indsats, som så i givet fald vil erstatte den planlagte opdatering af den nuværende strategiske energiplans politisk vedtagne målsætninger. På den baggrund vurderer forvaltningen, at beslutningsforslaget kan tiltrædes, idet vedtagelse af en klimapolitik kan ske i forlængelse af Frederiksbergs deltagelse i DK2020.

Økonomi

Ingen.

Borgmesterpåtegning

Ingen.

Behandling

By- og Miljøudvalget, Magistraten.
JBS/CS/TN

Historik

Indstilling 16. september 2019, pkt. 288:
By-, Kultur- og Miljøområdet indstiller,
hvorvidt kommunalbestyrelsen beslutter, at Frederiksberg Kommune vedtager en ambitiøs klimapolitik, som understøtter og bidrager til Paris-aftalens mål om en markant reduktion af drivhusgasser

Bilag

strategisk_energiplan

Punkt 381: Forslag til beslutning fra rådmand Lone Loklindt og kommunalbestyrelsesmedlemmerne Ruben Kidde og David Munis Zepernick om pilotforsøg med bybrug (urban farming)

00.03.08-A00-1-19

Resume

Der er fremsendt et forslag om etablering af et pilotforsøg med byhaver på hospitalsgrunden. Forvaltningen vurderer at etableringen af byhaver vil være i tråd med den overordnede vision for udviklingen og der bør i dialog med grundejer undersøges hvilke modeller der vil kunne bruges til at gennemføre et pilotforsøg.

Beslutning

Magistraten og By- og Miljøudvalget indstiller, at beslutningsforslaget tiltrædes, idet
forvaltningen skal undersøge mulige modeller for et pilotforsøg med byhaver på hospitalsgrunden og andre placeringer.

Indstilling

By- og Miljøudvalget indstiller,
at forvaltningen skal undersøge mulige modeller for et pilotforsøg med byhaver på hospitalsgrunden og andre placeringer.

Sagsfremstilling

Kommunalbestyrelsen oversendte den 17. juni 2019 følgende forslag til beslutning fra rådmand Lone Loklindt og kommunalbestyrelsesmedlemmerne Ruben Kidde og David Munis Zepernick om pilotforsøg med bybrug (urban farming).

Radikale Venstre ønsker, at Frederiksberg Kommune skaber rammerne for at etablere et pilotforsøg med urban farming, eksempelvis som en midlertidig aktivitet på hospitalsgrunden. Vi mener, at dyrkning af grønsager og produktion af mad kan bidrage til fællesskaber, iværksætteri og en mere bæredygtig by.

Begrundelse:
Der er mange, som ønsker at gøre det grønne Frederiksberg endnu grønnere, ikke bare på klima- og miljøområdet, men også i forhold til biodiversitet, natur og byhaver. I Radikale Venstre mener vi, at Frederiksberg har et stort uudnyttet potentiale for urban farming eller "bybrug", præcis som andre byer og storbyer viser i disse år. Dyrkning af grønsager kan skabe basis for iværksættere i bybrug, bidrage til nye fællesskaber om grønne løsninger, lokal fødevareproduktion, integration af udsatte på arbejdsmarkedet og i det hele taget bidrage til at gøre byen mere bæredygtig. Der er politisk enighed om at favorisere midlertidige løsninger på Hospitalsgrunden, som kan bidrage til nyskabende aktiviteter og fællesskaber. Vi foreslår, at det kan ske i tråd med konceptet "social gastronomi", som Bothildenborg Fonden har etableret i Sverige.

Forslaget bidrager til en række verdensmål, så som #3, #8, #11, #12, #13 og #15.

Bemærkninger til forslaget:
Kommunalbestyrelsen vedtog d. 17 juni 2019 visionen for udviklingen af Frederiksberg Hospital. Visionen peger bl.a. på at der skal være liv fra dag 1 så områdets muligheder kan sættes i spil gennem midlertidige aktiviteter. Herudover er der lagt vægt på der skal skabes rum for en hvis grad af selvforsyning eksempelvis indenfor energi og fødevareproduktion, ligesom det grønne i alle ordets facetter er et bærende element. Etablering af byhaver på hospitalsgrunden vil derfor være i tråd med visionen for udviklingen både ift. at skabe liv på i området inden den rigtige udvikling går i gang og at eksperimentere med selvforsyning gennem fødevareproduktion i en urban kontekst.

Etablering af et pilotforsøg med byhaver vil kunne gennemføres gennem flere forskellige modeller hvor kommunen i større eller mindre grad vil være involveret. Der kan eksempelvis laves byhaver som er målrettet borgere i lokalområdet eller byhaver som drives af professionelle aktører. Hospitalsgrunden er i dag ejet af Region Hovedstaden og etablering af byhaver vil derfor kræve en dialog med grundejer om mulighederne og en model for drift, løbende aktiviteter mv. Der bør derfor undersøges forskellige modeller for etablering i dialog med regionen, hvis der ønskes en gennemførelse af et pilotforsøg. Derudover er det væsentligt at etablering af byhaver tænkes i sammenhæng med andre midlertidige aktiviteter i området således at tiltagene kan understøtte hinanden og visionen som helhed.

By- Kultur- og Miljøområdet vurdering:
By-, Kultur- og Miljøområdet vurderer at et pilotforsøg med byhaver på hospitalsgrunden er tråd med visionen for udviklingen. Det vurderes derfor relevant, at undersøge mulige modeller for et pilotforsøg i dialog med grundejer.

Økonomi

Ingen.

Borgmesterpåtegning

Ingen.

Behandling

By- og Miljøudvalget, Magistraten, Kommunalbestyrelsen.
LRM/JD

Historik

Indstilling 16. september 2019, pkt. 289:
By-, Kultur- og Miljøområdet indstiller,
hvorvidt forvaltningen skal undersøge mulige modeller for et pilotforsøg med byhaver på hospitalsgrunden

Punkt 382: Forslag til beslutning fra kommunalbestyrelsesmedlem Gunvor Wibroe og Ruben Kidde om nedsættelse af et klimaråd

00.16.00-G01-1-19

Resume

Kommunalbestyrelsesmedlem Gunvor Wibroe og Ruben Kidde har stillet forslag om nedsættelse af et klimaråd. Forvaltningen beskriver i denne sag andre kommuners erfaringer med klimaråd, og hvordan et klimaråd kan spille konstruktivt ind i klimaindsatsen på Frederiksberg.

Beslutning

Magistraten oversendte beslutningsforslaget om at nedsætte et klimaråd, som skal rådgive, inspirere og kvalificere Frederiksberg Kommunes klimaindsats, til budgetforhandlingerne.

Beslutningsforslaget betragtes herefter som behandlet i budgetprocessen.

Indstilling

By- og Miljøudvalget indstiller,
at forslaget om at nedsætte et klimaråd, som skal rådgive, inspirere og kvalificere Frederiksberg Kommunes klimaindsats oversendes til budgetforhandlingerne.

Udvalget bad om et notat med overvejelser omkring sammensætning, formål samt snitflade til det grønne råd.

Sagsfremstilling

Kommunalbestyrelsen oversendte den 25. februar 2019 følgende forslag fra kommunalbestyrelsesmedlem Gunvor Wibroe og Ruben Kidde om nedsættelse af et klimaråd.

Begrundelse:
Halvdelen af verdens befolkning bor i dag i byer, og det tal vil stige i de kommende årtier. Storbyer udleder bl.a. store mængder af drivhusgasser og er derfor en vigtig medspiller, når det gælder om at forebygge og bekæmpe klimaforandringer. Ifølge FN gør det en stor forskel, når byer går aktivt ind i klimakampen. De kan nemlig handle hurtigt og skal ikke igennem de samme komplicerede processer, som man skal på nationalt plan. Mange internationale storbyer arbejder allerede for at blive mere klimavenlige, og det gælder også byer herhjemme som f.eks. København og Frederiksberg. Frederiksberg har allerede et grønt råd, som rådgiver Kommunalbestyrelsen om administration af Naturbeskyttelsesloven samt forhold, der har betydning for natur og fritidsliv. Med de klimamæssige udfordringer, som vi står overfor i dag bør Frederiksberg være ekstra ambitiøse, når det gælder tiltag til gavn for klimaet. Og hvis vi som kommune skal gå forrest og medvirke til at forebygge og bekæmpe klimaforandringer samt sikre bæredygtig kommuneudvikling, har vi brug for al den rådgivning og inspiration, vi kan få. Derfor foreslår Socialdemokratiet og Radikale Venstre, at Frederiksberg Kommune nedsætter et klimaråd bestående af eksperter, virksomheder og organisationer som sparrings- og høringspartner for relevante udvalg samt forvaltning med henblik på at rådgive, inspirere og kvalificere kommunens indsatser til gavn for klimaet."

Bemærkninger til forslaget
Forvaltningen har undersøgt andre kommuners erfaringer med lignende tiltag, og har fundet frem til råd med omtrent samme fokus i Roskilde Kommune, Frederikssund Kommune og Horsens Kommune. Københavns Kommune har haft forslag om dette, men forslaget blev ikke besluttet. De eksisterende klimaråd har stor variation i formål, indflydelse, emneområde, sammensætning og tilknyttet økonomi.

I beslutningsforslaget beskrives, at Klimarådet skal bestå af eksperter, virksomheder og organisationer. Formålet med klimarådet beskrives i forslaget som at være at rådgive, inspirere og kvalificere kommunens indsatser.

Dermed minder forslaget mest om Roskilde Kommunes Klimaråd. Forvaltningen har derfor været i kontakt med Roskilde Kommune omkring erfaringerne med at have et klimaråd og hvad et sådan råd kræver. Roskilde Kommunes erfaringer med klimarådet er generelt gode. Rådet involveres i udviklingen af klimaplan og strategi og høres desuden i sager med særligt behov for viden. Der er gode erfaringer med at tilrettelægge temaer i rådets arbejde, som relaterer sig til aktuelle planer, strategier eller projekter som foregår i kommunen.
Rådet har desuden en klimafond på 200.000 kr. med et separat formål om at støtte projekter fra vidensinstitutioner, erhverv og grønne organisationer som understøtter kommunens klimamålsætninger. Sammensætningen af rådet i Roskilde Kommune kan ikke overføres direkte til Frederiksberg, da Roskilde Kommunes Klimaråd i høj grad er sammensat udfra de lokale muligheder og gennem en længerevarende proces. En læring er, at man eventuelt kan opstarte rådet med en

mindre gruppe af centrale, kendte aktører og så udvide med andre aktører enten ad hoc i kortere perioder eller ved ændring i rådets kommisorium.

Som udgangspunkt kan rådet med fordel starte med at give sparring på forløbet omkring kommunens deltagelse i DK2020. Derved kan opnås konkrete erfaringer med udgangspunkt i en vigtig strategisk opgave, som kan danne erfaringsgrundlag for rådets emner og eventuelt evaluering af rådets sammensætning, emner og råderum fremover. Der er dog også fordele ved at nedsætte et bredere råd eller opgaveudvalg med udgangspunkt i FN's Verdensmål eller miljømæssig bæredygtighed i bredere forstand. Et sådant bæredygtighedsråd med et bredere fokus vil kunne rådgive i forhold til kommunens mål på klimaområdet, men vil også kunne understøtte implementeringen af Bæredygtighedsplan for miljøet.

By-, Kultur- og Miljøområdets vurdering:
By-, Kultur- og Miljøområdet vurderer, at et klimaråd med det rette formål, sammensætning og tilhørende økonomi vil kunne være medskabende omkring kommunens grønne omstilling særligt med henblik på at give sparring på og kvalificere Frederiksbergs deltagelse i DK2020, herunder mål og handlinger som skal føre frem til at overholde Parisaftalen. Set i forhold til kommunens øvrige aktuelle indsatsområder indenfor bæredygtighed, så kunne det også være fordele i at udbrede rådets formål med udgangspunkt i FN's Verdensmål eller miljømæssig bæredygtighed i bredere forstand. Såfremt det besluttes at nedsætte et klimaråd eller et bæredygtighedsråd, vil forvaltningen foreslå, at der herefter udarbejdes et kommisorium for rådets virke, forslag til rådets emnefelt og størrelse og sammensætning af deltagerkredsen. Kommisoriet vil blive fremlagt til beslutning i By- og Miljøudvalget.

Økonomi

Ud fra erfaringerne fra andre kommuner og fra Det Grønne Råd på Frederiksberg, vurderes et klimaråd at kræve ressourcer særligt i form af tid til sikring af den rette sammensætning, opstart af gruppen og herefter løbende servicering af rådet i form af dagsorden, oplæg og referater. Det vurderes at kræve et kvart årsværk, svarende til 150.000 kr. årligt. Denne ressource vurderes ikke at være tilgængelig i den nuværende bevilling, med mindre andre klimatiltag skal nedprioriteres.

Til rådets drift vil der være behov for midler til forplejning og evt. betaling af oplægsholdere samt muligvis betaling af vederlag til deltagerne i klimarådet. Hvorvidt vederlag er nødvendigt afhænger af sammensætninger og kontakten til de mulige deltagere. Det bør derfor indgå i de videre overvejelser. Til administration af rådet vurderes at skulle bruges 50.000 kr.

Desuden kan det overvejes at tilknytte en projektpulje eller klimafond til klimarådet, hvorfra rådet indstiller aktiviteter og/eller modtagere til By- og Miljøudvalget. Den kan eksempelvis være på 200.000 kr., som i Roskilde Kommune.

Indsatsen kan ikke finansieres i det nuværende budget.

Borgmesterpåtegning

Ingen.

Behandling

By- og Miljøudvalget, Magistraten.
JBS/CS/TN

Historik

Indstilling 16. september 2019, pkt. 287:
By-, Kultur- og Miljøområdet indstiller,
hvorvidt Kommunalbestyrelsen beslutter at nedsætte et klimaråd, som skal rådgive, inspirere og kvalificere Frederiksberg Kommunes klimaindsats.

Punkt 383: Godkendelse af ændret finansiering for skybrudsprojekt på Mariendalsvej, etape 3

05.01.02-G01-2-19

Resume

Det har i forbindelse med projekteringen af Mariendalsvej, etape 3 vist sig muligt at øge volumenet til forsinkelse af regnvand. For at kunne anlægge det ekstra volumen, er der brug for en forøgelse af anlægsbevillingen. Derfor fremlægges hermed en tillægsbevilling på 1,65 mio. takst finansierede kr. til godkendelse.

Beslutning

Magistraten og By- og Miljøudvalget indstiller,
1. at der meddeles anlægsbevilling på 1,65 mio. kr. til Skybrudsprojektet på Mariendalsvej, etape 3 (takstfinansieret),
2. at merudgiften til projektændringen på 1,65 mio. kr. i 2020 finansieres af de udisponerede midler på klimatilpasningspuljen (takstfinansieret) i 2020,
3. at låneoptagelse vedr. Skybrudsprojektet på Mariendalsvej i 2020 øges med 1,65 mio. kr. med tilsvarende reduktion i 2020 af den til formålet afsatte pulje til lånoptagelse af udisponerede klimamidler (takstfinansieret).

Indstilling

By- og Miljøudvalget indstiller,
1. at der meddeles anlægsbevilling på 1,65 mio. kr. til Skybrudsprojektet på Mariendalsvej, etape 3 (takstfinansieret),
2. at merudgiften til projektændringen på 1,65 mio. kr. i 2020 finansieres af de udisponerede midler på klimatilpasningspuljen (takstfinansieret) i 2020,
3. at låneoptagelse vedr. Skybrudsprojektet på Mariendalsvej i 2020 øges med 1,65 mio. kr. med tilsvarende reduktion i 2020 af den til formålet afsatte pulje til lånoptagelse af udisponerede klimamidler (takstfinansieret).

Sagsfremstilling

Skybrudsprojektet på Mariendalsvej, etape 3, er en del af kommunens målsætninger for klimatilpasning af Frederiksberg, hvor der er opnået mulighed for finanisering af en lang række skybrudsprojekter via den fælles rammeansøgning sammen med Frederiksberg Forsyning.

By- og Miljøudvalget godkendte den 3. juni 2019 projektforslaget for 3. etape af Mariendalsvej, som ud over tilbageholdelse af skybrudsvand, omfatter, optimering af parkering, plantning af flere træer, samt renovering af slidlag og fortove, som er nedslidt efter færdiggørelsen af byggeriet på matr. 12gs (det tidligere Stjernen).

Skybrudsprojektet vil blive anlagt som en forsinkelsesvej, hvis formål er at opsamle og forsinke regnvand fra området. I det godkendte projektforslag var det vurderingen, at der ville kunne etableres et forsinkelsesbassin på ca. 800 m3, hvor regnvandet vil blive tilbageholdt og forsinket, før det når til kloakken.

Under projektering af projektet har det vist sig muligt at etablere yderligere ca.150 m3 i forbindelse med at projektet anlægges. Det skyldes, at det i forbindelse med en prøvegravning har vist sig muligt at sløjfe to eksiterende ledninger, der ikke længere er i brug. Ved at fjerne disse ledninger bliver det muligt at anlægge det øgede volumen til regnvand.

Det betyder, at der i alt ville kunne anlægges et samlet forsinkelses volumen på ca. 950 m3. Da dette område har et meget stort hydraulisk opland, som sender skybrudsvand til Mariendalsvej, vil det være af stor betydning at kunne tilbageholde så meget regnvand som muligt, for at minimere risikoen for oversvømmelser i området. Der er tidligere blevet udarbejdet en vurdering af, at der ideelt set gerne skulle tilbageholdes i alt ca. 1.000 m3 i dette skybrudsprojekt for at opnå den nødvendige effekt.

Da forøgelsen af volumen primært sker ved at udvide forsinkelsesbassinet under jorden, vil projektændringen ikke få betydning for udformningen af byrummet i forhold til træer og antal parkeringspladser.

Anlægget af det ekstra volumen betyder, at den samlede anlægspris for projektet vil stige med ca. 1,65 mio. kr. Men da det samtidig betyder en væsentlig forøgelse af mængde af m3 regnvand, som kan forsinkes betyder det samtidigt, at prisen for håndtering pr. m3 falder fra 10.800 til ca. 9.800 kr. pr. m3. Til sammenligning ville anlæggelse ved udvidelse af den eksisterende kloak koste ca. 22.500 kr. pr. m3.

Projektet havde anlægsstart primo august 2019, og forventes at stå færdig medio 2020. Projektet var oprindeligt planlagt til at slutte i 2019. Der har dog undervejs i processen vist sig et behov for, at Frederiksberg Forsyning renoverer og øger volumenet i fælleskloaken under vejen. Derudover har det nyanlagte private anlæg ved det tidligere Stjernen med bl.a.

parkeringskælder givet udfordringer, som gør det nødvendigt at der på dette byggeri udføres en ny opgravning. Dette betyder, at skybrudsprojektet på Mariendalsvej bliver færdigt ca. 6 måneder senere end oprindlig planlagt. Borgerne er orienteret om forlængelse af anlægsperioden.

By-, Kultur- og Miljøområdets vurdering:
By-, Kultur- og Miljøområdet vurderer, at denne forøgelse af bassin-kapaciteten i skybrudsprojektet på Mariendalsvej, er en omkostningseffektiv mulighed for at etablere det nødvendige forsinkelsesvolumen, for at minimere risikoen for oversvømmelser i området.

Økonomi

Der er tidligere meddelt anlægsbevilling på 7,6 mio. kr. takstfinanserede midler til dette projektet. Såfremt indstillingen tiltrædes, vil den samlede bevilling udgøre i alt 9,25 mio. kr. til takstfinanserede midler. Projektændringen på 1,650 mio. kr. søges afsat i 2020, finansieret af de udisponerede midler på klimatilpasningspuljen (takstfinansieret) i 2020. Projektændringen er godkendt af forsyningen.

Den taktsfinaniserede del af skybrudsplanen finansieres midlertidigt via en byggekredit, der indfries når projektet er færdigt og konverteres af et endelilgt lån. Ydelsen på lånet betales efterfølgende af Frederiksberg Forsyning igennem opkrævning af vandtakster.

Den indstillede merbevilling påvirker således ikke anlægsrammen.

Afledt drift på projektet vurderes til 15.000 kr. pr. år, der afholdes inden for de afsatte driftsmidler ifm. vedtagelsen af Skybrudspakken.

Borgmesterpåtegning

Intet at bemærke.

Behandling

By- og Miljøudvalget, Magistraten, Kommunalbestyrelsen.
ML/DWN

Historik

Indstilling 16. september 2019, pkt. 293:
By-, Kultur- og Miljøområdet indstiller,
1. at der meddeles anlægsbevilling på 1,65 mio. kr. til Skybrudsprojektet på Mariendalsvej, etape 3 (takstfinansieret),
2. at merudgiften til projektændringen på 1,65 mio. kr. i 2020 finansieres af de udisponerede midler på klimatilpasningspuljen (takstfinansieret) i 2020,
3. at lånoptagelse vedr. Skybrudsprojektet på Mariendalsvej i 2020 øges med 1,650 mio. kr. med tilsvarende reduktion i 2020 af den til formålet afsatte pulje til lånoptagelse af udisponerede klimamidler (takstfinansieret).

Bilag

Bevillingsskema - Mariendalsvej, etape 3 -

Punkt 384: Disponering af pulje 2018 til forskønnelse af bunkersanlæg

04.01.09-G01-16-18

Resume

For budgetårene 2018 og 2020 er der hvert år afsat en pulje på 400.000 kr. til forskønnelse af bunkersanlæg, idet midlerne for 2018 dog er overført til 2019. Det foreslås at renovere bunkersanlæggene på P.G. Ramms Allé, og at projektet tænkes sammen med klimatilpasning og optimering af bilparkeringspladser samme sted. Herved opnås en stor synergieffekt. Sagen forelægges til udvalgets beslutning.

Beslutning

Magistraten og By- og Miljøudvalget indstiller,
1. at de overførte puljemidler for 2018 sammen med puljemidlerne for 2020 på sammenlagt 800.000 kr. til forskønnelse af bunkersanlæg disponeres som foreslået og finansieret af det til formålet afsatte rådighedsbeløb,
2. at det foreslåede bunkersprojekt godkendes,
3. at godkende det fremlagte projektforslag af den fysiske udformning af skybrudsprojektet på P.G. Ramms Allé.

Indstilling

By- og Miljøudvalget indstiller,
1. at de overførte puljemidler for 2018 sammen med puljemidlerne for 2020 på sammenlagt 800.000 kr. til forskønnelse af bunkersanlæg disponeres som foreslået og finansieret af det til formålet afsatte rådighedsbeløb,
2. at det foreslåede bunkersprojekt godkendes,
3. at godkende det fremlagte projektforslag af den fysiske udformning af skybrudsprojektet på P.G. Ramms Allé.

Sagsfremstilling

Der er i budget for 2018 og 2020 for begge år afsat et puljebeløb på 400.000 kr. til forskønnelse af bunkersanlæg. For at optimere økonomisk og for at få mest ud af pengene, blev midlerne fra 2018 overført til 2019 således, at midlerne kan samtænkes med midlerne fra 2020. Det foreslås, at midlerne disponeres til forskønnelse af bunkersanlæggene på P.G. Ramms Allé, og at projektet tænkes sammen med en klimatilpasning af området og en optimering af bilparkeringspladser samme sted.

Forvaltningen har udarbejdet et skitseforslag til renovering af bunkersanlæggene, der hidtil har haft en utilgængelig og lukket beplantning. Anlæggene ændres til blomstrende, grønne rum med mulighed for ophold og motion. Udover at bidrage til Frederiksbergstrategiens vision om Frederiksberg som en smuk, grøn og oplevelsesrig by i byen, vil projektet i kraft af sin beliggenhed understøtte budget 2019, der ønsker en forskønnelsesindsats rettet mod det vestlige Frederiksberg. Skitseforslaget fremgår af bilag 1.

Det er samtidig muligt at indtænke en klimatilpasningsløsning i projektet. Løsningen håndterer regnvand fra det nærliggende oplandsområde. Regnvandet forventes opmagasineret lokalt på arealet for de nordlige bunkersrum, hvorefter det ledes videre langs P.G. Ramms Allé til regnvandsbassinerne på Lindevangskolen. Denne regnvandshåndtering er en del af et skybrudsprojekt, som er godkendt af udvalget i forbindelse med vedtagelsen af skybrudspakken for 2019. Klimatilpasningsløsningen finansieres af midler afsat til dette formål. Klimatilpasningsløsningen er skitseret i bilag 2.

I projektet indgår desuden en optimering af bilparkeringsforholdene i området, da der i forbindelse med projektet oprettes 48 ekstra bilparkeringspladser. De ekstra bilparkeringspladser er med til at opnå 200 ekstra bilparkeringspladser i 2019 og finansieres af midler afsat til dette formål. Samtidig forbedres trafiksikkerheden på skolevejen P.G. Ramms Allé ved etablering af gennemgående fortove.

Skitseforslagets hovedidé og designudtryk
Formålet med forskønnelsen er at skabe et lokalt byrum for områdets beboere med udgangspunkt i de gamle bunkersanlæg. Anlæggenes ydre rammer bevares, da de binder den eksisterende symmetri i området sammen. Inden for disse rammer etableres forskellige opholdsrum, der formmæssigt tager afsæt i de historiske kuppelbunkers, hvis fodaftryk gengives i terrænet på forskellige måder.

Af hensyn til tilgængelighed anlægges et snoet stiforløb igennem anlæggene, som samtidig understøtter muligheden for forskellige oplevelser af rumlig, funktionsmæssig og sanselig karaktér. Se visualisering, bilag 3.

Beplantning
For at sikre en høj oplevelsesværdi tilplantes anlægget med træer, stauder, græsser og blomstrende buske i varierende højde.

Motionsplads
Forvaltningen ønsker at understøtte borgernes mulighed for at have et aktivt og sundt hverdagsliv, og i projektforslaget indgår derfor en offentlig motionsplads på ca. 32 m^2 i området. Anlæggelsen af motionspladsen finansieres gennem Kultur- og Fritidsudvalgets pulje til åbne idrætsanlæg 2019, som blev bevilliget af udvalget den 12. august 2019 og i kommunalbestyrelsen den 26. august 2019 (bilag 4).

Bunkers
Der er i dag 4 kuppelbunkere, som blev anlagt til beskyttelsesrum under krigstiden (Se historisk tegning, bilag 5). For at fortælle historien om disse, arbejdes der på at omdanne ét af disse bunkersrum til en museumsinstallation med mulighed for indkig til dens indre ved hjælp af kighuller i kuplen, hvis standen tillader det, alternativt beplantes der på arealet.

Byudstyr
Anlægget forsynes med bænke, siddeegnede betonkanter og affaldskurve. Der sigtes efter at optimere cykelparkeringsforholdene omkring opgangene til de tilstødende ejendomme ved at opsætte cykelstativer langs anlæggene. Cykelstativer finansieres af midler afsat til formålet.

Det hydrauliske anlæg
Skybrudprojektet håndterer regnvandet fra hele oplandet (P.G. Ramms Allé og de nordlige veje N. Jespersens Vej, Philip Schous Vej og Julius Valentiners Vej). Regnvandet opmagasineres i bunkersarealet og i et regnbed mellem H. Schneekloths Vej og Julius Valentiners Vej, som svarer til det eksisterende regnbed mellem H. Schneekloths Vej og Emil Slomanns Vej. Det hydrauliske anlæg fremgår af bilag 2.

Langt det meste regnvand fra oplandet transporteres til det eksisterende projekt inde på Lindevangsskolen. Dette anlæg stod færdigt i sommeren 2018 og blev designet således, at der kunne kobles et større opland til det anlagte. På denne måde udnyttes den eksisterende kapacitet i det nuværende kloaksystem i spidsbelastningsperioder bedre, og risikoen for oversvømmelser i området mindskes.

Bilparkering
Det er på Julius Valentiners Vej kortlagt, at antallet af bilparkeringspladser kan optimeres ved at ændre vinklen på bilparkeringspladserne. Dette vil betyde, at kørebanen bliver smallere, men stadig overholder den anbefalede vejbredde. Projektet tilføjer 29 flere bilparkeringspladser på Julius Valentiners Vej, 8 flere på Philip Schous Vej og 11 flere på P.G. Ramms Allé. Der kommer i alt 48 flere bilparkeringspladser (se bilag 6).

Beboerhøring
Forvaltningen har ved et beboermøde den 29. april 2019 forelagt forvaltningens idéer til en renovering, idet der blev taget forbehold for den politiske godkendelse. Blandt de fremmødte borgere var der udpræget positive tilbagemeldinger, og deres respektive input, alternative forslag med videre er søgt inkorporeret i skitseforslaget.

Tidsplan
Det samlede projekt har en planlagt anlægsstart i oktober 2019, og det samlede anlæg forventes at stå færdigt i foråret 2020.

By-, Kultur- og Miljøområdets vurdering
By-, Kultur- og Miljøområdet vurderer, at det vil være en optimal løsning at udvælge bunkersanlæggene på P.G. Ramms Allé til forskønnelse gennem de afsatte puljemidler for 2019 og 2020 på grund af mulighederne for at skabe et stort byrum for borgerne i området, samt at udnytte den økonomiske merværdi, der kan opnås ved at tænke dette forskønnelsesprojekt sammen med klimatilpasning og optimering af bilparkeringspladser samme sted.

Økonomi

Disponering af puljen til bunkersanlæg:

Hovedposter – indkøb og anlæg (kr.)*	
Bænke	105.000 kr.
Affaldskurve	20.000 kr.
Cykelstativer	120.000 kr.
Parkreglementskilte	2.000 kr.

Grusstier	80.000 kr.
Plads af granitchaussésten	20.000 kr.
Træer	250.000 kr.
Prydbuske	18.000 kr.
Bunddækkende buske	50.000 kr.
Stauder	45.000 kr.
Græsser	10.000 kr.
Uforudsete udgifter (10 % af anlægssum)	80.000 kr.
Udgifter i alt	800.000 kr.

* Bemærk, at det er skønnede priser. Da projektet endnu ikke har været i udbud, kan der komme justeringer til enkelte poster.

Oversigt over finansieringen af det samlede projekt:

	Skybrudsmidler, takstfinansieret *	**Skybrudsmidler, skattefinansieret**	**Frederiksberg Kommune**	**Politisk godkendelse**
Skybrudspakke 2019	1,7 mio.kr.	1,5 mio. kr.		KB 28. januar 2019
Pulje til anlæg af p-pladser			1,5 mio. kr.	KB 18. marts 2019
Pulje til forskønnelse af bunkersanlæg			0,8 mio. kr.**	BMU 16. september 2019
Puljen for åbne idrætsanlæg 2019			0,1 mio. kr.	KB 26. august 2019
Samlet økonomi	5,6 mio. kr.			

* De takstfinansierede skybrudsmidler har ikke betydning for anlægsrammen.
** Udgifterne fordeles med 0,4 mio. kr. i 2019 og 0,4 mio. kr. i 2020.
Afledt drift på det samlede projekt vurderes til 0,05 mio. kr. pr. år, som allerede er afsat i budgettet. De løbende driftsudgifter vedrørende klimatilpasningsprojektet afholdes delvist af kommunen og delvist af Frederiksberg Forsyning.

Borgmesterpåtegning

Intet at bemærke.

Behandling

By- og Miljøudvalget, Magistraten, Kommunalbestyrelsen.
JBS/SV/HHP

Historik

Indstilling 16. september 2019, pkt. 294:
By-, Kultur- og Miljøområdet indstiller,
1. at de overførte puljemidler for 2018 sammen med puljemidlerne for 2020 på sammenlagt 800.000 kr. til forskønnelse af bunkersanlæg disponeres som foreslået og finansieret af det til formålet afsatte rådighedsbeløb,
2. at det foreslåede bunkersprojekt godkendes,

3. at udvalget godkender det fremlagte projektforslag af den fysiske udformning af skybrudsprojektet samt projektet med optimering af bilparkeringspladser på P.G. Ramms Allé.

Bilag

Bilag 1 Forskønnelse af bunkersanlæg - Skitseforslag

Bilag 2 Afvandingsplan

Bilag 3 Forskønnelse af bunkersanlæg - Visualisering

Bilag 4 Referat fra Kommunalbestyrelsen 26. august 2019

Bilag 5 Statens civile Luftværn - Offentlige tilflugtsrum, type I

Bilag 6 Regnvandshåndtering - Optimering af bilparkering

Bevillingsskema - Disponering pulje til forskønnelse

Punkt 385: Miljømæssige forhold i bred forstand i forbindelse med etablering og drift af kunstgræsbaner

04.00.00-A00-1-18

Resume

Kultur- og Fritidsudvalget og By- og Miljøudvalget drøftede den 17. september 2018 sagen "Miljømæssige forhold i bred forstand i forbindelse med etablering og drift af kommunale kunstgræsbaner i Frederiksberg Kommune". På baggrund af drøftelserne i de respektive udvalg blev sagen udsat og efterfølgende genbehandlet i begge fagudvalg den 19. november 2018. Denne indstilling følger op på sagen og på udvalgenes beslutninger. Udvalgene behandlede sagen på ny den 18. februar, hvor Kultur- og Fritidsudvalget udsatte sagen, idet udvalget anmodede om et fællesmøde med By- og Miljøudvalget. Til brug herfor har forvaltningen udarbejdet en supplerende handleplan.

Beslutning

Magistraten oversendte sagen om de miljømæssige forhold i bred forstand med etablering og drift af kommunale kunstgræsbaner i Frederiksberg Kommune – herunder oversigten (bilag 3) over de mulige alternativer – til budgetforhandlingerne.

Indstilling

Kultur- og Fritidsudvalget samt By- Miljøudvalget indstiller,
at sagen om de miljømæssige forhold i bred forstand med etablering og drift af kommunale kunstgræsbaner i Frederiksberg Kommune – herunder oversigten (bilag 3) over de mulige alternativer – oversendes til budgetforhandlingerne.

Udvalget bad om en opfølgende sag med redegørelse vedr. drift og miljøtilladelser af kunstgræsbaner.

Sagsfremstilling

Kultur- og Fritidsudvalget udsatte på mødet den 18. februar 2019 sagen, idet udvalget anmodede om et fællesmøde med By- og Miljøudvalget. Fsa. By- og Miljøudvalget henvises til beslutning i sagshistorikken.

Til brug for udvalgenes fællesmøde har forvaltningen i samarbejde med FIU udarbejdet en skematisk oversigt over de forskellige problemstillinger relateret til kunstgræsbaner og mulige alternativer hertil - hhv.:

- Microplast
  - Alternativer til til gummigranulat som infill
  - Begrænsning af udledning
- Vinterbekæmpelse - mindskning af miljøeffekt i forhold til aktuel vinterbekæmpelse med salt
- Alternativer til kunstgræsbaner
- Gener for omgivelser med lyd og lys

Oversigten er vedlagt som bilag 3.

Ift. eksisterende baner er det særligt begrænsning af udledning af microplast og mere miljøvenlig vinterbekæmpelse, som kan bringes i spil - dog forudsat at der afsættes budget hertil. Ifm. udskitning af eksisterende baner på længere sigt må spejdes til udviklingen på området inden for granulattyper og eventuelle alternativer til kunstgræs.

Ift. begrænsning af udledning af microplast vil der være udgifter til etablering af inddæmning af baner. Den medfølgende udgift skal undersøges ud fra mulighederne på de enkelte baner, og med vurdering af udfordringens omfang ift. nærhed til natur mm. Herunder skal der findes typer af plader til montering på eksisterende hegn, hvor pladerne medfører mindst mulige støjmæssige gener. Det er ikke muligt at lave et økonomisk estimat uden en egentlig gennemgang af de enkelte anlæg. Det kunne derfor foreslås at afsætte et beløb på Budget 2020 til pilotforsøg med kanter og andre tiltag (riste og adfærdskampagner mv.) og i dette arbejde afdække det eventuelle behov for midler til en fuld løsning frem mod Budget 2021. Der kunne fx afsættes et beløb på 500.000 kr. i Budget 2020 til pilotforsøg og afdækning. Forvaltningen kan ikke anvise finansiering.

Vinterbekæmpelse med alternative tømidler på de eksisterende kunstgræsbaner vil medføre en merudgift på ca. 1,5 mio. kr. med afsæt i det nuværende serviceniveau. Brug af alternative tømidler er her kun beregnet for de eksisterende baner,

hvor der kan forekomme nedsivning til grundvand. Således indgår ikke de 6 nye baner på Jens Jessens Vej, da de er etableret med "lukkede kar", således at vand fra banerne ledes til kloak og dermed rensningsanlæg.

Merudgiften på 1,5 mio. kr. vil eventuelt kunne gradueres, hvis der sker en prioritering af, hvilke baner der skal ryddes ved snefald eller at der sker en sæsonmæssig prioritering af vinterbekæmpelsen - fx i november-januar, hvor foreningernes aktivitet er lavere. Denne prioritering vil i givet fald skulle ske i tæt dialog med FIU og fodboldklubberne.

Det skal bemærkes, at Frederiksberg ikke har kendskab til tests med vinterbekæmpelse ved hjælp af CMA på kunstgræsbaner. Det er således uvist om, anvendelse af CMA eventuelt kan have indflydelse på funktionalitet og anvendelsesomfang. Dette taler for, at i første omgang at anvende CMA forsøgsvis.

Udpegning af én eller flere baner til gennemførelse af forsøg kan eventuelt fastlægges ud fra risikovurderinger / analyseresultater. Ifølge den risikovurdering, som Rambøll udarbejdede i 2017 til kommunen, kommer den største risiko for kloridpåvirkning af indvindingsboringerne fra banerne på Jens Jessens Vej og Frederiksberg Stadion. Rapporten konkluderer, at der er mindre risiko for kloridpåvirkning af indvindingsboringerne fra banen på Nandrupsvej. Analyseresultater fra 2018 viser, at det højeste indhold af klorid i drænvandet findes i prøver udtaget i brøndene BR03 (bane 9, 800 µg/l) og BR11 (bane 1, 960 µg/l) ved kunstgræsbanerne på Jens Jessens Vej.

På baggrund af dette anbefales det, et eventuelt forsøg med anvendelse CMA i den kommende vintersæson (2019/2020) gennemføres på en af eller begge de ovennævnte baner (9 og 11) på Jens Jessens Vej. De etsimerede udgifter til anvendelse af CMA er 220.000 kr. pr. bane.

Til afprøvning af alternative tømidler kan der derfor afsættes 440.000 kr. i 2020 til dels en mere systematisk afprøvning af CMA, dels en afdækning af mulighederne for at prioritere anvendelsen mhp. på en evaluering frem mod Budget 2021. Forvaltningen kan ikke anvise finansiering.

Såfremt det måtte besluttes at overgå fuldt ud til alternative tømidler, vil forvaltningen foreslå, at det samlede forøgede budget til vinterbekæmpelse afsættes særskilt og ikke som en del af et samlet driftsbudget, som i dag. Udgifterne til vinterbekæmpelse kan variere væsentligt, afhængig af vejrforholdene, og i "ugunstige" perioder vil der kunne være et merforbrug, som i givet fald kan få indflydelse på den almindelige drift. Det kan generelt overvejes, om vinterbekæmpelse på kunstgræsbaner bør underlægges samme vilkår som vinterbekæmpelse på veje, så eventuelle merudgifter kan dækkes via usikkerhedspuljen.

Nedenfor er angivet den tidligere sagsfremstilling:
By- og Miljøudvalget henholdsvis Kultur- og Fritidsudvalget besluttede den 19. november 2018 - som led i drøftelserne af sagen - at anmode forvaltningen om at sende sagen i høring i Det Grønne Råd.

Sagen blev efterfølgende forelagt Det Grønne Råd på mødet den 3. december 2018, og hvor særligt forhold vedrørende nedsivning af klorid til grundvandet som følge af anvendelse af vejsalt til snebekæmpelse på banerne samt spredning af granulat til omgivelserne blev drøftet.

På baggrund heraf anbefalede Det Grønne Råd, at der fremadrettet anvendes et alternativt, mere miljøvenligt produkt (CMA) til snebekæmpelse. Forvaltningen støtter denne anbefaling og anbefaler herudover, at der generelt afdækkes og iværksættes fysiske foranstaltninger på og omkring kommunens kunstgræsbaner til begrænsning af spredning af granulat/mikroplast til omgivelserne i det omfang, at det er muligt.

Der henvises til sagens vedlagte bilag for referat af møde i Det Grønne Råd samt forvaltningens reviderede notat vedr. miljøforhold i relation til kunstgræsbaner.

Snebekæmpelse med alternativt tømiddel
Kunstgræsbanerne på Frederiksberg er i dag etableret med underliggende drænanlæg til afledning af nedbør/overfladevand til kloak. Afstanden på 4-6 m mellem drænrørene er imidlertid så stor, at en del af overfladevandet løber imellem drænrørene og nedsiver til grundvandet. Modelleringer viser, at vandmængden som nedsiver fra banerne til grundvandet, som minimum udgør 18% af nedbørsmængden og maksimalt 76% af nedbørsmængden, afhængigt af de lokale jordbundsforhold.

På kommunens kunstgræsbaner anvendes der i dag vejsalt til snebekæmpelse. Klorid udgør en risiko i forhold til grundvandsressourcen, og forhøjede indhold af klorid er konstateret i to af Frederiksberg Forsynings indvindingsboringer (FF2 og FF3).

Rambøll har i 2017 udarbejdet en risikovurdering for grundvandsressourcen ved brug af vejsalt på kunstgræsbanerne på Frederiksberg. Risikovurderingen viser, at grundvandskvaliteten i indvindingsboringerne FF2 og FF3 allerede er påvirket

af salt med kloridkoncentrationer på henholdsvis 330 mg/l og 250 mg/l. Grundvandskvalitetskriteriet er på 250 mg/l. I rapporten vurderes det overordnet, at brugen af vejsalt på banerne bør begrænses mest muligt især for kunstgræsbanerne på Jens Jessens Vej og Frederiksberg Stadion.

I stedet for vejsalt kan der anvendes alternative tømidler til snebekæmpelse, fx det mere miljøvenlige tømiddel CMA (calciummagnesiumacetat). Det Grønne Råd besluttede på den baggrund at anbefale, at der på kunstgræsbanerne på Frederiksberg i stedet for vejsalt fremadrettet anvendes CMA til snebekæmpelse.

Forvaltningen støtter ud fra et miljømæssigt perspektiv umiddelbart denne anbefaling, men denne alternative løsning vil skulle afdækkes yderligere i en videre proces - også set i forhold til kvaliteten af snebekæmpelse/den vinterlige drift (FGV), økonomi og konsekvenser mv. for selve brugen af banerne om vinteren, hvorfor Frederiksberg Idræts-Union (FIU) også ville skulle inddrages i forhold til en kvalificering af en sådan alternativ løsning set i relation til banernes idrætsfunktionelle brug og kvalitet mv.

Samtidig vil relevante erfaringer med alternativ snebekæmpelse/vinterlig drift af kunstgræsbaner fra øvrige kommuner også skulle indgå i en videre proces og i en kvalificering af alternative løsninger - og en sådan fremtidig mulighed herfor i Frederiksberg Kommune.

Etablering af tiltag til begrænsning af spredning af mikroplast/gummigranulat
Gummigranulat, der typisk anvendes som infill-materiale i kunstgræsbaner, er typisk i størrelsen 700 µm (0,7 mm) til 3 mm, og derfor betegnes granulatet som mikroplast. Mikroplast er for det første en spredningsvej for de kemiske stoffer, der findes i materialerne, fordi stofferne senere kan frigives i miljøet, når granulatet nedbrydes. Der vil eventuelt også kunne ske en frigivelse af stofferne i organismer, som har indtaget partikler af mikroplast.

For det andet kan mikroplastpartikler i sig selv muligvis påvirke miljøet. Det kan eksempelvis være, hvis levende organismer spiser partiklerne, og partiklerne derved påvirker organismernes fødeindtagelse. Der er stadig meget begrænset viden om, hvordan miljøet påvirkes af mikroplastpartikler, der frigives fra kunstgræsbaner. Ud fra et forsigtighedsprincip bør spredningen derfor begrænses, så vidt det er muligt.

Spredningen af mikroplast/gummigranulat kan forebygges ved fx at etablere nedenstående spredningsbegrænsende tiltag på kunstgræsbanerne (jf. også den tidligere sagsfremstilling efterår 2018):

- Faste kanter. Etablering af en fast belægning omkring banen betyder, at man løbende kan opsamle granulat og genudlægge det på banen. Såfremt der ikke er plads til en faste belægninger omkring kunstgræsbanerne på Frederiksberg, kan en forhøjet kant af fx beton eller en fast kant af et plademateriale mindske spredningen af granulat. Kanten skal konstrueres, så den ikke udgør en risiko for spillerne.
- Sluser og riste. Granulat sætter sig i spillernes tøj og støvler. Dette kan forebygges ved, at der ved udgangen fra banerne etableres sluser med riste til opsamling af granulat, hvor spillerne skal skifte fodtøj og tømme sokker. Alternativt/supplerende kan der på et afgrænset areal med riste opstilles et stativ med koste, hvor spillerne børster deres støvler, før de forlader baneområdet.
- Granulatfælder i brønde og afløb. Der kan etableres granulatfælder i dræn og brønde i banekonstruktionen, der vil forhindre at granulat spredes til afløbsystemet og videre til recipient (havet). Tilsvarende vil etablering af granulatfælder i afløb fra omklædningsrum vil forhindre, at granulatet spreder sig med badevandet.

Miljøenheden har ved tilsyn på kunstgræsbanerne konstateret spredning af granulat/mikroplast på arealerne omkring banerne. Miljøenheden anbefaler på den baggrund, at ovenstående tiltag vurderes og iværksættes i det omfang det er muligt, med henblik på at begrænse spredning af mikroplast uden for banerne.

Det henvises i øvrigt til den tidligere sagsfremstilling i forhold til tiltag i anlægsløsninger til minimering af spredning af gummigranulat uden for kunstgræsbanerne.

I forlængelse af ovenstående og som opsummering på de drøftede punkter til mødet med Det Grønne Råd, og jf. de tidligere sagsfremstillinger, vil forvaltningen med inddragelse af FIU de næste år løbende orientere de to fagudvalg om udviklingen inden for anlæg og drift af kunstgræsbaner - set i forhold til idræts- og brugsfunktionalitet, miljøvenlighed, alternative materialer og løsninger ved såvel anlæg som drift (sommer/vinter) samt i forhold til øvrige miljømæssige aspekter.

Tidligere sagsfremstilling (17. september og 19. november 2018)
Kultur- og Fritidsudvalget bad den 11. juni 2018 forvaltningen om en sag om de miljømæssige konsekvenser i bred forstand af kunstgræsbaner. På baggrund heraf fik Kultur- og Fritidsudvalget og By- og Miljøudvalget den 17. september 2018 forelagt sagen ”Miljømæssige forhold i bred forstand i forbindelse med etablering og drift af kommunale kunstgræsbaner i Frederiksberg Kommune.”

I sagen gøres der rede for de miljømæssige forhold og overvejelser, der følges ved etablering og drift af kommunale kunstgræsbaner på Frederiksberg. Som led heri blev der også indhentet kommentarer fra Frederiksberg Idræts-Union (FIU).

På baggrund af Kultur- og Fritidsudvalgets drøftelser besluttede udvalget at udsætte sagen, idet der bl.a. også ønskes belyst de sundhedsskadelige konsekvenser af brugen af kunstgræsbaner. Tilsvarende besluttede By- og Miljøudvalget at udsætte sagen efter deres respektive udvalgsdrøftelser.

Denne indstilling følger op på sagen. Sidst i denne sagsfremstilling fremgår sagen fra den 17. september.

Forvaltningens opfølgning
Forvaltningen og FIU følger som nævnt i den tidligere sag tæt med i udviklingen inden for etablering og drift af kunstgræsbaner (regionalt, nationalt, internationalt). Især i disse år, hvor der er et stort fokus på udviklingen på dette område, jf. også det stadig større antal af kunstgræsbaner, der anlægges - ikke kun er på Frederiksberg, men også i de øvrige kommuner i landet (og internationalt) i øvrigt.

Det store fokus gælder bl.a. i forhold til kunstbanernes opbygning og materialer, type og omfang af brug af gummigranulat, type af bane-infill og alternativer hertil, erfaringer med brug og drift, de idrætsfunktionelle og brugsmæssige krav, miljøvenlighed og bæredygtighed, belysning, drænforhold samt øvrige miljømæssige aspekter og konsekvenser i både anlægsfasen, miljøhåndteringsfasen og driftsfasen.

Efter anmodning fra fagudvalgene - og som led i forvaltningens opfølgning på sagen - har kommunens Miljøenhed (under By- og Miljøområdet) udarbejdet et uddybende notat, der er vedlagt sagen som bilag 1.

I forhold til de konkrete drøftelser i fagudvalgene fremgår det bl.a. af notatet, at Frederiksberg Kommune i "eksternt" samarbejde med Miljøstyrelsen, BIOFOS og andre kommuner arbejder aktivt med at kortlægge de forskellige miljøpåvirkninger relateret til anlæg og drift af kunstgræsbaner som også nævnt ovenfor. Hertil kommer som nævnt den løbende "lokale" dialog mellem forvaltningen og FIU.

<u>Miljøfarlige stoffer og sundhedsmæssige konsekvenser</u>
I forhold til miljøfarlige stoffer fremgår det ligeledes af notatet, at på Frederiksberg er drænvandet fra kunstgræsbanerne reguleret efter miljøbeskyttelseslovens regler om tilslutning af spildevand til offentlig kloak. Tilsvarende er kunstgræsbanerne af såkaldt 3. generation, som bl.a. betyder, at de miljøproblemer, der var relateret til tidligere typer af kunstgræsbaner, ikke gør sig gældende på Frederiksberg.

Der henvises til notatet (foruden tidligere sag) for forvaltningens faglige uddybninger i forhold til bl.a. miljømålinger på drænvand, kontrol med vandprøver fra drænvand, kontrol og brug af klorid og vejsalt i driftsfasen (til snebekæmpelse, red.) samt i forhold til brug/ikke brug af pesticider, spredning af mikroplast samt øvrige miljømæssige forhold i anlægsfasen og driftsfasen.

For så vidt angår anmodningen om belysning af de sundhedsmæssige konsekvenser af brugen af kunstgræsbaner, vurderer forvaltningen på det foreliggende faglige videns- og erfaringsgrundlag, at der ikke er nogen væsentlige sundhedsmæssige problemer forbundet med anvendelse af kunstgræsbaner på Frederiksberg.

<u>Alternativer til traditionelle kunstgræsbaner (3. generations)</u>
I forhold til opbygning, materialevalg og type af kunstgræs/gummigranulat i anlægsløsningerne, når kommunen etablerer nye kunstgræsbaner, er der fokus på at få den bedst mulige idrætsfunktionelle løsning til glæde for de mange brugere, og som samtidig overholder de miljømæssige myndighedskrav på området.

Kunstgræsbanerne på kommunens idrætsanlæg er alle såkaldte 3. generations baner, der er opbygget med stabiliserende infill bestående af kvartssand og stødabsorberende gummigranulat (af typen EPDM).

For så vidt angår (mere miljøvenlige) alternativer til traditionelle kunstgræsbaners materialevalg (opbygning og indhold), er dette også en del af den nævnte, store fokus på området - nationalt og internationalt. Det gælder også ved etablering/drift af kunstgræsbanerne helt uden/med begrænset brug af gummigranulat. Dette er uddybet i tidligere sag og i forvaltningens notat (bilag 1) - også i forhold til fx hybridbaner som alternativ.

Et af de umiddelbart mulige alternativer til gummigranulat som infill, der udvikles disse år, er bl.a. kork. Og fx har Københavns Kommune i efteråret 2018 etableret en ny kunstgræsbane i Brønshøj/Tingbjerg med kork som infill, og som har erstattet deres sædvanlige løsning med gummigranulat (af typen SBR-gummi). Dette alternativ med kork som infill

skal ifølge Københavns Kommune evalueres inden for de første år - herunder i forhold til de idrætsfunktionelle egenskaber, brugertilfredshed og i forhold til den helårlige drift af banen.

Det skal bemærkes, at en anlægsløsning med kork som infill også er blevet drøftet som led i fasen med den faglige kvalificering og udvikling af de seks nye kunstgræsbaner på Jens Jessens Vej, som kombineres med et nyt skybrudsanlæg (regnvandsopsamlingsbassin) i sammenhæng med banerne, jf. sagen herom, som Kultur- og Fritidsudvalget og By- og Miljøudvalget senest blev forelagt den 20. august 2018. Foruden den nævnte usikkerhed med en sådan alternativ anlægsløsning tilkendegiver dette projekts eksterne rådgiver (MOE Rådgivende Ingeniører A/S), at man i dette kombinerede skybruds- og kunstgræsbaneprojekt ikke vil kunne have en løsning med kork som infill, da kork bl.a. er for let et materiale (i forbindelse med, når der står vand på banerne/i skybrudsanlægget).

Set ud fra et fagligt idrætsfunktionelt og brugs- og driftsmæssigt synspunkt vurderer forvaltningen og FIU, og som også nævnt i tidligere sag, at det fortsat vurderes som for tidligt at kunne konkludere noget i forhold til disse alternativer (også fx kork), der afprøves/udvikles disse år - og i forhold til evt. gode, brugsmæssige og dokumenterbare erfaringer hermed.

Modsat er der vedvarende gode og veldokumenterede erfaringer med 3. generations banerne, hvorfor denne sikre og fagligt forsvarlige løsning fortsat prioriteres på Frederiksberg. Det skal også ses i lyset af, at kunstgræsbanerne på Frederiksberg bruges så massivt (og hele året) af brugerne (fodboldklubber, foreninger, skoler mv.), som de gør.

Forvaltningen og FIU følger som nævnt løbende udviklingen inden for kunstgræsbaner. Dette er med henblik på - ud fra en faglig helhedsbetragtning - såvel i dag som fremover at kunne pege på de miljø- og funktionsmæssige mest hensigtsmæssige og robuste løsninger, når kommunen skal etablere nye kunstgræsbaner og/eller renovere/udskifte eksisterende kunstgræsbaner.

Videre proces og fortsat fokus
I forlængelse heraf vil forvaltningen med inddragelse af FIU de næste år løbende orientere de to fagudvalg om udviklingen på området - set i forhold til idræts- og brugsfunktionalitet, miljøvenlighed, alternative materialer/løsninger og øvrige miljømæssige aspekter.

***

xt-decoration: underline;">Tidligere sagsfremstilling til Kultur- og Fritidsudvalget og By- og Miljøudvalget den 17. september
Kultur- og Fritidsudvalget bad den 11. juni 2018 forvaltningen om en sag om de miljømæssige konsekvenser i bred forstand af kunstgræsbaner. Nedenfor gør forvaltningen rede for de miljømæssige forhold og overvejelser, der følges i forbindelse med etablering og drift af kommunale kunstgræsbaner på Frederiksberg. Som led heri er der indhentet kommentarer fra Frederiksberg Idræts-Union (FIU).

By- og Miljøområdets Frederiksberg Gartner- og Vejservice (FGV) er ansvarlig for drift og pleje af kommunens boldbaner af både naturgræs og kunstgræs, mens FIU administrerer banerne og fordeler tider til foreningslivets brug af de kommunale baner.

Generelt har forvaltningen og FIU et stort fokus på de miljømæssige forhold og konsekvenser i forbindelse med etablering og drift af kommunens kunstgræsbaner. Det gælder i forhold til bl.a. følgende punkter:

- Opbygning, materialevalg og type af kunstgræs/gummigranulat i anlægsløsningerne
- Tiltag i anlægsløsninger til minimering af spredning af gummigranulat uden for baneanlæggene
- Genbrug/recirkulering af kunstgræs/gummigranulat fra nedslidte, udskiftede kunstgræstæpper
- Kunstgræsbanernes drænforhold og tilslutning til kloak
- Kunstgræsbaner og omgivelser/naboer - belysning og støj

Forvaltningens redegørelse nedenfor tager derfor udgangspunkt i ovennævnte punkter.

Kunstgræsbaner på Frederiksberg - indledende bemærkninger
Ifølge Kommuneplan 2017, byens Kultur- og Fritidspolitik 2015-2018 og Frederiksbergstrategien 2016 spiller Frederiksbergs fodboldbaner (og byens øvrige idrætsfaciliteter) en vigtig rolle som led i at sikre byens borgere, foreningsliv og skoler de bedste rammer for et bevægelsesfremmende, aktivt og socialt hverdagsliv.

Det er derfor vigtigt, at Frederiksberg kan tilbyde vedligeholdte og tidssvarende fodboldbaner - og gerne baner med en sportsfunktionel og holdbar kvalitet, så de kan bruges så meget som muligt og hele året rundt.

På Frederiksberg er der i dag følgende 11-mands fodboldbaner af kunstgræs (med mulighed for at spille 7/8-mands fodbold og 5-mands fodbold på tværs): 5 stk. på idrætsanlægget på Jens Jessens Vej, 1 stk. på Nandrupsvej Idrætsanlæg og 1 stk. i Frederiksberg Idrætspark (opvisningsbane).

Hertil kommer de 6 nye 11-mands kunstgræsbaner, der etableres på Jens Jessens Vej i perioden oktober 2018 til august 2019 - kombineret med etableringen af et nyt skybrudsanlæg i samme område. De 6 nye baner vil erstatte de 6 baner af naturgræs, der i dag er på idrætsanlæggets resterende boldbaneareal af naturgræs, hvorved der således vil være i alt 11 stk. 11-mands kunstgræsbaner på Jens Jessens Vej.

Status på dette kombinerede projekt med nyt skybrudsanlæg og nye kunstgræsbaner - efter tilbudsfase og afholdt licitation - forelægges By- og Miljøudvalget og Kultur- og Fritidsudvalget den 20. august 2018.

Fordele ved fodboldbaner af kunstgræs
Kommunens fodboldbaner af både naturgræs og kunstgræs anvendes i vid udstrækning maksimalt i forhold til belastningsgrænsen, og også set i sammenhæng med ventelister i byens fodboldklubber er der behov for en løbende vedligeholdelse og renovering af byens eksisterende boldbaner samt en løbende investering fremadrettet i nye/flere baner - gerne af kunstgræs.

Ved at anlægge fodboldbaner af kunstgræs kan både banekapaciteten og banekvaliteten forøges. Baner af kunstgræs slides ikke i samme grad som baner af naturgræs og har en vedvarende og høj slidstyrke. Derfor kan kunstgræsbaner også bruges mere effektivt/intenst og belastes mere end naturgræsbaner.

Dette er især vigtigt, når man i en så befolkningstæt og næsten fuldt udbygget kommune som Frederiksberg er betydeligt flere borgere og fodboldaktive om at dele kommunens fodboldbaner sammenlignet med samtlige andre danske kommuner. På samme måde er Frederiksberg derfor også særligt udfordret i forhold til at finde ledige arealer til nye idrætsfaciliteter - heriblandt boldbaner, hvilket igen understøtter vigtigheden i effektive og slidstærke anlægsløsninger.

Hvis der er belysning til kunstgræsbaner, bliver værdien og investeringen af kunstgræsbanerne endnu større. De kunstgræsbaner, der i dag er på Frederiksbergs idrætsanlæg, har derfor alle belysning/lysmaster, så banerne - foruden den intense brug heraf i sommerhalvåret - også kan anvendes i eftermiddags- og aftentimerne i vinterhalvåret. På denne måde forlænges fodboldsæsonen, og udnyttelsesgraden af banerne forøges væsentlig i forhold til naturgræsbaner - til glæde for de mange fodboldaktive (bredde og eliten).

Samtidig frigives der tider i kommunens indendørs idrætsfaciliteter/haller til glæde for andre "indendørs" idrætsgrene og brugere, når fodboldklubberne i vinterhalvåret ikke søger/benytter tider i de indendørs faciliteter, da fodboldklubberne i vinterhalvåret fortsat kan træne/spille på de store, udendørs kunstgræsbaner med lys.

Opbygning, materialevalg og type af kunstgræs/gummigranulat i anlægsløsningerne
For så vidt angår opbygning, materialevalg og type af kunstgræs/gummigranulat i anlægsløsningerne, når kommunen etablerer nye kunstgræsbaner, er der fokus på at få den bedst mulige sportsfunktionelle løsning til glæde for de mange brugere, og som samtidig overholder de miljømæssige myndighedskrav på området.

De nævnte kunstgræsbaner på byens idrætsanlæg er alle såkaldte 3. generations kunstgræsbaner med stabiliserende infill bestående af kvartssand og stødabsorberende gummigranulat. Dansk Boldspil-Union (DBU) anbefaler 3. generations kunstgræsbaner, hvis banerne skal bruges til fodbold på både bredde- og eliteniveau (træning, kampe og turneringer) - med tilhørende, sportsfunktionelle krav.

I forbindelse med materialevalg benytter Frederiksberg Kommune gråt industrigummi (EPDM) som gummigranulat - og ikke med det i Danmark da hidtil mere brugte SBR infill, som er baseret på gamle bildæk, hvorfra der ved regn udvaskes forurenende stoffer. EPDM-gummi udleder betydelig færre kemiske stoffer end SBR-gummi.

Det skal bemærkes, at forvaltningen og FIU løbende følger med i udviklingen - såvel nationalt som internationalt - inden for etablering og drift af kunstgræsbaner. Dette gælder både i forhold til type og (omfanget af) brug af gummigranulat, erfaringer med brug og drift, de sportsfunktionelle og brugsmæssige krav, materialevalg, bæredygtighed, lys, drænforhold og de miljømæssige aspekter og konsekvenser i både anlægsfasen, miljøhåndteringsfasen og driftsfasen.

I forhold til kunstgræsbaner helt uden/med begrænset brug af gummigranulat ses i dag også en løbende udvikling på området. I fx Norge er man her i 2018 ved at anlægge de første fodboldbaner af kunstgræs uden brug af gummigranulat. Der er tale om en type kunstgræs med en anderledes opbygning og infill end de nævnte 3. generations kunstgræsbaner - og med en række begrænsninger i forhold til sportsfunktionelle egenskaber og krav til boldbanerne sammenlignet med 3. generations kunstgræsbanerne med gummigranulat.

Set ud fra et fagligt såvel sportsfunktionelt som brugs- og driftsmæssigt synspunkt vurderer forvaltningen og FIU, at det er for tidligt at kunne "konkludere" noget i forhold til denne udvikling og disse nye, alternative anlægsløsninger – også i forhold til evt. gode, brugsmæssige og dokumenterbare erfaringer hermed.

Modsat er der vedvarende gode og veldokumenterede erfaringer med de nævnte 3. generations kunstgræsbaner, hvorfor denne sikre og fagligt forsvarlige løsning fortsat prioriteres på Frederiksberg, når vi taler om kunstgræsbanernes opbygning og materialevalg. Det skal også ses i lyset af, at kunstgræsbanerne på Frederiksbergs idrætsanlæg bruges så massivt af byens fodboldforeninger (og skoler), som de gør i dag (hele året) til træning og kampe (bredden og elite, ungdomshold og seniorhold).

Tiltag i anlægsløsninger til minimering af spredning af gummigranulat uden for baneanlæggene
I forbindelse med brugen af kunstgræsbaner med gummigranulat kan det ikke undgås, at brugerne efter træning/kamp kommer til at tage gummigranulat med ud fra baneanlægget/området (fra sokker og sko primært). Forvaltningen og FIU er også opmærksom på at reducere/fjerne dette miljøproblem.

Som led i det kombinerede anlægsprojekt med etablering af nyt skybrudsanlæg og 6 nye 3. generations 11-mands kunstgræsbaner på Jens Jessens Vej arbejdes der derfor også med flere miljømæssige tiltag i anlægsløsningen mhp. en minimering af spredning af granulat uden for boldbaneanlægget.

Foruden en etablering af selve den skybrudsmur i beton, der vil omkranse de 6 nye baner, og som derfor i sig selv vil være med til at minimere spredningen af gummigranulat uden for anlægget, er der også lagt op til en etablering af rist og støvlerensere ved udgangene fra banerne. Her kan støvler og strømper også tømmes for gummigranulatet efter træning/kamp. Det afbørstede gummigranulat kan herefter tilbageføres til banearealet.

Som supplement til ovenstående nævner FIU også, at den type absorberende shock-pad, der indgår i opbygningen af 3. generations kunstgræsbanerne på Frederiksberg, herunder også er tiltænkt ved de 6 nye baner på Jens Jessens Vej, også er med til at nedbringe mængden af genopfyldningen af gummigranulat "på toppen af banerne" - og således også indirekte i forhold til, hvor meget gummigranulat, der kan spredes uden for banerne.

Genbrug/recirkulering af kunstgræs/gummigranulat fra nedslidte og udskiftede kunstgræstæpper
Forvaltningen har også fokus på miljøhåndteringen, når der arbejdes med anlæg og drift af kunstgræsbaner.

I 2016 blev de 3 kunstgræstæpper på Jens Jessens Vej (bane 1-3) udskiftet med nye kunstgræstæpper. De 3 baner er tilbage fra 2006 og er de første kommunale boldbaner af kunstgræs på Frederiksberg. Og efter 10 års massivt brug blev banernes nedslidte kunstgræstæpper udskiftet. Det er første gang, at kommunen skulle udskifte nedslidte kunstgræstæpper på baner, da de 3 kunstgræsbaner var de første af slagsen.

Som følge af kommunens fokus på de miljømæssige konsekvenser blev det i dette anlægsprojekt i 2016 sat krav til en bæredygtig miljøhåndtering af materialerne/affald. Derfor var der i denne entreprise også stillet krav om en bortskaffelse af eksisterende kunstgræsbelægning inkl. sand- og gummi-infill for 100 % genbrug og recirkulering, hvilket efterfølgende af entreprenøren blev dokumenteret udført (via ReMatch).

I alt var der tale om genbrug/recirkulering af 534,2 ton kunstgræs, og ReMatch tilkendegav i forbindelse med dokumenteringen heraf, at man herved havde sparet miljøet for en udledning på mere end 400 tons CO_2.

Kommunen vil sætte tilsvarende krav til bæredygtig miljøhåndtering af materialer/affald i forbindelse med fremtidige anlægsprojekter, der indebærer udskiftning af nedslidte kunstgræstæpper på byens boldbaner.

Kunstgræsbanernes drænforhold og tilslutning til kloak
En del af de miljømæssige udfordringer ved drift og pleje af kunstgræsbaner er dræn- og kloakforholdene.
Kunstgræsbanerne på Frederiksberg er alle anlagt med fuld udledning/dræning til kloak. Det vil sige, at banerne afvandes ved dræn, og at drænvandet udledes direkte til kloak - og derfra videre til rensningsanlæg.

Dette sker i henhold til den afgivne tilladelse fra Miljømyndigheden - og i henhold til miljøbeskyttelsesloven.
I forbindelse med den nævnte udskiftning af kunstgræstæpper i 2016 blev de miljømæssige konsekvenser afdækket, og hvor der blev refereret til en sag om en kunstgræsbane i Gørlev i Kalundborg Kommune.

Undersøgelser viser, at kunstgræsbaner kan indeholde skadelige stoffer i drænvandet, herunder blandt andet zink, ftalater (plastblødgørere), nonylphenoler og salt fra driften (vinter-vedligeholdelse af banen).

Kunstgræsbanerne på Frederiksberg er ikke som i Gørlev-sagen med dræning til recipient og evt. nedsivning til undergrund. Da afledning i Frederiksberg Kommune foregår til rensningsanlæg via kloakken, sker der en væsentlig reduktion af den forurening, som trods alt udledes. Alligevel finder alle parter det hensigtsmæssigt, at der tilstræbes anvendt stoffer uden skadelig indflydelse på vandmiljøet, hvilket der løbende er fokus på - også i forhold til udviklingen generelt på dette område.

Som en del af den nævnte tilladelse fra Miljømyndigheden ved både etablering af nye kunstgræsbaner og renovering af eksisterende kunstgræsbaner i Frederiksberg Kommune stilles der krav om regelmæssig prøvetagning og afrapporteringer i driftsfasen, så de gældende krav mv. i forhold til bl.a. udledning af skadelige stoffer overholdes.

Kunstgræsbaner og omgivelser/naboer - belysning og støj
Kommunens kunstgræsbaner på byens idrætsanlæg har belysning/lysmaster, jf. også afsnit ovenfor om fordelene herved. Da disse baner alle ligger mere eller mindre tæt på naboer, anden bebyggelse mv., kan brugen af banerne give anledning til gener for de omkringboende. Dette gælder såvel fra belysning som fra støj fra aktiviteterne og ophold på banerne i øvrigt.

Dette søges - i tæt samarbejde forvaltningen og FIU imellem - begrænset gennem målrettet lyssætning, materialevalg (type af belysning, støjsvage hegn/bander/underlag m.m.) og tidspunkter/regulering for brug og tilgængelighed - samt ikke mindst i forhold til en god dialog med brugerne om god adfærd, regler og praksis på anlæggene (hverdage og weekender) også i relation til de omkringboende naboer.

Set i sammenhæng med ovenstående så kan det slutteligt nævnes, at forvaltningen ved større anlægssager, der involverer enten etablering af nye kunstgræsbaner eller renovering af eksisterende kunstgræsbaner på Frederiksberg, afdækker behovet for gennemførelse af VVM-redegørelse, der er en redegørelse for, hvordan et bygge- eller anlægsprojekt vil påvirke det omgivende miljø – herunder naboer.

Økonomi

Der er i bilag 3 opstillet en række alternativer, som kan mindske ulemperne ved anvendelsen af kunstgræsbaner. I oversigten er angivet en indikation af de mulige merudgifter for hhv. drift og anlæg. Bl.a. fremgår det, at vinterbekæmpelse med alternative tømidler på de eksisterende kunstgræsbaner vil medføre en væsentlig merudgift på ca. 1,5 mio. kr. med afsæt i det nuværende serviceniveau.

Borgmesterpåtegning

Ingen.

Behandling

Fællesmøde Kultur- og Fritidsudvalget og By- og Miljøudvalget den 12. august 2019, Magistraten.

Historik

By- og Miljøudvalget 2018-21, 18. februar 2019, pkt. 80:
Et flertal i By- og Miljøudvalget (Jan E. Jørgensen, Brian Holm, Nikolaj Bøgh, Flemming Brank, Helle Sjelle, Ruben Kidde, Balder Mørk Andersen og Gunvor Wibroe) tog redegørelsen om de miljømæssige forhold og overvejelser, der følges i forbindelse med etablering og drift af kommunale kunstgræsbaner på Frederiksberg, til orientering, idet det blev præciseret, at det ved kommende anlæg af kunstgræsbaner skal vurderes, om der findes bedre alternativer end den nuværende model.

Et mindretal (Thyge Enevoldsen) stemte imod, idet Enhedslisten finder, at der er flere bekymrende forhold ved den nuværende model.

Udvalget anmodede som opfølgning herpå forvaltningen om at forelægge en særskilt sag om mulighed for snebekæmpelse på kunstgræsbanerne med alternativt tømiddel samt konkrete forslag til tiltag til begrænsning af spredning af mikroplast/gummigranulat fra banerne, herunder muligheden for at anvende luftpustere til fjernelse af granulat fra udstyr.

Thyge Enevoldsen begærede sagen i Kommunalbestyrelsen.

Indstilling 18. februar 2019, pkt. 80:
By-, Kultur- og Miljøområdet indstiller,
at redegørelse om de miljømæssige forhold og overvejelser, der følges i forbindelse med etablering og drift af kommunale kunstgræsbaner på Frederiksberg, tages til orientering.

Kultur- og Fritidsudvalget 2018-21, 19. november 2019, pkt. 111:

Kultur- og Fritidsudvalget udsatte sagen, idet forvaltningen blev anmodet om at sende sagen i høring i Det grønne råd.

Indstilling 19. november 2018, pkt. 111:
By- og Miljøområdet indstiller,
at redegørelse om de miljømæssige forhold og overvejelser, der følges i forbindelse med etablering og drift af kommunale kunstgræsbaner på Frederiksberg, tages til orientering.

By- og Miljøudvalget 2018-21, 19. november 2018, pkt. 394:
By- og Miljøudvalget udsatte sagen, idet forvaltningen blev anmodet om at sende sagen i høring i det grønne råd.

Indstilling 19. november 2018, pkt. 394:
By- og Miljøområdet indstiller,
at redegørelse om de miljømæssige forhold og overvejelser, der følges i forbindelse med etablering og drift af kommunale kunstgræsbaner på Frederiksberg, tages til orientering.

Kultur- og Fritidsudvalget 2018-21, 17. september 2019, pkt. 95:
Kultur- og Fritidsudvalget tog sagen til en 1. behandling, idet der bl.a. også ønskes belyst de sundhedsskadelige konsekvenser af brugen af kunstgræsbaner.

Indstilling 17. september 2018, pkt. 95:
By- og Miljøområdet indstiller,
at redegørelse om de miljømæssige forhold og overvejelser, der følges i forbindelse med etablering og drift af kommunale kunstgræsbaner på Frederiksberg, tages til orientering.

By- og Miljøudvalget 2018-21, 17. september 2018, pkt. 319:
By- og Miljøudvalget udsatte sagen efter drøftelse.

Indstilling 17. september 2018, pkt. 319:
By- og Miljøområdet indstiller,
at redegørelse om de miljømæssige forhold og overvejelser, der følges i forbindelse med etablering og drift af kommunale kunstgræsbaner på Frederiksberg, tages til orientering.

Indstilling 16. september 2019, pkt. 301:
By-, Kultur- og Miljøområdet indstiller,
at udvalgene drøfter sagen om de miljømæssige forhold i bred forstand med etablering og drift af kommunale kunstgræsbaner i Frederiksberg Kommune - herunder oversigten (bilag 3) over de mulige alternativer.

Bilag

Bilag 1

Bilag 2

Bilag 3 040919

Punkt 386: Fremrykning af midler på pulje til energirenovering og vedligeholdelse

82.07.00-G01-27-19

Resume

I forbindelse med gennemførelsen af brandtilsyn i kommunale ejendomme er der afdækket en række ældre anlæg til alarmering i tilfælde af brand. By-, Kultur- og Miljøområdet vurderer, at udskiftningen af disse ældre anlæg med fordel kan fremrykkes, hvilket Bolig- og Ejendomsudvalget skal tage stilling til.

Beslutning

Magistraten og Bolig- og Ejendomsudvalget indstiller,
1. at der anlægsbevilges og afsættes yderligere rådighedsbeløb i 2019 på 1,2 mio. kr. på pulje til energirenovering og vedligehold af kommunale ejendomme til udskiftning af automatiske brandalarmeringsanlæg (ABA-anlæg) i kommunale ejendomme,
2. at udskiftningen af ABA-anlæg finansieres af udisponeret rådighedsbeløb i puljen i 2020-22 med 0,4 mio. kr. årligt,
3. at der grundet forsinkelse på etablering af rampe for niveau adgang til rådhusets hovedindgang omperioderes 1,2 mio. kr. fra 2019 til 2020 for at undgå at belaste anlægsrammen i 2019.

Indstilling

Bolig- og Ejendomsudvalget indstiller,
1. at der anlægsbevilges og afsættes yderligere rådighedsbeløb i 2019 på 1,2 mio. kr. på pulje til energirenovering og vedligehold af kommunale ejendomme til udskiftning af automatiske brandalarmeringsanlæg (ABA-anlæg) i kommunale ejendomme,
2. at udskiftningen af ABA-anlæg finansieres af udisponeret rådighedsbeløb i puljen i 2020-22 med 0,4 mio. kr. årligt,
3. at der grundet forsinkelse på etablering af rampe for niveau adgang til rådhusets hoved-indgang omperioderes 1,2 mio. kr. fra 2019 til 2020 for at undgå at belaste anlægsrammen i 2019.

Sagsfremstilling

Pulje til energirenovering og vedligehold finansierer løbende udskiftningen af automatiske brandalarmeringsanlæg (ABA-anlæg) på kommunens ejendomme. Typisk udskiftes ABA-anlæggene på institutioner i forbindelse med gennemførelse af andre energirenoveringer eller vedligeholdelsestiltag. Puljens formål er at kombinere bygningsvedligehold med energieffektiviseringer gennem investeringer i bygningsmæssige vedligeholdelsestiltag med særligt fokus på at optimere det fremtidige energiforbrug og sikre en velvedligeholdt ejendomsportefølje. Dette omfatter tiltag til fremtidssikring af de kommunale ejendommes driftsøkonomiske og miljø-/energimæssige værdi samt anvendelsesmæssige potentialer.

Forvaltningen vurderer, at der i 2019 med fordel kan fremrykkes 1,2 mio.kr. til udskiftning af 5-8 ABA-anlæg i en række kommunale ejendomme, som huser børneinstitutioner.

Baggrunden for vurderingen er, at der i forbindelse med gennemførelsen af de ministerielt initierede brandtilsyn i de kommunalt ejede eller anvendte ejendomme, er identificeret en række ældre anlæg, som trods deres aktuelle stabile driftsfunktion med fordel kan udskiftes til nye anlæg. De pågældende ABA-anlæg skal på grund af alder udskiftes inden for få år under alle omstændigheder, og fremrykningen vil reducere unødigt vedligehold på de ældre anlæg. En fremrykket udskiftning vil desuden bidrage til et øget ledelsesmæssigt fokus på og kendskab til de sikkerhedsmæssige foranstaltninger på den enkelte ejendom.

Økonomi

Pulje til energirenovering og vedligehold af kommunale ejendomme er disponeret fuldt ud i 2019. Det er dog forvaltningens vurdering, at der med fordel kan udskiftes ABA-anlæg for yderligere 1,2 mio. kr. i 2019. Finansieringen af den fremrykkede indsats kan ske ved at fremrykke 0,4 mio. kr. årligt i 2020-2022 fra puljen, samlet 1,2 mio. kr.

Prisen for udskiftning af ABA-anlæg er mellem 150.000-240.000 kr. pr. institution.

På baggrund af forsinkelse på anlægsprojekt og for at undgå at belaste anlægsrammen i 2019 overføres der 1,2 mio. kr. til 2020 vedr. etablering af rampe for niveaufri adgang til rådhusets hovedindgang. Bolig- og Ejendomsudvalget godkendte den 12. august 2019 rampeprojektet (sag 67), herunder tidsplanen med forventet færdiggørelse medio 2020.

Idet ABA-anlæggene ikke er låneadgangsgivende, vil der ikke blive tilsvarende reguleret på den forventede låneadgang for puljen.

Borgmesterpåtegning

Intet at bemærke.

Behandling

Bolig- og Ejendomsudvalget, Magistraten, Kommunalbestyrelsen.
MS/SRR

Historik

Indstilling 16. september 2019, pkt. 78:
By-, Kultur- og Miljøområdet indstiller,
1. at der anlægsbevilges og afsættes yderligere rådighedsbeløb i 2019 på 1,2 mio. kr. på pulje til energirenovering og vedligehold af kommunale ejendomme til udskiftning af automatiske brandalarmeringsanlæg (ABA-anlæg) i kommunale ejendomme
2. at udskiftningen af ABA-anlæg finansieres af udisponeret rådighedsbeløb i puljen i 2020-22 med 0,4 mio. kr. årligt
3. at der grundet forsinkelse på etablering af rampe for niveaufri adgang til rådhusets hovedindgang omperiodiseres 1,2 mio. kr. fra 2019 til 2020 for at undgå at belaste anlægsrammen i 2019

Bilag

Bevillingsskema - Fremrykning af midler ABEEV

Punkt 387: Redegørelse for tomme boliger

03.01.00-G01-1-12

Resume

På foranledning af Bolig- og Ejendomsudvalgets anmodning den 3. juni 2019 gennemgår nærværende sag status for tomme boliger og mulighederne for anvisning af borgere hertil. Ligesom sagen gennemgår konsekvensen for kommunens økonomi, såfremt kontrollen med tomme boliger øges.

Beslutning

Magistraten
1. tog redegørelsen for tomme boliger til efterretning,
2. oversendte sagen om finansieringen af et skærpet tilsyn til budgetforhandlingerne.

Indstilling

Bolig- og Ejendomsudvalget indstiller,
1. at redegørelsen for tomme boliger tages til efterretning,
2. at finansieringen af et skærpet tilsyn oversendes til budget.

Udvalget anmodede om oplysning om ventetiden ved Retten på Frederiksberg ved indsættelsessager.

Sagsfremstilling

Bolig- og Ejendomsudvalget udsatte på mødet den 19. august 2019 sagen og anmodede om en fornyet vurdering af muligheder for finansiering af et skærpet tilsyn.

Den nuværende indsats overfor tomme boliger har vist sig at være et godt instrument til at holde mængden af boliger der ikke anvendes som helårsboliger på et vist niveau. Med flere kapitalfondes opkøb af udlejningsejendomme har der vist sig et behov for at intensivere indsatsen, idet der ses flere store bebyggelser hvor lejligheder står tomme i længere perioder, enten fordi genudlejning stoppes mens handlen pågår eller fordi lejlighederne undergå de såkaldte §5 stk.2 renoveringer. Ved en intensiveret indsats, som det eksempelvis ses lige nu i Hostrups Have, kan det sikres at tomgangsperioden reduceres og at lejlighederne således bliver beboet hurtigere.

Som allerede beskrevet i sagen, kan det være vanskeligt at forudse den præcise økonomiske gevinst af et skærpet tilsyn med de tomme boliger, uagtet at der er en klar foventning om at antallet af tomme boliger vil kunne nedbringes. En økonomisk effekt, vil først vise sig et stykke tid efter at indsatsen er igangsat, da det er indbyggertallet ved et årsskifte, der har betydning for skat, tilskud og udligning. Såfremt en skærpet indsats igangsættes fra 2020, vil det være muligt at følge effekten nøje over f.eks. 2 år og herefter vurdere indsatsen økonomiske værdi for kommunen. Dette kan tale for at prioritere en tidsbegrænset indsats, indtil effekten kan dokumenteres via registrering af udviklingen i antallet af tomme boliger. Indatsen overfor tomme boliger, vil også indgå i det boligstrategiske oplæg, som udarbejdes i forbindelse med Kommuneplan 2021.

Forvaltningen har undersøgt muligheden for at anvise finansiering til indsatsen. Bolig- og Ejendomsudvalgets område, omfatter - i store træk - administration af almene boligloven, boligreguleringsloven, samt drift af kommunens ejendomme. Administration af Almen boligloven samt Boligreguleringsloven er for langt størstedelen lovbefalede opgaver, som det ikke vil være muligt at reducere på ressourcerne til. Såfremt der allokeres ressoucer fra administration af almen boligloven til et skærpet tilsyn med tomme boliger, vil det påvirke behandlingen af ansøgninger om grundkapitaltilskud og lånegarantier fra de almene boligselskaber - hvilket vil medføre en mere langsommelig udvikling af almene boliger på Frederiksberg.
Det er ikke relevant at flytte ressourcer fra driften af de kommunale beboelsesejendomme da disse er finansieret via indtægter fra huslejer og det kan ikke anbefales at flytte ressourcer fra driften af de øvrige kommunale ejendomme (skoler, institutioner mv.) da dette vil risikere at forringe tilstanden af ejendommene og serviceniveauet overfor institutioner. Alternativt kan der peges på finansiering fra andre af forvaltningens områder, hørende til andre fagudvalg: Det vil være muligt at anvende en byggesagsbehandler til det skærpede tilsyn med de tomme boliger. En omdisponering af ressourcer fra byggesagsbehandlingen, vil naturligvis få en effekt i form af længere sagsbehandlingstid på området. Dertil skal også bemærkes, at byggesagsbehandlingen delvist finansieret af byggesagsgebyrerne, svarende til ca. 1/3 af de faktiske omkostninger.

Tidligere sagsfremstilling:

På udvalgsmødet den 3. juni 2019 tog Bolig- og Ejendomsudvalget status for gennemgang af tomme boliger til efterretning, idet forvaltningen blev anmodet om en redegørelse for mulighederne for anvisning af borgere til tomme boliger, og en redegørelse for konsekvensen for kommunens økonomi, såfremt kontrollen med tomme boliger øges.

Brug af anvisning
Frederiksberg Kommune kan, efter boligreguleringslovens § 48, stk. 3, anvise en boligsøgende til en tom bolig, der har været ledig i mere end 6 uger. Udlejeren har da pligt til straks at udleje boligen til den boligsøgende. Kommunen vil også kunne anmode fogeden om at lade den boligsøgende indsætte i lejligheden. Den eneste undtagelse er den situation, hvor ejeren er flyttet uden at kunne afhænde boligen.

Hvis kommunen anviser en borger til en tom bolig, gælder lejelovens regler også. Det betyder blandt andet, at der skal indgås en skriftlig lejekontrakt mellem lejer og udlejer, hvor parterne aftaler en dato for lejerens overtagelse af boligen. Der skal også indkaldes til et indflytningssyn i boligen, som begge parter skal deltage i, og hvor der bliver udarbejdet en indflytningsrapport. Derfor vil borgeren først kunne flytte ind i boligen på et senere tidspunkt end de 6 uger, hvor boligen har stået tom.

Forudsætningen for at benytte anvisningsmuligheden efter boligreguleringsloven kræver altså et godt samarbejde mellem kommunen og boligejer, da der både skal findes et "match" mellem boligsøgende og husleje, udarbejdelse af kontrakt, udlevering af nøgle mm. Dette vurderes at være til at håndtere, hvor der er tale om udlejningsejendomme, hvor der ofte er en administrator og en procedure, men i mange tilfælde, hvor der er tale om andels- eller ejerboliger, vil det være et vanskeligt tiltag at anvende.

Hvis ejeren ikke vil samarbejde, kan kommunen som nævnt anmode fogeden om at indsætte den boligsøgende i boligen. Retten på Frederiksberg nævner ikke på domstol.dk, hvor lang tid der forventes at gå, fra fogedretten modtager en indsættelsessag, til der kan holdes retsmøde i sagen. Andre fogedsager kan dog have en ventetid fra 2 måneder og opefter, inden der holdes retsmøde. Det må kommunen umiddelbart også forvente, hvis fogeden skal indsætte en boligsøgende i en bolig i medfør af boligreguleringsloven. Kommunen vil selv skulle afholde udgifter til advokat og retsafgift.

Desuden kan lejeren altid opsige lejemålet, hvis den pågældende selv finder anden bolig, hvorefter boligen står tom igen.

Dette gør samlet en tvangsmæssig anvisning af borgere til tomme boliger efter boligreguleringsloven til et tungt bureaukratisk og mindre effektivt instrument for kommunen, og det har ikke været benyttet i Frederiksberg Kommune i nyere tid.

Kommunes økonomi ved et skærpet tilsyn
Som beskrevet i sagen til Bolig- og Ejendomsudvalget den 3. juni, er der løbende ca. 2.000 tomme boliger, hvoraf halvdelen er boliger, der har været tomme i under et halvt år (180 dage). Ca. 900 boliger står tomme mellem 6 måneder og 5 år, og det er særligt denne kategori, som kan forventes reduceret ved at skærpe tilsynet.

Ved brug af et yderligere årsværk til opgaven kan forvaltningen løbende holde øje med særligt boligerne i denne kategori. Det skønnes, at antallet af boliger, der står tomme mellem 6 måneder og 5 år, kan reduceres med ca. 100 ved at tilføre et yderligere årsværk til opgaven. Det skønnes, at det vil tage to-tre år at opnå denne reduktion, hvorefter niveauet vil stabiliseres på omkring 800 tomme boliger i 6 måneder til 5 år mod de nuværende 900. Et skærpet tilsyn af denne art vil ikke umiddelbart ændre på niveauet af boliger, der står tomme i mindre end 6 måneder.

En reduktion på 100 tomme boliger årligt svarer til en varig mertilflytning af ca. 100-150 borgere ud fra en gennemsnitsbetragtning om, at der bor 1-1,5 personer pr. bolig. Beregningen er forbundet med usikkerhed, idet der er risiko for proforma tilflytninger og for, at borgere flytter fra en anden bolig i Frederiksberg, hvilket ikke vil øge det samlede antal borgere i kommunen.

En varig mertilflytning af 100-150 borgere vil påvirke kommunens økonomi. Dels i form af øgede indtægter fra skat, tilskud og udligning, dels i form af øgede udgifter. Hvor store de højere indtægter og udgifter vil være er meget afhængigt af, hvilke borgere der i praksis flytter til. Ud fra en gennemsnitsbetragtning og set for kommunen under ét vil en stigning i antal borgere typisk indebære flere indtægter end udgifter, men for den enkelte borger kan regnestykket se anderledes ud afhængig af alder og socioøkonomi. Derfor er det svært meningsfuldt at kvantificere påvirkningen på kommunens økonomi af kun 100-150 nye borgere.

By-, Kultur- og Miljøområdets vurdering
By-, Kultur- og Miljøområdet vurderer, at antallet af permanente tomme boliger ville kunne nedbringes med ca. 100 ved en øget indsats med fokus på et aktivt tilsyn og forebyggende arbejde, der vurderes at have en præventiv effekt. Da den økonomisk påvirkning af kun 100-150 ekstra borgere er usikker, og der samtidig er usikkerhed omkring effekten af en

øget kontrol, anbefales det ikke på nuværende tidspunkt at budgettere med øgede indtægter. Der bør dog følges op på, om der kan dokumenteres en effekt, og i givet fald kan det tages op til revision.

Ud over tilførslen af et årsværk er der behov for at udvikle IT-systemet, således at der f.eks. kan trækkes tal på ejeroplysninger og automatisk udsendelse af breve mm.

Økonomi

Det vil koste 550.000 kr. årligt i 2 år at afsætte midler til et årsværk til at afprøve virkningerne af et skærpet tilsyn. Hertil skal i første år tillægges anslået 150.000 kr. til investering i IT. Forvaltningen kan ikke anvise finansiering til merudgifterne.

Borgmesterpåtegning

Ingen

Behandling

Bolig- og Ejendomsudvalget, Magistraten.
LRM/PBM

Historik

Bolig- og Ejendomsudvalget 2018-21, 19. august 2019, pkt. 71:
Bolig- og Ejendomsudvalget udsatte sagen og anmodede om en fornyet vurdering af muligheder for finansiering af et skærpet tilsyn.

Indstilling 19. august 2019, pkt. 71:
By-, Kultur- og Miljøområdet indstiller
1. at redegørelse for tomme boliger tages til efterretning
2. at finansieringen af et skærpet tilsyn drøftes, idet forvaltningen ikke kan anvise finansiering.

Indstilling 16. september 2019, pkt. 76:
By-, Kultur- og Miljøområdet indstiller
1. at redegørelse for tomme boliger tages til efterretning
2. at finansieringen af et skærpet tilsyn drøftes, idet forvaltningen ikke kan anvise finansiering.

Bilag

Dagsordenspunkt BEU 3. juni 20.docx

Punkt 388: Lukket

00.30.02-A00-1-19

Punkt 389: Lukket

04.04.00-P20-8-15